
KORPS GESTICHTSWACHT

E-book

AUGUSTUS 2023
KORPS GESTICHTSWACHT

Inhoud

Inleiding.....	5
Marechaussee Kazerne.....	6
Beschrijving van Kazerne van de Marechaussee.....	7
Gewa kazerne Veenhuizen.....	8
Gewa pensions.....	10
De Gewa pensions in Nederland.....	10
Foto's pensions.....	10
De Gestichtswacht 40-45.....	12
Veenhuizen bij het uitbreken van de oorlog.....	12
De eerste oorlogsjaren in Veenhuizen.....	13
Het leven in en om de gestichten.....	14
Uitingen van beginnend verzet.....	15
De latere oorlogsjaren.....	16
Verzetsactiviteiten.....	16
Droppings.....	17
Verzet en (re-)acties van de bezetter.....	18
Arrestaties en slachtoffers.....	19
De maanden voorafgaande aan de bevrijding.....	21
Bewapening van de gestichtswachter.....	23
Uniformen van het Korps Gestichtswacht.....	27
Uniformen van het Korps Gestichtswacht.....	27
Gewa petten en mutsen.....	27
Gewa T-shirt.....	28
Gewa Korpslied.....	29
Gewa verhalen.....	30
De Gestichtswachter W. H.....	30
De Gestichtswachter D van D.....	32
De Gestichtswachter C. R.....	32
Gestichtswachter H.S.....	34
Krijn Bouman.....	35
Krijn Bouman naar Veenhuizen.....	53
Krijn Bouman Duitsland.....	61
3 juli 1945.....	65
Schenking.....	70
Krijn Bouman Neuengamme.....	71
Krijn Bouman herdenken.....	72
Niet gedateerd materiaal.....	72
De Gestichtswachter T. de L.....	76
De Gestichtswachter M. J.....	76

De Gestichtswachter M. L.	78
Zwarte Mulder	78
Uitspraak Rechtbank Utrecht (pres.) 8 april 1999	78
Anoniem	82
Nico v Melzen (no1581)	82
Vincent Moonen	83
Anoniem	84
Theo.....	85
Verzetsmonument Veenhuizen	86
Foto's van opleidingen.....	87
Opleiding 4 mei 1953.....	87
Opleiding 16 april 1967	87
Opleiding 1969	88
Opleiding september 1972	89
Opleiding augustus 1973.....	92
Opleiding april 1974	92
Opleiding oktober 1974.....	93
Opleiding 1 april 1975	94
Opleiding 1 februari 1976	96
Opleiding maart 1976	98
Opleiding februari 1978	98
Opleiding April 1978.....	99
Opleiding augustus 1978.....	105
Opleiding november 1978	106
Opleiding januari 1979	108
Opleiding augustus 1979	112
Opleiding december 1979.....	113
Opleiding februari 1980	118
Opleiding april 1980	120
Opleiding augustus 1980.....	121
Opleiding oktober 1980.....	126
Opleiding maart 1981	128
Opleiding maart 1982	129
Opleiding juni 1982	133
Opleiding 20 december 1982.....	137
Opleiding maart 1983	138
Vergane glorie	140
Opleiding Bewa(arder) februari 1984.....	141
Opleiding Bewa(arder) april 1984	146
Opleiding Bewa(arder) september 1985	150

Opleiding Bewa(arder) 1 april 1986	157
Opleiding Bewa(arder) van 1986 tot 1989	161
Laatste opleidingsgroep als complexbeveiliging Veenhuizen eind jaren 90	181
Gewa - ME (mobile eenheid)	182
Opleiding Gestichtswachter - ME	182
Fotoboek Korps Gestichtswacht	185
Artikelen Korps Gestichtswacht	185
Donatie	190
1940 - 1945	191
Diverse foto's	192
Vierdaagse Nijmegen GEWA	193
Gestichtswacht Avereest Balkbrug 1966	199
Fotoalbum J.G. Scheer	200
Actie Scheveningen	206
Jubileum van majoor M Mulder 1977	206
Fotoalbum Wim Luimstra	207
Ambtsoverdracht Pannebakker naar Brouwer	212
Receptie H.Lubbers 1979	212
Receptie M.Mulder 1979	212
Afscheid Ondercommandant W. Timmer 1983	213
Receptie v.Liefoort 1984	214
40 jaar jubileum Gewa	216
Gewa sportteam 1981	217
Fotoboeken gevangenis	217
Gebouwen	218
Over Amstel	218
Scheveningen	219
Veenhuizen	219
Gestichtswachter op post	223
Algemeen Veenhuizen	224
Boeken en brochures	226
Werken bij het gevangeniswezen, gestichtswachter en gestichtswachtster	226
Folder Gestichtswachter	227
Leermiddelenpakket Basisopleiding Korps Gestichtswacht	228
Maandschrift voor het Gevangeniswezen	228
Inleiding tot algemene penitentiaire kennis	228
Gevangenis Museum Veenhuizen	229
Geschiedenis van het Korps Gestichtswacht	229
Gewa documenten	231
Bertus Helfrich 13-02-1980	232

PI Vught.....	232
NIEUW VOSSEVELD.....	233
De gewa kever.....	235
Diverse documenten	235
Knipsels Gewa.....	236
Rijkskledingsbesluit van 1928	236
Gevangenis, Huizen van Bewaring.....	236
Dorp van Mythen	237
De ondergrondse in 't Veen	237
Een heftige gebeurtenis in het leven van Jan Bosch.....	237
Comediantje 2e jaargang nr. 6 juni 1977	238
De tweede dropping	239
Droppingsploeg Veenhuizen.....	240
Ingezonden verhalen	240
De GeWa in Nederland.....	240
UILTJE, DE KRUIWAGEN EN NIKKEL	241
Veenhuizen van onder de pet	242
Colofon	243

Inleiding

Welkom bij het E-book van het Korps Gestichtswacht.

De verhalen met de foto's zijn overgenomen van de website gestichtswacht.nl. In 2017 is het idee ontstaan om de verhalen en foto's te verzamelen en deze publiceren via een website. Op internet was weinig bekend over het Korps Gestichtswacht. Het nationaal gevangenis­museum in Veenhuizen heeft een grote collectie in depot. Het was tijd om de geschiedenis van het Korps Gestichtswacht in de publiciteit te brengen door middel van een website en een Facebookpagina.

De reacties waren boven verwachting en in korte tijd werden de verhalen en foto's toegezonden om op de website te plaatsen. Tot vandaag aan toe komen er nieuwe verhalen en foto's. Het E-book zal daarom een vervolg krijgen met nieuwe verhalen en foto's.

Het E-book telt 242 pagina's en krijgt iedere jaar een update. Het E-book wordt gratis aangeboden zodat het verhaal van de gestichtswacht niet de vergetelheid in raakt. Alle verhalen en foto's zijn met toestemming geplaatst. Wanneer je opmerkingen hebt op dit E-book, laat het dan weten via info@gestichtswacht.nl Ik wens jullie veel leesplezier, Willem Helfrich.

PS. Wanneer afbeelding (brieven) niet goed leesbaar zijn dan kun je ze bekijken via de website www.gestichtswacht.nl

Korps Gestichtswacht

Het Korps Gestichtswacht voert vanaf 1942 beveiligingstaken uit in de Nederlandse gevangnissen, ziekenhuizen en in de Rijksasielen voor Psychopaten. De Gestichtswachter wordt ook regelmatig ingezet bij gedetineerden transport. Het Korps Gestichtswacht is bewapend met de karabijn, pistool, knevelketting en de wapenstok. Op 1 februari 1984 wordt het Korps Gestichtswacht opgeheven, de beveiliging in de gevangnissen wordt overgedragen aan de (Bewa) Vanaf de dag van de oprichting van het Korps 1 juli 1942 tot en met de dag van de opheffing op 1 februari 1984, zijn er 3086 gestichtswachters en 179 bewakings­employés werkzaam geweest bij het Korps.

Bewa (Bewaarder)

De beveiliging wordt voortgezet in 1984 door de (Bewa) groep. Een Bewa is een functionaris die belast is met toegangscontrole, uitgang­controle, controleren en registreren van legitimatiebewijzen, het zoeken naar contrabande bij bezoekers, verdachten aanhouden en overgeven aan de politie, signaleren van en alarmeren bij onveilige en verdachte situaties, toezicht houden op het transport van gevangenen van en naar bezoek-, werk- of sportzalen, en het beheer van sleutels en portofoons.

Citaten van de gestichtswachter

- De Marechaussee was tot 1942 verantwoordelijk voor de buitenbewaking van Veenhuizen.
- 16 dec 1944 werden 10 Gestichtswachters en een directeur uit Veenhuizen gearresteerd tijdens een razzia en omgebracht in Neuengamme. Verhaal van Krijn Bouman
- Majoor Mulder van het Korps Gestichtswacht, alias 'De Zwarte'. 'Zwarte Mulder'.
- De kever was officieel aangeduid als "Anton 1", maar de gestichtswachters noemden de auto "De Gouden Koets"
- De eerste Gewalientjes van het Korps Gestichtswacht (aug 1980) Marian v.d. Merwe, Anita Suikerbuijk, Marion Gherbaz, Ina Nanninga, Helga Veenstra. Annie Smoorenburg, Agathe Oosterhuis, Amelia Kainama, Benita van Riemsdijk†, Hannie van Overmeerden.

Marechaussee Kazerne

Kazerne van de Marechaussee in Veenhuizen

Militair Object Hospitaallaan 1 9341AE Veenhuizen

Bouwjaar: 1886 1902 (verb.) Architect: W.C. Metzelaar Metzelaar WC 1893 W.C. Metzelaar.

Beschrijving van Kazerne van de Marechaussee

Inleiding Gebouw opgericht als KAZERNE voor de Koninklijke Marechaussee in 1886 in opdracht van het Ministerie van Justitie. Het ontwerp is van W.C. Metzelaar. Boven de toegangsdeur zit een sluitsteen met de initialen van Metzelaar en de jaartallen 1886 en 1902. Laatstgenoemd jaartal duidt vermoedelijk op interne aanpassingen van het gebouw als barak voor besmettelijke ziekten. Enkele latere verbouwingen betreffen het interieur en wijzigingen in de noordelijke zijgevel en de aanbouw aan de westelijke achtergevel. Deze ingrepen vallen buiten de bescherming.

Omschrijving Sober en functioneel vormgegeven gebouw met aandacht voor ambachtelijke details. Het op een hoek gelegen gebouw met een rechthoekige plattegrond en twee bouwlagen is opgetrokken in baksteen en wordt gedekt door een royaal zadeldak met pannen. Windveren en eenvoudig geprofileerde goot. Gevels geleed door grote 12-ruits schuiframen met ontlastingsboog, smeedijzeren sierankers. Even vooruitspringende ingangspartij met rondboog-bovenlicht met lamp; sluitsteen met initialen en jaartallen. Topgevels met zolderluik eveneens met rondboog-bovenlicht.

Waardering Kazernegebouw van cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, typologisch en stedenbouwkundig belang, alsook van belang voor de geschiedenis van de Rijkswerkinrichting Veenhuizen; tevens van belang als (eertijds) functioneel onderdeel van het uitzonderlijk waardevolle gebied Veenhuizen. Gaaf. (bron: [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#))

Kazerne Koninklijke Marechaussee Veenhuizen

Kazerne in Veenhuizen, gebouw opgericht als KAZERNE voor de Koninklijke Marechaussee in 1886 in opdracht van het Ministerie van Justitie.

De brigade Koninklijke Marechaussee werd uitgezet op 13 maart 1902 en opgeheven in 1912. Op 16 februari 1929 opnieuw uitgezet en weer opgeheven op 1 maart 1943.

bron marechausseesparen.nl

Wapen Koninklijke Marechaussee

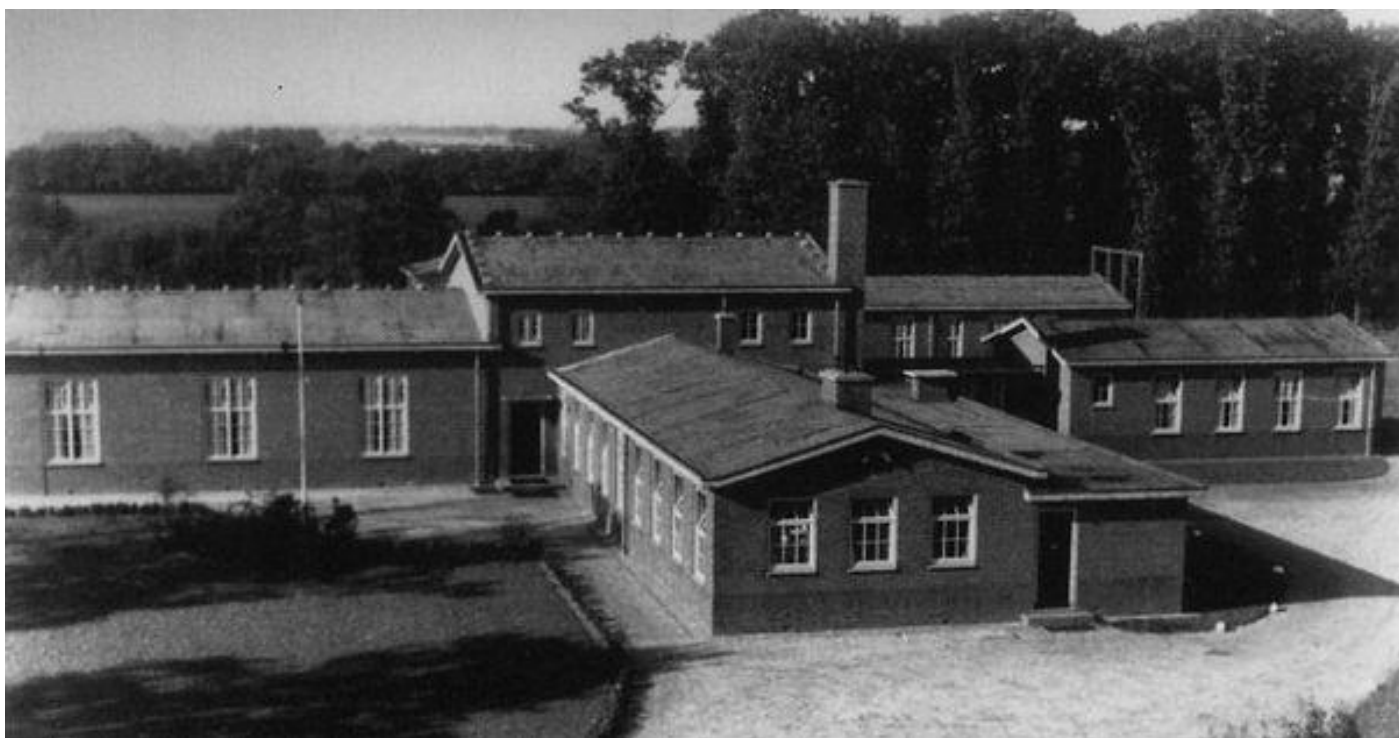
Gewa kazerne Veenhuizen

Opleidingscentrum Korps Gestichtswacht

Leden van de Gestichtswacht, veelal ongehuwde jongemannen, woonden in deze kazerne en kregen daar de opleiding tot gestichtswachter. De Gewa bewaakte tussen 1942 en 1984 de toegangswegen tot Veenhuizen. Niemand mocht het dorp Veenhuizen zomaar in en wie dat wel wilde moest eerst schriftelijk toestemming krijgen. Werknemers en hun gezinnen van de gevangnissen in Veenhuizen woonden in Veenhuizen; bezoekers van buitenaf hadden een speciale vergunning nodig om het dorp in te mogen. Sinds 1984 is Veenhuizen niet langer een gesloten dorp.

Gewa kazerne opleidingsinstituut Veenhuizen

Gewa pensions

De Gewa pensions in Nederland

De jonge en meestal ongehuwde mannen en vrouwen worden geplaatst in Rijksinstellingen zoals gevangenissen en tbs-klinieken. De gestichtswachter kon ver van het ouderlijk huis worden geplaatst en justitie zorgde voor onderdak in een pension. Om aan de huisvestingsproblemen van deze gestichtswachters tegemoet te komen zijn op diverse plaatsen internaten ingericht.

- **Veenhuizen**
  - [Gewa kazerne](#) Oude Gracht 26 Veenhuizen
  - [Ruimzicht](#) Generaal van den Boschweg 6 Veenhuizen
  - [Oudegracht](#) Oudegracht
  - Pastoorserf Veenhuizen
- **Den Haag**
  - [Nassau](#) Nassau Ouwkerkstraat 1, Den Haag
- **Scheveningen**
  - [Bankaplein](#) Banka plein 2
  - [Pension Duinzicht](#) Pompstationsweg 179
  - [Pension "Mouwen"](#) Pompstationweg
  - [Pension Zeeweg](#)
  - [Pension "Coby"](#) tot 1979 Seinpostduin 2
- **Amsterdam**
  - [Bijlmerbajes](#) H.J.E. Wenckebachweg Amsterdam
  - [De Lairessestraat](#) Amsterdam
- **Haarlem**
  - [Leyduin, Vogelenzang](#) 2e leyweg 1
- **Rotterdam**
  - [Noordsingel](#) Noordsingel te Rotterdam
- **Utrecht**
  - [Wolvenplein](#) Wolvenplein 27 Utrecht
- **Vucht**
  - [Pension op eigen terrein](#)

Foto's pensions

Gewa kazerne + Ruimzicht Veenhuizen

Pension Over Amstel Amsterdam

Pension Leyduin Haarlem

Pension Bankplein Scheveningen

De Gestichtswacht 40-45

Korps Gestichtswacht 1944 (foto gevangenis museum)

Veenhuizen bij het uitbreken van de oorlog.

Op 10 mei 1940 breekt de oorlog met Duitsland uit. Nog dezelfde dag wordt Noord- Nederland bezet. Ook de legerleiding had dat niet zo snel verwacht. Het feit dat het Hoofdkwartier van de Noord-Nederlandse strijdkrachten in Leeuwarden een vooruitgeschoven commandopost in Norg had ingericht, wijst hierop. Waarschijnlijk heeft men gedacht een eventuele opmars van de Duitsers te kunnen vertragen. Echter al om tien uur 's morgens van dezelfde dag was aan de troepen in Noord-Nederland de opdracht verstrekt zich terug te trekken op de Afsluitdijk omdat de Duitse overmacht te groot was. Het was triest en ontmoedigend vele Nederlandse militairen door Veenhuizen te zien terugtrekken op weg naar de Afsluitdijk.

Slechts enkele uren later trokken Duitse groepen door Veenhuizen. Dat gaf nogal enige verwarring. Dit was vooral omdat de brigade Marechaussee, belast met bewakingsdiensten buiten de gestichten Veenhuizen I en II, zich op last van Defensie, waaronder ze vielen, zich op Amsterdam moest terugtrekken. Dit gebeurde volgens een al eerder gegeven opdracht, die trouwens gold voor alle marechausseebrigades in het Noorden.

Maatregelen van de Directie in Veenhuizen

Het zal voor de directie van de gestichten een moeilijke situatie zijn geweest. Nergens waren voorschriften te vinden wat zij moesten doen bij het uitbreken van de oorlog. Wel bestonden uiterst geheime voorschriften, geldend voor alle ambtenaren in Nederland. Deze regels waren echter alleen bekend bij afdelingshoofden op de Ministeries. Het is niet bekend of de Hoofddirecteur daar weet van heeft gehad. Die algemene voorschriften werden trouwens al heel snel vanuit Londen buitenwerking gesteld.

Na het vertrek van de marechaussee werd de bewaking buiten de gestichten overgenomen door de ambtenaren van de beide inrichtingen. Men was op deze taak enigszins voorbereid door het volgen van enkele schietoefeningen. Het is niet bekend of deze oefeningen in opdracht van Den Haag of op initiatief van de Directie van Veenhuizen werden gehouden. Van veel betekenis zijn de oefeningen niet geweest, want nadien wisten velen nog moeilijk raad met hun schiettuig.

Vanuit de lucht leken de gestichten op een soort kazerne. Omdat een bombardement werd gevreesd, was al voor de komst van de Duitse militairen op het Eerste gesticht Veenhuizen de witte vlag gehesen. De gebeurtenissen wekten grote onrust onder de gestichtsbevolking, bestaande uit een grote verscheidenheid van groepen gedetineerden, namelijk landlopers, zogenaamde "drankwetters", openluchtgevangenen, kortgestraften, dienstweigeraars en souteneurs.

Nadat de Duitse troepen door Veenhuizen waren getrokken en de burgerbewaking van de gestichten - die na overleg met een Duitse officier hun wapens mochten behouden! - de totale bewaking had overgenomen, brak in de openluchtgevangenis te Veenhuizen I een opstand uit. Men dacht dat de bewakers geen wapens meer hadden, "de directie had niets meer te zeggen". Men wilde naar huis. Ondanks herhaalde waarschuwingen dat bij uitbraak geschoten zou worden, werd een poging tot uitbraak ondernomen, waarbij één openluchtgevangene werd doodgeschoten. Daarna kon de rust, mede door inschakeling van ambtenaren uit Veenhuizen II, worden hersteld.

De ambtenaren van beide gestichten werden daarna in groepen ingedeeld, die verder voor een uitgebreide bewaking moesten zorgen. Ook het onderwijzend personeel werd bij de bewakingsdiensten ingeschakeld en de scholen werden gesloten. De gedetineerden moesten in de gestichten blijven. De gebeurtenissen leidden tot onrust en spanning onder de ambtenaren, maar vooral in de gezinnen, omdat vader of man voor de bewaking in of bij de gestichten moest blijven.

Die situatie heeft tot enige dagen na de capitulatie van ons land geduurd. Daarna nam het leven in Veenhuizen langzamerhand weer zijn oude vorm aan. Ook de marechaussee keerde na enige tijd weer terug en nam de buitenbewaking weer over van de ambtenaren. De marechaussee ressorteerde onder het Ministerie van Defensie, maar kreeg ook opdrachten van Justitie. Begin juli 1940 werd de marechaussee onder het Departement van Justitie geplaatst.

De eerste oorlogsjaren in Veenhuizen

De eerste jaren van de bezetting verliepen voor Veenhuizen vrij rustig zoals praktisch in ons hele land. De bevolking kwam enigszins tot rust. Het feit dat de oorlog in eerste instantie verloren was en we bezet gebied waren werd verwerkt. De Duitse bezetting viel niet direct tegen en was aanvankelijk minder drukkend dan was verwacht.

De Veenhuizers waren eigenlijk de gehele oorlogstijd in een aantal opzichten bevoordeeld. Zo hadden de ambtenaren een eigen moestuin en een tuinman/ gedetineerde. Geregeld was er via de gestichtsadministratie stalmest te koop voor de moestuin. Op speciale Veenhuizer bonnen was het mogelijk tegen lage prijzen hout, turf en klompen te krijgen. Zelfs werd op deze wijze kleding aan ambtenaren verstrekt. Typerend voor Veenhuizen speelde bij de kledingvoorziening het bekende rangenstelsel van ambtenaren een rol. Konden de ambtenaren in de lagere rangen een manchester pak krijgen voor ongeveer 10 gulden, onderwijzers daarentegen een pak van duurere stoffen en bovendien een stofjas.

Ambtenaren in de hoge rangen zelfs een kamgaren pak! Evenals elders werd ook in Veenhuizen "geknoeid" met de levering van melk, rogge en koolzaad. Merkwaardig vaak kwamen noodslachtingen voor, waardoor extra vlees voor de Veenhuizer bevolking beschikbaar kwam!

Wat ook afstak bij de landelijke situatie was dat men in het bezit bleef van de telefoon. Een eveneens belangrijk voordeel was dat de in 1912 gebouwde elektrische centrale ingeschakeld kon worden om vrij vaak voorkomende storingen in de stroomvoorzieningen op te vangen. De stookolie voor de centrale was even voor het uitbreken van de oorlog ingekocht en opgeslagen in een ondergrondse tank.

Bovendien was voldoende turf aanwezig, waarmee deze centrale ook gestookt kon worden. Bij ernstige ziekte of een nachtelijke bevalling was een telefoontje naar de hulpcentrale voldoende om ook 's nachts voor een behoorlijke verlichting te zorgen. Bovendien vergemakkelijkte deze stroomvoorziening het luisteren naar verboden Engelse zenders. Blinden voor de ramen van de

meeste woningen vereenvoudigden de verplichte verduisteringsmaatregelen. Hoewel er betrekkelijk weinig ambtenaren lid van de N.S.B. of pro-Duits waren, moest men ze natuurlijk wel in de gaten houden en voorzichtig zijn. Een groot voordeel was dat men in deze betrekkelijk kleine gemeenschap wist wie dit waren. De indruk bestaat, dat - enkele figuren uitgezonderd - de bevolking niet die last van hen heeft ondervonden die mogelijk zou zijn geweest. Een verzoek van een N.S.B.- ambtenaar voor het houden van een W.A. oefen- en propagandamars over de wegen Veenhuizen II en III werd door de Hoofddirecteur van de Rijkswerkinrichtingen aan de Secretaris-generaal van het Departement van Justitie om een beslissing voorgelegd. Het verzoek werd afgewezen op 26-10-1942. Op 08-12-1942 werd de S.G. bericht dat op zondagmiddag ondanks zijn verbod een W.A.-mars gehouden werd.

Het leven in en om de gestichten

Bij aanstelling van nieuw personeel kon men vrij gemakkelijk een toevloed van "verkeerden" voorkomen. Van Duitse invloed daarop was weinig te merken. Bij sollicitaties van personen, die men niet vertrouwd kreeg meestal de keurende geneesheer vooraf bericht dat de sollicitant "verkeerd bloed" had. Dat leidde bijna altijd tot afkeuring. Ook werden omstreeks 1942/1943 nieuwe rangen voor de bewaking ingevoerd. (huismeester - hoofdzaalopziener - eerste zaalopziener - hulpzaalopziener) Onder druk van de bezetter moesten de ambtenaren een verklaring afleggen, waarin loyaliteit ten opzichte van de bezetter werd verlangd. Men bleef echter onder eigen Directie en de Duitsers lieten zich amper zien.

Voorts werden de chauffeurs die in dienst waren van de artillerie-inrichtingen Hembrug (NH) per 1-1-'43 benoemd tot ambtenaar van het Departement van Justitie.

De verschillende onderdelen van de gestichtsorganisatie, bijv. de sectoren landbouw en huisdienst konden vrij normaal doordraaien. Dat gold zelfs ook voor het Fabriekswezen, dankzij het tijdig inslaan van grote voorraden grondstoffen, met name stookolie. De gedetineerden hebben het de gehele oorlog door goed van eten en drinken gehad. Aan het broodrantsoen werd praktisch niet getornd. In de eigen bakkerij werd op een behoorlijke portie brood per persoon gerekend. Groente en aardappelen waren er in de gestichtstuin in ruime mate. Ook aan gedetineerden werden extra toewijzingen voor zware of "giftige" arbeid toegewezen, ook al stond de medische noodzaak niet altijd vast. Het was echter een methode om de bezetters om de tuin te leiden, waar dankbaar gebruik van werd gemaakt. Dat die medische noodzaak niet altijd vaststond was wel duidelijk!

In de gestichtskantine werd het niet meer kunnen krijgen van pruimtabak - vooral bij de verpleegden een gewild artikel - als een groot gemis gevoeld. Men heeft dat enigszins kunnen verlichten door in plaats van pruimtabak kalmoeswortel te verstrekken. De gedetineerden waren over het algemeen anti-Duits en trokken zo nodig één lijn met de goede ambtenaren. Zoals gewoonlijk in oorlogstijd bloeide ook in Nederland het verschijnsel van de zwarte handel sterk op. Grote aantallen veroordeelde overtreders van deze verboden activiteit werden voor het ondergaan van hun straf naar de strafgestichten in Veenhuizen gezonden. Soms werden er op een wekelijkse inschrijfdag meer dan 60 zwarthandelaren opgenomen. Met de zwarthandelaren verscheen er een nieuwe categorie gevangenen in Veenhuizen.

Om een beeld te geven van de samenstelling van de gestichtsbevolking volgt hieronder een momentopname van 31 maart 1942.

Op die dag waren aanwezig:

- 665 bedelaars en landlopers
- 27 dronkaards
- 29 souteneurs
- 95 zogenaamde openluchtgevangenen
- 1042 zogenaamde achterstands-gevangenen en
- 7 in bewaring gestelden

1865 man totaal

Het is al gezegd dat de diverse diensten in Veenhuizen behoorlijk bleven functioneren. Daarbij was een zekere voorzichtige inventiviteit geboden, met name ook met betrekking tot de contacten met het Departement van Justitie in Den Haag en later in Apeldoorn. De niet bijzonder intensieve contacten, veel telefonisch, hadden meestal betrekking op de voedselvoorziening. Ook is in de eerste jaren van de oorlog weinig te merken van contacten met het gemeentebestuur van Norg of met Duitse instanties, die zich bijna niet met Veenhuizen inlieten. De indruk bestaat dat men zich in Veenhuizen maar zoveel mogelijk moest zien te redden. Wel moest op een gegeven ogenblik twintig hectare groente worden verbouwd voor de Duitse militairen in Assen.

Uitingen van beginnend verzet

In het bloeiende verenigingsleven veranderde de eerste jaren van de bezetting weinig. Wel moest de Oranjevereniging op last van de bezetter worden opgeheven. Alle gelden, effecten e.d. moesten binnen drie dagen worden gestort op rekening van de Commissaris voor niet-commerciële Verenigingen en Stichtingen. Na de oorlog werd via het Nederlands Beheersinstituut van het destijds overgemaakte bedrag ad. f 183,18 aan de Oranjevereniging f 131,78 teruggegeven.

Enkele uitingen van verzet, die enigszins de sfeer in Veenhuizen in die donkere dagen weergeven, vonden plaats in verenigingsverband. Zo klonk tijdens de uitvoering van de plaatselijke zangvereniging plotseling in de stampvolle zaal van het Verenigingsgebouw een uit volle borst gezongen Italiaans liedje, echter met verboden tekst:

"O, arme schildersjongen, wat ben je toch begonnen,
want met al je mitrailleurs en bommen,
kun je lekker niet in Eng' land kommen "

Dit werd doorgebriefd aan de Sicherheits Dienststelle (S.D.) te Assen. Het gevolg was het bestuur van het zangkoor bij de S.D. op het matje werd geroepen. De leden moesten hun partituren bij de marechaussee inleveren. De zangvereniging moest worden opgeheven en de bezittingen werden verbeurdverklaard. Kort daarop was er een nieuw zangkoor onder de naam van Kerkkoor!

Een ander voorval. De gymnastiekvereniging, waarvan ook een ondergedoken joodse actief lid was, zou aan een wandeltocht over 35 km. in Leek deelnemen. Als training werden in Veenhuizen daarvoor oefentochten georganiseerd. Bij één van die tochten liep er iets uit de hand. Toen men namelijk langs het huis van een kringleider van de N.S.B. trok werden er allerlei vaderlandse liederen gezongen. Ook hiervoor werd het bestuur bij de S.D. in Assen ter verantwoording geroepen. De S.D. nam - hoe was het mogelijk! - geen maatregelen toen als excuus werd aangevoerd: "jeugdige onbezonnenheid".

Iets dergelijks gebeurde, toen de geboorte van prinses Margriet in Canada hier bekend werd. Een verkeerde ambtenaar, die voor de oorlog al eens als heraut was opgetreden bij een Oranjeveest, werd opgebeld met het verzoek weer als heraut op te treden om het heugelijke nieuws bekend te maken. Toen dit in ruime kring bekend werd en ook de Directie er weet van kreeg, volgde ontslag op staande voet van de "boosdoener", een jeugdige ambtenaar. Een maatregel, waarmee wellicht toen veel onheil werd voorkomen.

Nog een voorval, typerend voor de Veenhuizer gemeenschap in die jaren, betrof de rijks lagere- en U.L.O.-school te Veenhuizen II. De Inspecteur van het L.O., een N.S.B.'er, meende ook deze school eens te moeten bezoeken. Bij zijn komst kreeg hij echter van het schoolhoofd te horen dat hij zich op verboden terrein bevond (borden art. 461 W.v.S.) en niets met de school te maken had. Hij moest zich maar bij de Hoofddirecteur vervoegen. De Inspecteur, blijkbaar niet wetende dat deze school onder Justitie ressorteerde en niet onder het Ministerie van Onderwijs, droop gepikeerd af.

Ook de kerken in Veenhuizen lieten vanaf de kansel duidelijk uitkomen dat het nationaalsocialisme in de praktijk zich wel heel moeilijk liet verstaan met het Christendom.

De latere oorlogsjaren

Maatregelen van de bezetter. Het is al wel duidelijk geworden dat zoals in de meeste plaatsen de algemene stemming sterk anti-Duits was. De eerste jaren van de oorlog deden zich hier geen grote moeilijkheden voor. Naarmate de oorlog langer duurde en de kansen op een Duitse overwinning slonken, werd de verstandhouding tussen bevolking en de bezetter met zijn handlangers, steeds grimmiger.

Dit werd in de hand gewerkt door allerlei maatregelen van de bezetter, zoals verplichte inlevering van radio's en van metalen zoals koper ect., maatregelen waaraan ook de Veenhuizer gemeenschap niet ontkwam. De buit was echter niet groot. Wel roofden de Duitsers in 1943 de torenklok van de N.H.- kerk, die was geschonken door mevrouw S.E. Modderman-Geertsema, weduwe van de eerder overleden Hoofddirecteur. Ook vorderen de Duitsers in Veenhuizen gefabriceerde schoenen, de zogenaamde kistjes.

Veenhuizen ontkwam ook niet aan de Jodenvervolging. Het enige Joodse gezin hier, de familie Brommet, werd opgepakt en weggevoerd. De bordjes "Verboden voor Joden" kwam men ook in Veenhuizen tegen, zoals in het Verenigingsgebouw. Begin mei 1943 was de verplichte "Arbeitseinsatz" in werking getreden. In beginsel kwamen daardoor alle Nederlandse mannen van 18 tot 45 jaar in aanmerking voor tewerkstelling in Duitsland ten behoeve van de oorlogsindustrie. In 1943 omvatte deze verplichte tewerkstelling de mannen geboren in 1920 tot en met 1924.

De namen van diegenen, die aan de oproep geen gevolg gaven, werden door de Duitse Fachberater aan de S.D. doorgegeven. De S.D. trachtte, mede door inschakeling van landwachters, deze mannen te arresteren. Lukte dit dan werden ze in één of ander kamp geïnterneerd. Na de jaargangenactie werden de overheidsdiensten uitgekamd om maar werkkrachten voor de oorlogsindustrie te vinden. Deze maatregelen, die in lijnrechte strijd waren met het oorlogsreglement, lokten ook in Veenhuizen felle protesten uit.

Verzetsactiviteiten

De maatregelen van de bezetter hadden tot gevolg dat vele jongemannen, die voor tewerkstelling in Duitsland in aanmerking kwamen, gingen onderduiken. Deze onderduikers hadden een onderduikadres en distributiebescheiden nodig. Onderdak werd in ruime mate in Veenhuizen geboden. Ook het probleem van bonkaarten, kleding en dergelijke werd opgelost door illegale organisaties zoals L.O.-K.P. (L.O.= Landelijke Organisatie opvang onderduikers en Knok Ploeg). Het feit, dat meerdere jongedames uit Veenhuizen op het distributiekantoor in Norg werkzaam waren, was daarbij een niet gering voordeel. Uniek was in Veenhuizen dat de onderduikers zich daarbuiten vertoonden in gedetineerdenkleding en soms als tuinman aan het werk waren bij onderdakgever. Bij razzia's werden soms onderduikers ingeschreven en ingesloten in het Cellengebouw te Veenhuizen II, om ze te verbergen voor de Duitsers.

De verplichte tewerkstelling had tot gevolg dat het verzet nu fellere en vijandiger vormen aan was gaan nemen. Evenals elders bestond het verzet tegen de deportatie van arbeidskrachten in Veenhuizen vooral uit het doorgeven van berichten van de Engelse zender en het verspreiden van illegale lectuur zoals de blaadjes "Je Maintiendrai" en "Trouw". Razzia's en huiszoekingen, waarbij meermalen foute ambtenaren werden ingeschakeld, verbreedden nog meer de bestaande kloof tussen "goeden" en "verkeerden" in ernstige mate.

Een algemene maatregel, waarmee men in Veenhuizen ook werd geconfronteerd, was dat de Nederlandse militairen zich moesten melden om in krijgsgevangenschap te worden gebracht. Ook hieraan werd nagenoeg geen gevolg gegeven in Veenhuizen. Merkwaardig is dat ook oud-militairen onder de gedetineerden zich zouden hebben moeten melden bij de Directie van de inrichtingen. Zo zouden zich in Veenhuizen II ongeveer tien gevangenen hebben gemeld, die hiervan echter geen moeilijkheden van hebben ondervonden. Van verzet tegen de maatregelen van de bezetter getuigde ook een brief, ondertekend door 72 ambtenaren, waarin werd geprotesteerd tegen de tewerkstellingen in Duitsland en waarin nadrukkelijk werd gesteld dat men Nederlander was en er niet voor voelde de Duitse oorlogsmachine draaiende te houden. Het

was vooral voor die tijd een waardige en moedige reactie, die voor zover is na te gaan, geen kwade gevolgen heeft gehad.

Algemeen was men in september 1944 hoopvol gestemd op spoedige beëindiging van de oorlog en de bevrijding van de Duitse bezetting. Dat dit ook het geval was in Veenhuizen blijkt uit het feit dat enkele Veenhuizers een illegaal "Oranje Comité" vormden in de verwachting dat Nederland spoedig bevrijd zou zijn. Het doel was alvast voorbereid te zijn op de komende bevrijding en een feestprogramma te ontwerpen.

Pas zeven maanden later konden de plannen uit de schuilplaats worden gehaald! Er volgde echter eerst nog een zeer moeilijke periode. Naarmate het de Duitsers slechter verging, werden de maatregelen die zij namen steeds ingrijpender en feller.

Aan de Duitse zijde een dreigende nederlaag die vaak met allerlei ongeoorloofde middelen en in strijd met het Volkenrecht moest worden voorkomen, aan geallieerde kant een dagende overwinning en de bevrijding, die diende te worden bevochten. Het ging hard tegen hard, uitlopende op een steeds toenemende terreur van Duitse zijde in de bezette gebieden. Ook Veenhuizen kreeg daarmee te maken.

Droppings

In de zomer van 1944 werd de K.P. (knokploeg) Noord-Drenthe, waarin ook een paar Veenhuizer jongens actief waren, ingeschakeld bij de nieuwe geheime Dienst in London, bij het Bureau Bijzondere Opdrachten. In verband met het beruchte "Englandspiel" was dit bureau in de plaats gekomen van de oude inlichtingendienst. Toen de geallieerde troepen bij Arnhem dreigden door te breken had de Nederlandse regering in London op 5 september 1944 alle gewapende verzetsgroepen gemilitariseerd. Zoals bekend werden ze samengevoegd in de Binnenlandse Strijdkrachten (B.S.) onder bevel van Prins Bernhard. Om aan de eindstrijd te kunnen deelnemen moesten deze groepen worden geïnstrueerd en van goede wapens worden voorzien. Daartoe werden meerdere "droppingsterreinen" uitgezocht waar de wapens in het nachtelijke donker door geallieerde vliegtuigen werden uitgeworpen en door verzetsgroepen werden opgevangen. Ook in Veenhuizen was een droppingsveld in de omgeving van de oude schietbaan achter "de Kweek", richting het huidige Fochteloerveen. Dit afwerpsterrein werd gebruikt door de genoemde K.P. Noord - Drenthe. Zo'n dropping was geen eenvoudige opgave. Ze vroeg naast allerlei apparatuur veel voorbereiding. En natuurlijk personen, die dat gevaarlijke werk aandurften en aankonden.

"Instructies voor afwerpsterreinen en droppings" geven enige indruk van deze nachtelijke operaties. Iedere dropping had een codeletter. Men moest met een witte lamp, die zich op 15 meter naast de drie rood-wit rode lampen bevond, constant licht geven als het vliegtuig erboven was. Deze witte lamp seinde met lange en korte lichtseinen de codeletter. Niet altijd lukte zo'n dropping. Vaak stonden jongens nachten lang in het veld zonder dat het vliegtuig kwam. De eerste dropping in Veenhuizen mislukte door onbekende oorzaak. De afgeworpen wapens kwamen in de buurt van Fochtelo en vielen in de handen van de Duitsers, die daarmee tevens te weten kwamen dat in de nabijheid een droppingsterrein moest zijn.

Op een nacht in de loop van september 1944 werd er weer een dropping verwacht. Toen de ploeg op het afwerpsterrein was, kwam er een vliegtuig over. Men dacht, dat het te verwachte vliegtuig was. Er werd geseind, maar toen kregen de K.P.'ers in de gaten dat het een Duits vliegtuig was. Halsoverkop werd het terrein verlaten en gingen de jongens naar de schuiladressen in Veenhuizen. Vrij vlug daarna verschenen de Duitsers ter plaatse en zochten het veld af. Gelukkig werd er niemand ontdekt. Wel werden de Duitsers er weer op geattendeerd dat er in Veenhuizen een afwerpsterrein moest zijn. Als in Veenhuizen een dropping werd verwacht, verbleven de K.P.'ers meestal in de R.K.-pastorie. Van daaruit gingen ze via het bruggetje over de Hoofdvaart naar het afwerpsterrein.

In de nacht van 9 op 10 oktober 1944 vond een geslaagde dropping plaats. Het was een dubbele dropping, naast wapens kwamen ook vier agenten naar beneden. De agenten, 2 Nederlanders en 2 Belgen, bleven enige dagen in Veenhuizen op verschillende adressen. Ze hadden de opdracht

wapeninstructie te geven aan verzetsgroepen in Groningen, Friesland en Drenthe. Deze dropping, die als codeletter de Q had en als slagzin: "Napoleon heeft het ook gedaan", werd door de K.P. Noord-Drenthe uitgevoerd met behulp van een opvangploeg van Veenhuizer gestichtswachters. De wapens zaten in genummerde containers van ca. 2 meter lang en met een doorsnede van ca. 60 cm. Zij wogen, afhankelijk van de inhoud, 200 tot 400 kg.

Stenguns, pistolen, munitie, handgranaten, springstoffen, sabotagemateriaal en ander wapentuig vormden meestal de inhoud van de containers. Ook waren vaak sigaretten, tabak, chocolade en suiker ingesloten. De wapens werden eerst opgeborgen in een gebouwtje bij de schietbaan. Vandaar werden ze vervoerd naar de boerderij van de familie Woering en daar verstopt onder de vloer, en naar de zolder van het oude Cellengebouw in Veenhuizen II.

Verzet en (re-)acties van de bezetter

Noord-Nederland was na de septemberdagen in 1944 overstroomd door vele verkeerde elementen, die na de dreigende doorbraak bij Arnhem van de geallieerden, naar het Noorden waren gevlucht. Ook hadden de Duitsers hun opsporingsapparaat behoorlijk uitgebreid. In Assen was een "Sondercommando" aan de S.D. toegevoegd, die speciaal belast was met het bestrijden van verzetsgroepen. Ook had zich in Norg een aantal Nederlandse landverraders gevestigd, die op een vreselijke manier de Duitsers daarbij behulpzaam waren.

Onder meer in Veenhuizen hield deze groep, die zich de naam "Bloedploeg" had verworven, op een onmenselijke manier huis. Ze hadden zich in Norg in de villa Nijenhof aan de weg naar Langeloo gevestigd. In die villa werden verdachten en niet verdachten verhoord, waarbij gruwelijke middelen werden toegepast. Bedreigingen door afgerichte vervaarlijke honden, het tot aan stikken toe onder water duwen van slachtoffers waren onder andere daarbij gebruikelijk om bekentenissen los te krijgen.

Omdat de Duitsers zaten te springen om werkkrachten voor het maken van versterkingen werd Veenhuizen verplicht gedetineerden beschikbaar te stellen voor de aanleg van een vliegveld bij Havelte. Het eerste contingent moest worden geleverd op 24 oktober 1944. Op de dag daarvoor vergaderden de Hoofddirecteur en directieleden van de gestichten om zich te bezinnen over de ontstane toestand. Algemeen was men van oordeel, dat aan de eis van de Duitsers niet kon worden voldaan, zodat op deze 23 oktober de gehele directie onderdook.

Van de overblijvende ambtenaren werd de Adjunct-directeur van het fabriekswezen aangewezen als Hoofddirecteur en de Commiezen ter Directie als directeur van de gestichten. De verslagenheid was groot in Veenhuizen. Er schijnt zelfs overwogen te zijn om de gedetineerden maar allemaal los te laten, maar daar is het gelet, op de onvoorzienbare gevolgen, niet van gekomen. Over het onderduiken van de directie heerste er in eerste aanleg nogal verschil van mening. Naast begrip voor de daad van de directieleden werden er ook opmerkingen als "nu laten ze ons ervoor opdraaien" gehoord.

De Duitsers waren woedend. Al gauw verscheen een "hoge" Duitser uit Den Haag, vergezeld van de inspecteur van het Gevangeniswezen. Geruchten deden in Veenhuizen de ronde dat de W.A. (weerafdeling) de leiding van de gestichten ging overnemen. De ambtenaren zouden naar Duitsland worden gedeporteerd. Inderdaad schijnt de N.S.B. erop geloerd te hebben Veenhuizen onder leiding van een W.A. 'er te brengen. Gelukkig is dat niet gebeurd. Het is waarschijnlijk voorkomen door bemiddeling van de Duitse Referent voor het Departement van Justitie, de Inspectie van het Gevangeniswezen en de waarnemend Hoofddirecteur. Ter versterking van de directie werd een directeur van de gevangenis Arnhem overgeplaatst naar Veenhuizen. Hij betrok de Hoofddirecteurswoning. De nieuwe leiding werd verantwoordelijk gesteld voor het verder functioneren van Veenhuizen. Zij kon zelfs door zorgvuldig te handelen voorkomen dat het huisraad van één der ondergedoken directieleden werd "gevorderd".

In ieder geval bleef Veenhuizen een W.A.-leiding bespaard. Volgens een ambtenaar uit die tijd, die op de hoogte was van wat er plaats vond, slaakten velen, die wisten wat er speelde, een zucht van verlichting. De beslissing van de Duitsers geen W.A.-leiding in Veenhuizen te vestigen, werd op zijn verjaardag genomen. Een mooiere verjaardag had hij nooit kunnen hebben. De terreur

van de Duitsers ging echter door en verscherpte met de dag, terwijl anderzijds het verzet eveneens toenam. Zo dook eind oktober 1944 een illegale werker onder bij Paapst in Veenhuizen. Hij had op wonderbaarlijke wijze een fusillering overleefd. Omdat hij gewond was, werd de hulp ingeroepen van de gestichtsarts in Veenhuizen.

Van betekenis was ook dat op 26 oktober 1944 bij Orvelte 7 leden van de Noord- Drentse K.P. door de S.D. werden gearresteerd. Zij waren op weg naar een afwerpterrein. Onder hen bevond zich een Veenhuizer jongen. Ook was er een illegale werker bij, die aan de droppingen in Veenhuizen had deelgenomen. Door ontzettend zware en onmenselijke verhoren slaagden de Duitsers er in belangrijke gegevens over het verzet in Drenthe en ook in Veenhuizen te verkrijgen. Een en ander leidde in Veenhuizen tot acties van het "Sonderkommando" van de S.D. uit Assen, van de "Bloedploeg" uit Norg onder Duitse leiding en bijgestaan door landwachters. Zo werden in de vroege morgen van 2 november 1944 huiszoekingen naar o.a. onderduikers uitgevoerd. De brief van 6 november 1944 van de waarnemend Hoofddirecteur aan de Secretaris-generaal van Justitie vermeldt enkele gebeurtenissen en geeft aan dat niet klakkeloos alles werd geaccepteerd wat Duitse trawanten uitvoerden. Men durfde stelling te nemen. Belangrijk in de reeks gebeurtenissen was ook dat op 26 november 1944 een geallieerd vliegtuig bij Haulerwijk neerstortte. Enige bemanningsleden werden door een paar Veenhuizer illegale werkers op verschillende adressen in Veenhuizen ondergebracht.

Er was ook een gewonde vlieger bij, die ook door de Veenhuizer arts werd behandeld. Het neerstorten van het vliegtuig veroorzaakte onder de gedetineerden van het Tweede gesticht enige onrust.

Op 11 december 1944 overviel de K.P. Noord-Drenthe het Huis van Bewaring te Assen en wist 29 merendeels zware illegale werkers, die in handen van de Duitsers waren gevallen, te bevrijden. Onder hen ook de eerdergenoemde 7 leden van deze K.P., onder wie de K.P.'er uit Veenhuizen. Aan deze spectaculaire en ongelooflijk moedige operatie nam ook een andere Veenhuizer K.P.'er deel. De bevrijde Veenhuizer K.P.'er wist niets van al dat zich inmiddels in Veenhuizen had afgespeeld. Nadat bleek, dat zijn aangewezen contactadres onbereikbaar was, kwam hij met een andere K.P.'er na enige omzwervingen in Veenhuizen aan. Zij ontmoetten een "goede" ambtenaar, die de twee K.P.'ers in een veestal aan de weg naar het Esmeer onderbracht en voor hen zorgde. Via enkele vrienden van de L.O.- K.P., die op de hoogte waren gesteld, werden ze op een nacht naar een veiliger onderduikadres in Appelscha gebracht.

De woede van de Duitsers over deze overval kende geen grenzen. Op snelle wijze werd nu ingegrepen, gebruikmakend van de inlichtingen die ze hadden verzameld. In Veenhuizen werd de arts, die aan gewonde illegalen medische hulp had verleend door de "Bloedploeg" gearresteerd. Angst voor de beruchte methoden van deze barbaren heeft hem er waarschijnlijk toe gebracht om praktisch alles wat hem over het verzet bekend was, te vertellen, waardoor de Duitsers veel over het verzet in Veenhuizen te weten kwamen.

Arrestaties en slachtoffers

Op 12 december werden Js. Assies en E. Paapst, die onder andere piloten hadden verborgen, gearresteerd. Op 13 december wemelde het van Duitsers en landverraders. Gearresteerd werden Egberts, Woering en Meijering. De bij Woering en Meijering ondergedoken geallieerde piloten en onderduikers werden bij de huiszoeking niet in hun verborgen schuilplaatsen - met behulp van een gedetineerde gebouwd - ontdekt. Zij weten, evenals een paar K.P.'ers te ontkomen.

Op 15 en 16 december volgde de arrestatie van de in totaal 10 gestichtswachters, die als opvangploeg bij de geslaagde dropping hadden geholpen. Op 18 december werden de twee gebroeders Assies, die aan de Zesde Wijk woonden, gearresteerd. De daar ondergedoken geallieerde piloten waren inmiddels naar elders vertrokken. Alle mannen, die hiervoor zijn genoemd, kwamen in het concentratiekamp Neuengamme om het leven, evenals Welleman, die in januari 1945 werd gearresteerd. Hij was één der ondergedoken directeurs van Veenhuizen.

De namen van de gestichtswachters en overige omgekomenen zijn in het verzetsmonument ingemetseld in een koker met de namen van onderstaande personen, die zijn omgekomen bij de Duitse bezetting afkomstig uit Veenhuizen.

Bij bombardementen omgekomen:

- Henk Meyering
- Johannes van der Velde

Gefusilleerd in Trimunt:

- Berend Assies

Wegens hulp aan parachutisten gefusilleerd:

- Max Assies

In Concentratiekamp Neuengamme omgekomen:

- Directeur J. Welleman
- Werkmeester/boer J.
- Assies Werkmeester/boer G. Meijering
- Werkmeester/boer K. Woering
- Boer Harm Assies Boer Jan Assies
- Winkelhouder/kruidenier Emo Paapst
- Brigadier Hendrik Egberts

Gestichtswachter Hendrik Bethlehem en onderduiker Gerrit de Groot zijn opgepakt en nimmer teruggekeerd. Op de terugreis vanuit Duitsland is, ten gevolge van doorgestane ontberingen overleden Jan Kroes.

Eveneens in het concentratiekamp Neuengamme zijn omgekomen de volgende 10 gestichtswachters:

- Krijn Adrianus Jan Bouman
- Johannes Theodorus van Diesen
- Onno Dijkstra
- Jan Johan de Groot
- Marinus van Oeveren
- Berend Okken
- Klaas Rodenhuis
- Engelke Rops
- Pieter WarntjeTuin
- Harten Veldhuisen

Veenhuizen heeft, afgezet tegen de aanwezige "burger" bevolking in Veenhuizen, een hoge tol betaald. Anderzijds kan, ook worden gesteld, - het werd al eerder vermeld - dat op het terrein van de voedselvoorziening, verwarming, verlichting en andere zaken men zich in Veenhuizen in een bevoorrechte situatie heeft bevonden.

Of, zoals een oud-Veenhuizenaar opmerkte, er zou ongeveer tot het voorjaar van 1943 weinig van een bezetting in het immer gezagsgetrouwe Veenhuizen te bemerken zijn geweest. Men kon er nogal wat zeggen en had weinig of geen last van de enkele "verkeerde". De kolonie was als het ware een kleine enclave in het bezette Nederland, zoals ze trouwens voorheen ook een Hollandse enclave in het Drentse land was. In het voorafgaande bleek de al veranderde situatie na mei 1943, ook in Veenhuizen. Die verandering kwam daar wellicht harder aan dan elders. Men kon zich achteraf afvragen of de oorspronkelijk uitzonderlijke positie mede van invloed is geweest op latere gebeurtenissen.

De maanden voorafgaande aan de bevrijding

Hoewel ook de in Veenhuizen clandestien beluisterde Engelse radiozender liet weten dat de bevrijding naderde, ondervonden de Veenhuizenaren nu toch ook steeds meer de lasten van de bezettende macht en hun trawanten. Het gemis van en de ongerustheid over gezinsleden, waarmee in dit verband ook bedoeld worden zij, die wegens arbeidsinzet of onderduiken afwezig waren, werd steeds meer gevoeld. Bovendien vroegen nieuwe omstandigheden de aandacht. Zo vonden evacués uit het eerder bevrijde Zuiden - Venlo en omgeving - een goed onderkomen in de tijdelijk ontruimde school. Deze en de latere evacués konden na een eerste opvang later in Westervelde en omgeving worden ondergebracht. Landwacht en Duitsers werden actiever en hadden Veenhuizen "ontdekt". Zo werden er in februari 1945 nog een aantal arrestaties verricht.

Van hoe het reilen en zeilen in de gezinnen verliep in die periode, waarin er ook een toenemende spanning viel te bespeuren bij de bezetters - er werd gefluisterd dat ze in de omgeving 's nachts met de uniformen aan sliepen -, kan men een goede indruk krijgen door het lezen van een kopie van een dagboekje, geschreven door een toentertijd 17-jarige inwonster van Veenhuizen.

Enerzijds komt hierin duidelijk de veranderde meer gespannen situatie naar voren, terwijl anderzijds nog eens blijkt dat ook toen nog in Veenhuizen op het gebied van de dagelijkse behoeften tot april 1945 afwijkende, betere omstandigheden en mogelijkheden waren dan elders. In maart 1945 kwamen naast de vele toch al aanwezige evacués, vluchtelingen of onderduikers nog eens de gevolgen van de ontruiming van het door de bezetters gevorderde Rijksasiel voor psychopaten te Avereest.

De ontstane situatie vergde ook in de gestichten, om een zo goed mogelijke gang van zaken te kunnen handhaven, het treffen van bijzondere maatregelen. Afwijkende diensten moesten worden verricht. Zo werden op de verpleegdenafdeling van het Tweede gesticht nachtdiensten verricht door het personeel van het toen zo geheten "Algemeen Bureau". Zelfs werd rekening gehouden met de mogelijkheid tot het slapen in de inrichting. Daartoe werden strozakken verstrekt, die overdag onder de bureaus werden weggewerkt. Allengs kondigde de feitelijk bevrijding zich steeds sneller aan. Doorsijpelende berichten over geallieerde soldaten, die in de naaste omgeving zouden zijn gesignaleerd, laag overvliegende vliegtuigen, wegtrekkende Duitsers, soms in de verte hoorbaar geschutsvuur, kortom datgene wat de meesten toentertijd als muziek in de oren klonk.

Tot gevechten is het op het terrein van de toenmalige rijkswerkinrichtingen gelukkig niet gekomen. Het beeld, dat volgde op de 13 april 1945 en de dagen daarna is het beeld, dat in zoveel andere dorpen en steden werd aangetroffen: met oranje getooide kinderen, door B.S.'ers gevankelijk in dit geval naar het Cellengebouw afgevoerde handlangers van de bezetters, een enkele geallieerde militair, wachtlopende B.S.'ers etc. Maar ook de droefenis in vele gezinnen om diegene, die niet meer terug zouden komen, deed haar invloed gelden op de weken die daarop volgen. Het was mede in dat verband een goede gedachte van het in 1944 gevormde "illegaal oranjecomité", om pas 8 mei 1945 in de grote zaal van het aloude Verenigingsgebouw een historische bijeenkomst te laten plaatsvinden.

"Een stijlvolle manifestatie, waarin uiting werd gegeven aan onze gevoelens van eerbied/hulde en dankbaarheid", zo beschreef de toenmalige notulist deze gebeurtenis, over het plaatsvinden waarvan een exemplaar van de kennisgeving aan de bewoners in de collectie van het museum is opgenomen.

Aan het eind van dit overzicht nog een kleine slotopmerking. Het is gebleken, dat het een moeilijke opgave is om zoveel jaren na de jaren '40- '45 een volledig relaas te geven van Veenhuizen gedurende die periode. Vele gebeurtenissen uit die tijd worden op verschillende wijze uitgelegd. Wellicht kunnen in de toekomst aanvullingen worden aangebracht, zodat een nog meer waarheidsgetrouw beeld van Veenhuizen tijdens de tweede wereldoorlog kan worden opgebouwd.

Bron Nationaal Gevangenis­museum Veenhuizen

4 mei. We herdenken de groep Veenhuizen, waaronder tien Gestichtswachters, die tijdens een grote razzia in 1944 gearresteerd werden door de S.D. Ze werden overgebracht naar een concentratiekamp en zijn niet meer teruggekomen.

Bewapening van de gestichtswachter

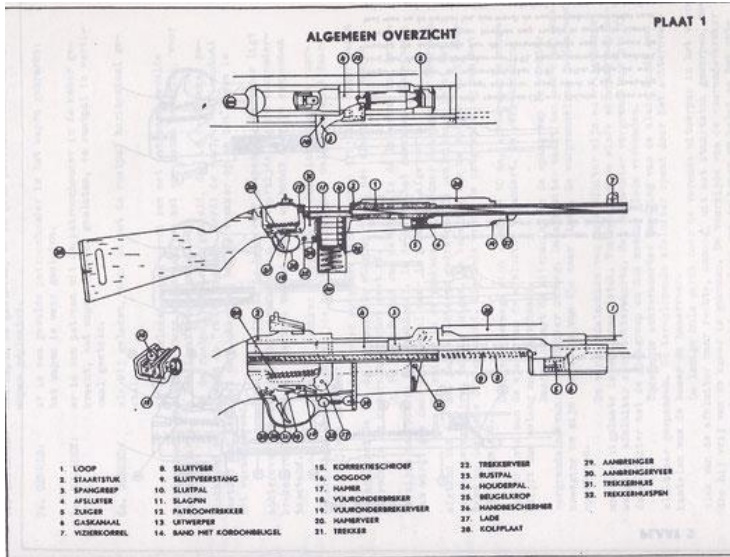
Het Korps Gestichtswacht is bewapend met de karabijn, revolver, pistool en wapenstok. De karabijn wordt gebruikt op de zogenaamde "schietpost", de schietpost kan zich bevinden op de gevangensmuur, rondom een gevangenis of in de gevangenis op een zolder. De laatste bevond zich in de Strafgevangenis van Scheveningen, deze extra schietpost kijkt uit op het gevangenisziekenhuis die op hetzelfde terrein staat.

Uniformen van het Korps Gestichtswacht

Uniformen van het Korps Gestichtswacht

Gewa petten en mutsen

Gewa T-shirt

Gewa Korpslied

Wijze: Ki, ka, kolonel.
Komt jongens, komt nu allemaal
Wij spreken duidelijke taal
Al kijken we soms ook wat zuur
Het is caricatuur.

Voorop dan komt de Commandant
Dat is een kerel met verstand
Die heel veel hoge Pieten kent
van het Departement

Refrein: Wijze Heidewitska.

't Komt in orde, Heer Commandant
Zet je zorgen nu eens aan de kant
Zie het leven door een roze bril
Alles buigt zich immers naar je wil
Want wat gebeuren zal, dit bovenal
Voor de Gewa staan we allen pal.

Des morgens gaan we nauwgezet
Gewapend allen met een pet
Want heb je die niet op je kop
Er zit iets voor je op.

Die moet ook altijd keurig net
Recht op de bol gezet
Doch ben je soms je veer eens kwijt
Dan barst hij van de nijd.

Refrein: enz.

En wil er soms een trouwen gaan
Dat staat de baas maar matig aan
De vrouwtjes hebben dus het land
Aan onze Commandant.

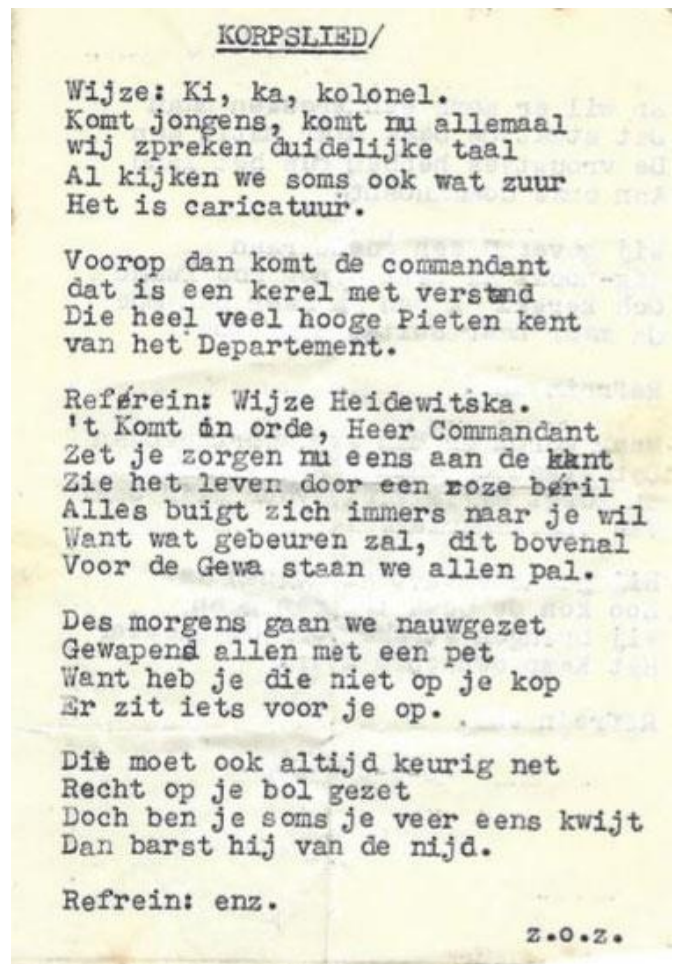
Wij geven U een goede raad
Zeg-nooit al bent U nog zoo kwaad
Och kerel 'k ben je meer dan moe
Ga maar naar Duitsland toe.

Refrein enz.

Maar wordt er dan aan sport gedaan
Dan staat de Commandant vooraan
En zorgt hij ijverig voor zijn deel
Van on kanariegeel.

Hij gaf ons voetbalschoenen aan
Zoo kon de Gewa trappen gaan
Wij brengen straks voor Uw plezier
Het Kampioenschap hier.

Refrein enz.

Gewa verhalen

Verhalen van de gestichtswachter, belevenissen in en rond de gevangenis.

De Gestichtswachter W. H.

Zoals zo velen reageren op een advertentie in de krant, "Gestichtswachter" wat is dat nu voor een baan. Toch maar even lezen, belast met de buitenbewaking van een aantal inrichtingen van Gevangeniswezen en Psychopatenzorg en begeleiden met transporten van gedetineerden. Jonge mannen tussen de 20 en 30 jaar, bij voorkeur ongehuwd. Het Korps Gestichtswacht biedt promotiemogelijkheden binnen het gevangeniswezen.

Voorlichtingsbijeenkomsten in het verenigingsgebouw van Veenhuizen en op vele andere plaatsen in Nederland. Per bijeenkomst was 100 man geen uitzondering. Sollicitaties te richten aan de Commandant van het Korps Gestichtswacht te Veenhuizen.

1980 op sollicitatiegesprek in Veenhuizen, de Marechausseekazerne waar ik ondervraagd werd door de Commandant van het Korps Gestichtswacht. Een wereld die ik niet kende, ik was niet in militaire dienst geweest. Wat mij na ruim 40 jaar nog in het geheugen staat is dat de Commandant zei, ik weet niet of wij wel met u in zee gaan. U sport niet in groepsverband en heeft geen militaire opleiding genoten. Wij gaan in beraad en u hoort van ons.

Twee maanden later stond ik in het oude Hospitaal aan de Hospitaallaan waar het kledingmagazijn was. Mijn uniform en sportkleding werd aangemeten, met volle bepakking ging ik naar de GEWA-kazerne een paar honderd meter verder waar mijn kamer en bed stond. Het avontuur is begonnen, de opleiding tot Gestichtswachter.

Voor het eerst van mijn leven op een slaapzaal van tien bedden, vreemd luchtje zo na een paar nachten met tien man op de kamer. Maar dat went ook wel, veel sporten en naar de schietbaan was een uitje. Drugscursus en veiligheidstechnieken en dan de mat, zelfverdediging met een judo pak aan. Er was ineens een "Boer platje", werd die naam genoemd dan wist je dat wordt weer 10 km hardlopen.

Na acht weken opleiding kwam de officiële beëdiging, in vol ornaat werd je beëdigd als ambtenaar van Justitie.

"gehoorzaamheid aan de wetten van den staat- dat ik de mij opkomende taak met ijver en nauwgezetheid zal vervullen en de bevelen van degenen, die "boven mij gesteld zijn, getrouw zal opvolgen-dat ik alle misbruiken," welke door mij in de waarneming van mijn ambt mochten worden ontdekt, "ter kennis zal brengen aan wien boven mij gesteld is. Voorts zweer (verklaar) ik, dat ik om mijn ambt te verkrijgen, aan niemand iets beloofd of gegeven heb."

"Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig."

"Dat beloof ik en verklaar ik."

Duidelijk is voorgelezen en die daarna in mijn handen die eed (belofte) heeft afgelegd. En is hiervan opgemaakt dit proces-verbaal, dat door mij en de beëdigde is ondertekend.

De beëdigde/ De Commandant van het Korps Gestichtswacht

Met de opleiding en beëdiging op zak reisde ik af naar Den Haag, bestemming Strafgewangenis Scheveningen aan de Pompstationsweg 14. Met een koffer vol dienstkleding en privékleiding arriveerde ik voor de indrukwekkende poort, het leek wel een kasteel. Na een introductie en rondleiding door de strafgevangenis van een brigadier van het Korps Gestichtswacht kreeg ik het pension "Nassau" toegewezen om na de diens te kunnen overnachten. Een herenhuis waar ruimte was voor wel twintig mannen. Een dame had overdag toezicht in het pension. Er stond een grote koelkast in de kamer waar het beleg voor de ochtend in lag. Voor de rest lag er alleen maar flesjes bier koud te worden. De tijdelijke huisvesting was bedoeld voor externe medewerkers, het werkschema was tien dagen op vier dagen thuis.

Daar sta je dan in de strafgevangenis van Scheveningen ver van huis.

Een inmensen groot gebouw PI Haaglanden met verschillende inrichtingen, zoals het gevangenisziekenhuis, een Huis van Bewaring, een jeugdgevangenis "De sprang", Penitentiair selectiecentrum (PSC), Centraal Wervings & Opleidings Instituut (CWOI). De bunker was een soort flatgebouw in een gebouw. Met de lift ging je naar de afdelingen waar de zware jongens verbleven. Tijdens de nachtdiensten was dit altijd weer een beproeving. De lift mocht je niet gebruiken dus trappenlopen. Iedere afdeling moest je bezoeken en kijken of alles "veilige was". Dan was het weer tijd om een tijdje op de schiettoeren plaats te nemen. De schietpost was een plaats boven op een buitenmuur welke 24 uur bemand was en voorzien van een karabijn. De toegang ging via een luik dat alleen van binnenuit te bedienen was. Op de schietpost had je een goed overzicht van het grote complex. Hier leerde je observeren en vooral geduld hebben, tot je werd afgelost om naar de volgende post te gaan.

Gestichts(wachter) wachten op wat komen gaat. Posten als portierdiensten, interntransport met gedetineerden of het bevoorraden van de Gewa pensions, ziekenhuisbewaking, toezicht bezoek, arbeid, luchten waren de kerntaken. Er was een contante stroom nieuwe Gewa's uit de opleiding en soms waren er meer Gewa's dan posten te bezetten, vaak liep je met twee man op een post. Dit had een voordeel om met zo veel personeel te werken, er kon iedere dag gesport worden. Er was een oude kerkzaal die beschikbaar was om te sporten, daarnaast was de buitensport geen straf. Je liep zo de duinen in en via het naaktstrand van Scheveningen weer terug naar de bajes. Na de dienst vaak richting strandtent "Veronica", waar het goed vertoeven was. Een mooie tijd om naar terug te kijken, waar collegialiteit en vriendschap hoog in het vaandel stond.

Op detachering

Als gestichtswachter werd je ook geacht om flexibel te zijn. In de jaren begin 1980 was er veel ziekteverzuim in het gevangeniswezen van Nederland. Ik neem als voorbeeld het Huis van Bewaring Rotterdam "Noordsingel". Mijn eerste detachering voor tien dagen en je werd ingezet als bewaarder in het cellencomplex. Zonder gedegen opleiding werd je voor de leeuwen geworpen. Bij aankomst in de "Noordsingel" werd ik bij de portier opgehaald door een bewaarder. Deze man begeleidde mij naar het cellencomplex en daar aangekomen kreeg ik een bos sleutels in mijn handen gedrukt. Ik keek de beste man aan en voordat ik wat kon zeggen zei hij tegen mij: "zie je die tweede etage, daar mag je vandaag werken. Er zijn veel bewaarders ziek dus je moet je maar redden daar. Wanneer je een belsignaal hoort moet je cellen opdoen zodat gedetineerden naar een activiteit kunnen gaan. Er ligt wel een lijst op de etage wie waar en wanneer naar toe moet. Succes, ik moet je nu alleen laten want ik moet naar de inkomstenafdeling.

Zogezegd zo gedaan op naar de tweede etage. Tja en nu, mijn eerste keer op een etage met wel 30 cellen en daar was het eerste signaal al. Een bewaarder die op de eerste etage liep zei "haal de reiniger er maar uit en vraag die maar of hij jou wil helpen die man zit hier al een tijdje en die weet precies wat er moet gebeuren op de etage". Op zoek naar de reiniger, op een kaartje wat aan de buitenkant van de celdeur zat kon ik zien wie de etagereiniger was.

De celdeur open en de gedetineerde keek op en zei hebben ze alweer een nieuw blik Gewa's opengetrokken. Hij lachte en zei "ik zal je wel laten zien wat er moet gebeuren". De verbazing kon hij vast wel aflezen van mijn gezicht. De tien dagen vlogen om en met de reiniger aan mijn zij verliep het dagprogramma naar behoren. Weer een nieuwe ervaring rijker. Dit was dus wat onze majoor Eleveld bedoelde, flexibel zijn en inspelen op iedere situatie. De vuurdoop heb ik gehad en achteraf een leerzame ervaring om met gedetineerden te werken.

Regelmatig werden gestichtswachters gevraagd om op detachering te gaan en werden ingezet als bewaarder in een van de gevangenissen van Nederland.

Tijdens mijn loopbaan bij het Korps Gestichtswacht heb ik vele detacheringen gedaan in gevangenissen zoals: Rotterdam, Amsterdam, Zutphen en Almelo. Een detachering was altijd tien dagen en meestal begon je op je vrije weekend. Werkdagen van 07:00 tot 22:00 waren geen uitzonderingen. Vijftien uur per dag was de regel, er was toen nog geen arbeidstijdenwet. Het was goudgeld verdienen in die tijd. Overnachten werd gedaan in het dichtstbijzijnde hotel of je sliep bij een collega. Eten deed je in de bajes, er was altijd een extra hap over. Hetzelfde eten wat

de gedetineerden kregen en dat was meestal wel te eten. Telkens wanneer de lijst van detacheringen bekend werd gemaakt was het dringen om je in te schrijven voor een detachering in het land. De detacheringen waren erg gewild bij de gestichtswachters, de ruime vergoedingen maakten de lange werktijden weer goed. Een extra maandsalaris was geen uitzondering.

De overstap naar Gewa, Bewa naar PIW'er

De officiële naam binnen de Nederlandse Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) is penitentiair inrichtingswerker (piw'er), in de volksmond was het "Gevangenenbewaarder" of "Cipier" Deze functionaris begeleidt gedetineerden tijdens hun detentie. Begin 1985 begon ik als piw'er in het Huis van Bewaring Leeuwarden. De Gewa tijd was meestal een aanloop om als "Cipier" te gaan werken in een Huis van bewaring of een gevangenis ergens in Nederland. Bij de opleiding als Gestichtswachter kon je een "standplaats" opgeven waar je uiteindelijk je verdere loopbaan kan uitdienen. In 1984 werd het korps Gestichtswacht opgeheven en werd de naam Gewa omgezet naar Bewa.

Een Bewaarder (Bewa) is een functionaris die belast is met toegangscontrole, uitgangcontrole, controleren en registreren van legitimatiebewijzen, het zoeken naar contrabande bij bezoekers, signaleren van en alarmeren bij onveilige en verdachte situaties, toezicht houden op het transport van gevangenen van en naar bezoek-, werk- of sportzalen, en het beheer van sleutels en portofoons. Van deze overgang heb ik niet zo veel gemerkt, omdat ik al bezig was met de gedachte aan mijn nieuwe standplaats. Mijn standplaats was Leeuwarden en zo stapte ik over naar het PIW'er vak, een heel ander beroep en als jonge man weer een nieuwe uitdaging. Mijn verhaal gaat verder in het Huis van Bewaring in Leeuwarden. Ben je nieuwsgierig kijk dan op de website www.blokhuispoort.nl een groet van een Gewa.

De Gestichtswachter D van D

Tijdens mijn opleiding (1980) reed ik tijdens de vrieskou naar Veenhuizen. Er reden 3 Haagse collega's met me mee. In die tijd had je de uitzendingen van v Kooten en de Bie (echt Haags) waar het hele land van smulde. Onderweg bij Harderwijk begaf mijn auto het die ik 2 dagen ervoor voor 800 gulden gekocht had. Wegenwacht erbij, bleek niet meer te repareren. Daar stonden we langs de snelweg. Duim omhoog en ja hoor direct stopte er een man. Hij vroeg wat er aan de hand was. Hij wilde mijn auto wel kopen voor 100 gulden en ons op station af te zetten zodat we verder konden. Ik besloot akkoord te gaan. Veel te laat arriveerden wij in het leslokaal van "Luyting", hij riep "waar kommen jullie dan zo laet vandaen" Waarop een van mijn Haagse collega's in plat Haags zei: " dat geloof je nooit, die gek verkoopt zijn auto onderweg".

De Gestichtswachter C. R.

Het levensverhaal van een ex-gedetineerde en zijn Cipier. Op elf jarige leeftijd verhuisde ik van het mooie Harlingen waar ik een onbezorgde jeugd had, waar ik mijn vrienden moest achterlaten naar het Overijsselse Deventer. Ik kwam met mijn ouders in een wijk te wonen waar vele gastarbeiders in dienst van Tomassen & Drijver woonde en vele woonwagengewoners die hun wagen in ruilde voor een huis namen hun intrek in deze wijk. Van het stadsfries wat ik behoorlijk sprak leerde ik de straattaal ik leerde de woonwagentaal (Bargoens) en leerde de cultuur en gewoonten die in een multiculturele wijk behoren. Je maakt vrienden en komt bij de vrienden thuis, als jonge jongen merkte je natuurlijk al dat het in deze gezinnen anders ging als bij jou thuis. De opvoeding was anders, je zag slaapkamers waar ze met 4 kinderen op sliepen en je zag natuurlijk dat vele gezinnen niet te besteden hadden van wat ik gewend was. In het weekend zag ik mijn familieleden wel eens een borreltjes of een flesje bier drinken in de middag of avonden. Maar wat mij als kind opviel dat bepaalde gezinnen al rond het middaguur behoorlijk dronken en het eten was vaak niet meer dan een kroketje of een patatje. Bij de woonwagengewoners was vooral en dat valt nog steeds op keurig netjes in huis, daar leerde ik schoenen uit te doen voor binnenkomst. Op een middag was ik op mijn fietsje achter de flats waar ik woonde aan het crossen ik zag iemand aan de waterkant zitten die er opvallend uitzag en

bij het naderen van deze persoon haalde hij net een vis uit het water. De man begon tegen mijn op dat moment een mannetje van 12 jaar denk ik een voor mij indrukwekkend verhaal te vertellen. Hij kwam net uit de gevangenis en had een behoorlijke tijd gezeten, hij vertelde en dat kan ik mij als de dag van vandaag nog herinneren hoe het gevangenisleven was. Het was een tot op de dag van vandaag voor mij nog steeds een fascinerend verhaal, een verhaal wat indruk maakte en een verhaal die mijn levensweg heeft bepaald. De man met zijn zelfgemaakte tatoeages op zijn vingers waar love op stond, de armen vol namen ik denk van dierbaren vertelde vol passie tegen een twaalf jarige.

Later begreep ik waarom. Op eens werd ik geroepen door een buurvrouw uit de flat met de vraag of ik naar huis wilde gaan mij moeder zocht mij vertelde ze mij. Bij thuiskomst heb ik zo op mijn sodemieter gehad dat moment zal ik nooit vergeten. Hoe kon ik het in mijn hoofd halen om met de grootste crimineel van Deventer aan het viswater te gaan zitten. Op dat moment kwam er een ommekeer in mijn leven, mijn beroepswens van vrachtwagenchauffeur en of zeeman vervloog. Vanaf dat moment wilde ik in de gevangenis werken, met dit soort mannen wilde ik gaan werken, ze waren interessant en ze trokken mij aan.

Zeven jaar later op mijn verjaardag 30 oktober kreeg ik als negentienjarige jongen te horen dat ik was aangenomen bij het gevangeniswezen, ik had alle testen doorstaan. Mijn opleiding als gestichtswachter zou binnen zeer korte tijd starten in Veenhuizen. Het was een koude winterdag in februari, ik moest mij melden bij de hoofdingang van het station van Assen. Daar zouden wij opgehaald worden met een bus door medewerkers van het ministerie van justitie. Zo rond de klok van 10.00 uur op een maandagmorgen verscheen er een echte gevangenisbus, zo'n blauwe met tralies voor de ramen. Ik herkende deze bus deze werd namelijk gebruikt bij de gijzeling van de Franse ambassade in 1974 in Den Haag dit was de eerste grote gijzeling in de Nederlandse geschiedenis.

De Japanse terroristen werden namelijk met deze bus naar Schiphol vervoerd. Bij het aankomen in Veenhuizen werden wij groepen verdeeld die een huisje toegewezen kregen. Ons huisje zou de eerstkomende maanden de Oude gracht 22 zijn. Binnen 24 uur moest ik al bij majoor Timmer komen, ik dacht wat is dit nu. Het was een man met een Drents accent en die op zeer korte en krachtige toon mij heel duidelijk maakte dat ik de jongste gestichtswachter was die ooit is aangenomen. Het werd mij al snel duidelijk dat er met deze man niet te dollen viel na twee minuten stond ik dan ook weer buiten. Na twee maanden opleiding in Veenhuizen werd mijn standplaats bekend.

Het zou de strafgevangenis en het penitentiair ziekenhuis in Scheveningen worden. Op een maandag moest ik mij melden keurig in uniform kwam ik aan als jonge vent in het grote Den Haag. De Strafgevangenis in Scheveningen stond bekend als een bajes met extreem gevaarlijke gedetineerden. Als jonge jongen kwam ik oog in oog te staan met o.a. Klaas B, de Molukse kapers, Pieter M, Charlie d S, Koos H een Nederlandse seriemoordenaar die in 1980 werd gearresteerd en in 1982 tot levenslang werd veroordeeld.

Ook kwam ik bekenden tegen uit Deventer, jongens die bij mij in de wijk woonden en die voor ernstige geweldsdelicten gedetineerd zaten. Na een aantal jaren Scheveningen werd ik overgeplaatst naar Zwolle, eerst gemeentepolitie en later naar het Huis van Bewaring aan de Menno van Coehoornsingel in Zwolle. Binnen twee jaar wilde ik weg, de directeur in die tijd Jan T een oud Limburgse mijnwerker vond dat ik de gedetineerden te veel aandacht gaf. Menig discussie volgde toen ik de opmerking maakte naar meneer T "we leven niet in de middeleeuwen en de tijd van de galg is voorbij" kreeg ik een overplaatsing naar Leeuwarden.

Het was vrijdag 17 november 1995 omstreeks 20.00 uur veranderde mijn leven in een klap. Ik zal er verder niet te veel op ingaan maar op deze avond kreeg ik een ernstig auto-ongeluk waarbij een vriendin om het leven kwam en ik een jaar lang in revalidatie moest. Tijdens mijn revalidatie miste ik de bajes, mijn collega's en lekker een sigaretje roken bij de jongens op cel. Na 16 maanden mocht ik mij weer in mijn uniform hijsen, maar ik kon de trap niet meer op van de pijn, na drie uur lopen was ik kapot. Mijn doelgroep zou ik nooit in de steek laten, vanaf mijn

negentiende jaar voel ik mij thuis binnen het milieu van jongens en meisjes die om wat voor reden dan ook op het verkeerde pad beland zijn. In 2008 ben ik begonnen in Nederland met de nazorg ex-gedetineerden. Mijn organisatie begeleid mensen met een gedragsstoornis en een forensisch kader. Mensen die ik begeleid hebben vaak een behoorlijk detentieverleden achter zich liggen. Deze ex-gedetineerden willen graag hun ervaringen vertellen vanaf de arrestatie, in verzekeringstelling, eis van de rechter, het gevangenisleven en het moment van vrijlating. Voor velen begint daar hun tweede straf. 80% van de Nederlandse gedetineerden hebben een afschuwelijk leven achter de rug voordat zij hun daad uitvoerde.

Het motto van C is "achter iedere deur schuilt een verhaal".

Gestichtswachter H.S

Standplaats: Rode Pannen Veenhuizen. Het was in de winter 1974...1975. 's Nachts reden wij met 2 man patrouille in de EK 2. Dit was een fiatje 124, mosgroen van kleur. De hele nacht cirkelden wij over de terreinen van Veenhuizen. Op diverse plaatsen moesten we op een bepaald tijdstip zijn om een sleuteltje in de prikklok rond te draaien. Doorrijdend naar een volgend controlepunt werd alles in de gaten gehouden. Een vreemde auto werd direct aangehouden om te kijken wie erin zaten. Dit konden mogelijk ophalers zijn voor een gedetineerde die wilde ontsnappen. Het meest kwam dit voor rond de Gevangenis Bankenbosch.

In Bankenbosch zaten veel mensen die graag drank mochten. Daarom waren er geregeld uitbraken over het prikkeldraad om de drank of bij een auto of op een bepaalde plek in het bos te gaan halen.

Tijdens zo'n nachtdienst tegen de morgentijd... het begon wat licht te worden... Moesten Wij.. collega Henk M... en ik prikken bij Nieuw Bergveen. Dat was een verblijf waar mensen verbleven die voor het eerst gepakt waren met drank op achter het stuur. Ongeveer 40 gedetineerden.

We kwamen van het grote gesticht Esserheem en toen we de bocht door sukkelden zagen we ineens wat bewegen midden op staat. Het had toch wel redelijk omvang. Ja hup boem gelijk gooide Henk M het groot licht erop. In koor roepen we.... Un knien...een konijn.. Wat n joekel.

Ik zeg tegen Henk M ..... die gaat in de pan, daar kunnen we lekker samen van kluiven. Henk stopt en ik uit de auto. Inmiddels had ik mijn gummilat uit mijn broekzakje getrokken en hup achter dat grote ding aan.

Maaaaaar... telkens als ik hem dicht genoeg was genaderd deed dat gekke beest weer een sprong en ik sprong er telkens op dezelfde wijze achteraan op hem een mep te geven. Intussen gierde mijn maat het uit van plezier want wat is er nog mooier dan zoiets te zien.

Hij brulde het uit en was vuurrood om zijn kop van het lachen. Toen ik weer bij de auto kwam en Henk zijn rode kop en ook zijn rode hardos zag, was ook dat weer een geweldige redenen om zelf ook te gaan brullen van het lachen. Het konijn en wij hebben het zeer mooie voorval goed overleefd. Want ineens schoot het mij te binnen dat ik het toch niet dood kon slaan. Maar goed ook het konijn bleek later een ..ONTSNAPTE ...te zijn uit een hok van een Esserheem bewaarder.

Krijn Bouman

Krijn Bouman wordt op de vacature van 6 oktober 1942 aangenomen en mag zich op 1 januari 1943 melden bij de hoofddirecteur van de Rijkswerkinrichting te Veenhuizen. Krijn werkte als hulpbewaarder in het huis van bewaring te Breda en reageert op een vacature als tijdelijke zaalopziener te Veenhuizen. Krijn zijn aanstelling als zaalopziener (gestichtswachter) bij de Rijkswerkinrichting te Veenhuizen wordt met een jaar verlengd. Krijn behaalt intussen in februari 1944 een aantal sportprestaties en mag zich voor een aantal onderdelen Kampioen Gestichtswacht noemen.

Na december 1944 is er blijkbaar geen contact meer met Krijn Bouman en wordt via via vernomen dat hij gearresteerd is en waarschijnlijk naar Duitsland afgevoerd.

Zondag 1 maart 2020 een regenachtige dag. Ik zit samen met mijn vrouw en zoon aan de koffie. Voordat ik verder ga zal ik mij even voorstellen. Mijn naam is Jack Bouman, 53 jaar. Met mijn vrouw Mirella, 53 jaar, en mijn zoon Bill, 23 jaar, woon ik in Breda. De voordeurbel gaat en ik zie mijn ouders, Jan en Janny Bouman, voor de deur staan. Als zij binnen zijn zie ik dat mijn moeder een tas en een doos bij zich heeft. Ze vertelt dat ze bij het opruimen van hun huis een aantal zaken hebben gevonden van mijn opa, Krijn Adrianus Jan Bouman: geboren 3 november 1914, en dat er papieren en foto's in de tas en de doos zitten.

Ik weet op dat moment alleen dat mijn vader, Jan Bouman: geboren 16 oktober 1942, zijn vader nooit, bewust, gekend heeft. Als kind heb ik wel gehoord dat mijn vader met zijn jongere broer, Karel Bouman: geboren 25 februari 1944, in een weeshuis te Breda hun jeugd grotendeels doorgebracht hebben. Zijn oudere broer, Ad Bouman: geboren 10 februari 1940, heeft in zijn jeugd een groot gedeelte in een pleeggezin doorgebracht. Mijn vader vertelt en vertelde bijna nooit over deze tijd.

Uit de tijd dat mijn oma, Teuntje Elisabeth den Besten: geboren 22 mei 1914, nog leefde weet ik dat zij weduwe was en samen met Karel, de jongste broer van mijn vader, samenwoonde. Er stond wel een trouwfoto met een matroos in de woonkamer en op de kast stond Indonesisch houtsnijwerk. Ook zij vertelde of had het nooit over de oorlogstijd. Ik weet wel dat zij toen haar kinderen nog jong waren een hele zware tijd gekend heeft. Ik wist alleen dat mijn opa in de oorlog ooit verdwenen was en dat hij in het kamp Neuengamme om het leven was gekomen. Blijkbaar net voor het einde van de tweede wereldoorlog.

Van mijn moeder heb ik vroeger wel gehoord dat mijn oma na de oorlog moeite had om de eindjes aan elkaar te knopen. Dit had te maken met de vermissing van haar man en iets met een pensioen. Mijn oma heeft het blijkbaar tot eind jaren zestig financieel niet breed gehad. Ze heeft wel altijd geprobeerd het beste voor haar drie jongens te doen. Zo heeft zij in de jaren na de oorlog allerlei werk gedaan om het hoofd boven water te houden. Na haar AOW kreeg zij het financieel wat breder. Na haar overlijden is Karel Bouman verhuisd en is de woning van oma ontruimd. Het tasje en de doos zijn toen even ingezien maar waren te confronterend voor mijn vader. De spullen zijn dus bij mijn ouders in een kast gegaan, tot vandaag.

Wanneer we klaar zijn met koffie drinken zegt mijn vader het volgende: "Wil jij misschien de spullen uit de tas en doos eens bekijken?" Ik vertel hem dat ik dat wel wil doen en zie dat er hele oude zaken in zitten, enveloppen, foto's, veel papieren, en kartonnen omslagen met inhoud. Als ik de inhoud op de eetkamertafel uitspreid zie ik dat dit alles over een groot aantal jaren gaat. Bijvoorbeeld foto's van mijn opa bij de Marine, processen verbaal, heel veel correspondentie e.d. Ook valt mij op dat er iets in zit over Rijkswerkinrichting Veenhuizen. Bijzondere zaken over Rijkswerkinrichting Veenhuizen, waar ik later op terug kom.

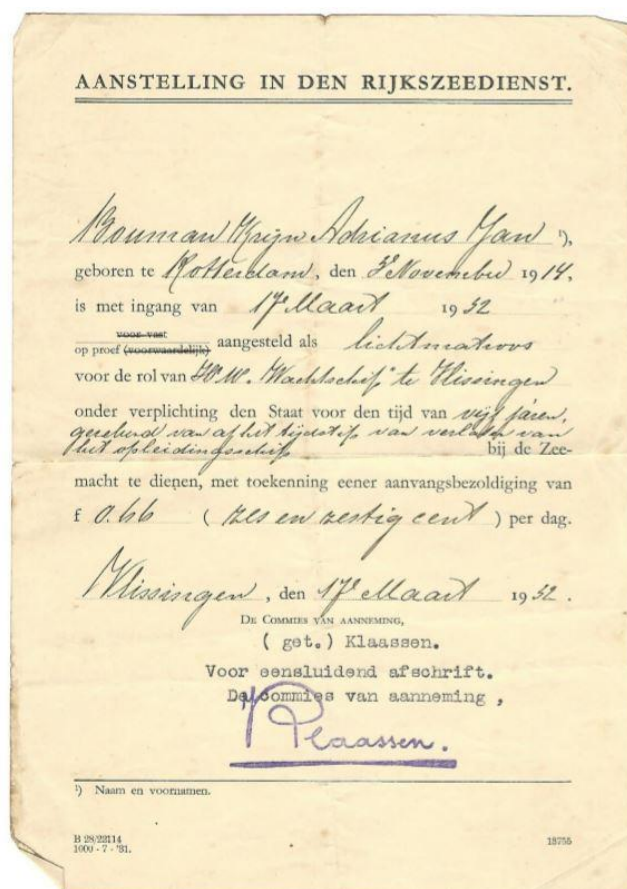
Ik vertel mijn ouders (mijn vader kan nog steeds niet goed zonder tranen, hiernaar kijken of luisteren) dat ik besluit om alles door te gaan nemen en te kijken wat er precies in de tas en doos aanwezig is.

Archief Krijn Bouman

Koninklijke Marine

Uit de stukken blijkt dat Krijn Bouman in 1932, op achttienjarige leeftijd, bij de marine is gegaan.

Aanstelling marine Krijn Bouman

15 mei 1935 is hij met de N.V. Stoomvaart Maatschappij Nederland vanuit Amsterdam naar Indonesië, Soerabaja gevaren.

Op 18 juli 1938 laat Krijn aan den Besten weten dat hij naar huis komt.

 N.V. STOOMVAART MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND”
AMSTERDAM. 7860

PASSAGEBILJET VIERDE KLASSE.
Gouvernementspassage ten behoeve van _____
Den Heer K.A.J. Bouman

_____ kinderen 3/12 jaar.
_____ kinderen 0/3 jaar.

van Amsterdam naar Soerabaja

per MS Marnix v. St. Ald. Hut - , Bed -

Vertrek van Amsterdam d^e. 15 Mei 1935.

Amsterdam, 6 Mei 1935.

N.V. STOOMVAART MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND”
HOOFDBUREAU PASSAGEDIENST.

Marnix

OVERTOCHTSVOORWAARDEN
(Geldend van 1 Februari 1927 af, totdat andere voorwaarden zullen zijn openbaar gemaakt.)

1. Dit passagebiljet is strikt persoonlijk en wordt slechts afgegeven onder de voorwaarden en bepalingen hieronder vermeld alsmede die in het handboek der Maatschappij voorkomende.
2. Het recht op passage bestaat eerst door overhandiging van het passagebiljet en tegen betaling van de volle passage, geldend op den dag van afvaart. De passagier die een passagebiljet aanneemt, erkent daarmede de overtochtsvoorwaarden te aanvaarden. Indien passagiers vóór den aanvang der reis de passage opzeggen, heeft de Maatschappij het recht de betaalde passagegelden als schadevergoeding te behouden.
3. Passagiers zijn verplicht zich te onderwerpen aan alle maatregelen, die genomen worden ter voorkoming van verbreiding van ziekte aan boord. Indien, betrefvóór of tijdens de reis, de geneeskundige adviseur der Maatschappij te Amsterdam, dan wel een door de Maatschappij aan te wijzen geneesheer in Nederlandsch-Indië of in één der tusschenhavens, dan wel de scheepsarts verklaart, dat de lichamelijke of geestelijke toestand van een passagier vervoer ongewenscht maakt, de algemeene gezondheid of veiligheid in gevaar kan brengen of overlast aan anderen kan veroorzaken, zal de Maatschappij de bevoegdheid hebben de inachting te weigeren of den passagier te ontschepen. De passagier zal in die gevallen geen recht hebben op schadevergoeding of op restitutie van eenig deel der passagegelden.

Tegen de betaling van de Maatschappij kan op

Zie Ommezijde

Passagebiljet Stoomvaart Maatschappij Nederland Amsterdam - Soerabaja

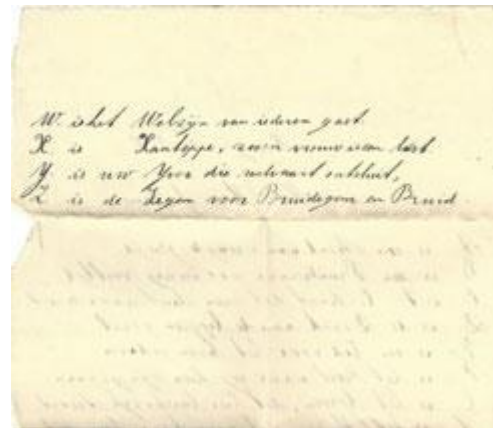

Radiobrieftelegram uit Soerabaja

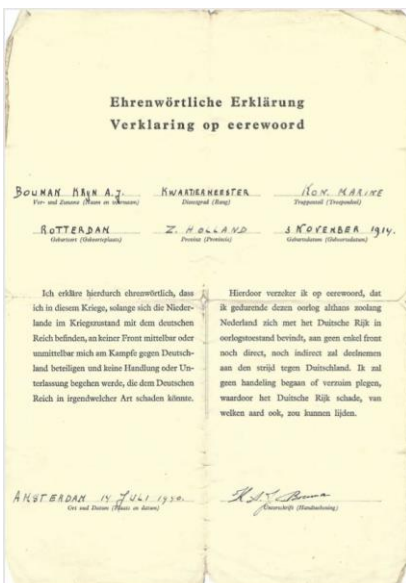
Huwelijk

27 oktober 1938 treedt Krijn Bouman in het Huwelijk met Teuntje Elisabeth den Besten.

In het huwelijk van Krijn Bouman en Toos den Besten wordt Ad Bouman op 10 februari 1940 geboren. Krijn Bouman is dan werkzaam bij de Marine en veelal in Indonesië.

14 juli 1940 moet kwartiermeester K.A.J. Bouman onderstaande verklaring tekenen.

Eervol ontslag

Op 25 juli 1940 krijgt Krijn Bouman eervol ontslag uit dienst.

KONINKLIJKE MARINE
ONTSLAGBRIEF

De Administrateur, Hoofd der IIIe afdeling A bij het DEPARTEMENT VAN DEFENSIE, gezien het bevel van den Duitschen commissaris voor de demobilisatie van de Nederlandsche weermacht, dd. 20 Juni 1940, voorts gezien de beschikking van het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie van 6 Juli 1940, no. 2, verleent met ingang van den 15en Juli 1940

EERVOL ONTSLAG UIT DEN ZEEDIENST
wegens opheffing van zijne betrekking.

aan den Kwartiermeester
Krijn, Adrianus, Jan BOUMAN
zoon van Jan en van Dirkje van der Linden
geboren te ROTTERDAM, den 3en November 1914,
laatst gediend hebbende onder stamboeknummer 12306.

De Administrateur verzoend,

D. J. SONNET

Uittrekels conductieboekje

worden alleen aan *werkgevers* op aanvraag verstrekt; bij de desbetreffende aanvraag moet worden overgelegd een verklaring van den betrokken scheepjager, waaruit blijkt dat hij tegen afgifte van een uittrekels conductieboekje geen bezwaar heeft.

Duplicaat ontslagbrieven worden niet uitgereikt.

Alleen wanneer door een bevoegde autoriteit kan worden bewezen, dat het verloren gaan van het origineel veroorzaakt is buiten toedoen van den belanghebbende, wordt hierop een gunstige uitzondering gemaakt.

Het dragen van militaire kleeding met militaire onderscheidingsteekenen na ontslag is verboden. Het opzettelijk dragen van onderscheidingsteekenen behoorende tot een zult, dat men niet bekleedt, strafbaar gesteld bij art. 196 Wetboek van Strafrecht.

Krijn Bouman krijgt wachtgeld.

DIENST.
Departement van Defensie.

 POSTZEGEL-REED BOVEN IN DEN HO VLUIGER-VEZIERE

Aan

den Heer Krijn Bouman (12306)

Leidsch 17 d.

DEPARTEMENT VAN DEFENSIE
Afwikkelingsbureau
11e Afdeling A
Rijnstraat 63
DEN HAAG

Minister-Generaal-Generaal
N° 521.

**WACHTGELDREGELING
VOOR HET MILITAIRE
PERSONEEL DER ZEEMACHT**

'S GRAVENHAGE - A.L.G. LANDSDRUKKERIJ - 1940

11655 - 40

12306

De Commandant van RIJKE KAPITEIN AMSTERDAM
(oorlogsschepen)

verzinkt op 15 Juli 1940 groot-voort
kapitein van de vloot

aan den Wartmeester B. van N. d. J.
(reg. zee en vloot)

van WILHELMUS HUIJZEN
(oorlogsschepen)

Edging Gaard Wit Gedrukt waarmede kapitein

De Commandant,

(aan) Kapt. Luft. ter zee

(aankomst) W. van N. d. J.

(aan) O. C. M. Valtersdijk

Berekenen naar het Nieuw en ook welken bij de bepalingen van de wetgeving en is verantwoordelijk voor de goede berekening van de kleding en uitrusting.

12318 - 148

PERSEICENRAAD.
Afdeling Pensioenbeheer.
Bureau P.O.

Nr. 297.14/1940. 's-Gravenhage, 7 November 1941.

Bericht op afdeling van van: Democratische Beweging 46
14 October 1941. Telefoonnummer 771550.

OVERWEP: Versuchen bij voortdurende van dit schrijven,
aan de zwaar gewonden van te komen.

Behoef van uitsicht op
weduw- en weespensioen.
Bijlagen:

Naar aanleiding van de versuch om inlichtingen betreffende een verzekering tot behoef van uitsicht op pensioen voor de na te laten betrekkingen, deelen wij u, in afwachting van onze ter sake te nemen definitieve beslissing, voorloopig en wij wijzen van inlichting het navolgende mede:

Naar de Wane geldende bepalingen en berekend naar de ene thans ten dienste staande gegevens laet de Militaire Pensionswet 1922 in de geval toe een verzekering van een uitsicht op f. 705.- weespensioen en op weespensioen. (Artikelen 19 en 11 tot en met 14 dier wet).

Het weespensioen zou dan (behoudens afronding) bedragen:

a. voor minderjarige wezen, vier noeder een het overlijden van de vader of moeder of vader en moeder van f. 140.50 voor ieder kind. b. voor ieder ander minderjarige kind f. 100.- Het persoonlijk bedrag aan pensioensommen overdraagt niet een bedrag van f. 1124.-.

De vermeldigde premie zou dan moeten worden voort op f. 77.00 per jaar (50% van f. 1405.-).

De premie is in driemansdelijche tredeljen verachtdelgd, zolang de tegenswoordig leedlijk niet (door dood of anderszins) ontboden is, doch uiterlijk tot den eften, waarop hij, als militair

AM
den Heer E. J. M. van N.,
Leljestraat 17,
Amst.

b. dat hij kennis behoort te nemen van de verplichtingen, welke op hem komen te rusten, krachtens de bepalingen van de hierboven genoemde wachtteldregeling;

c. dat de uitbetaling van het wachtgeld zal geschieden door de zee van het Departement van Defensie (Afwikkelingsbureau), aan het einde van iedere maand;

d. dat van elke afwaerandering - ook in de woonplaats - overwijd schriftelijk mededeeling moet worden gedaan aan het Departement van Defensie (Afwikkelingsbureau), Afdeling Personeel te 's-GRAVENHAGE, Democratische Beweging 1.

e. dat de voortdurend van dienststukken door onder het Departement van Defensie (Afwikkelingsbureau) ressorterende wachttelders aan de zee in dien in den liskerbovenboek van de adreslijste der enveloppe de woorden aan de zee, Departement van Defensie (Afwikkelingsbureau), en in den liskerbovenboek van de adreslijste der enveloppe de woorden "Militair-wachttelder Nr. 762" en daaronder de handteekening van den afzender, moeten worden.

OP OORSCHOLOOFT OORSCHOLOOFT VAN VERVOLGINGS
BEWEGINGEN LIJN GEDRAGEN STRAFEN GEFIELD.

's-Gravenhage, 7 Juli 1941.
HET HOOFD VAN HET AMBASSADEURKANTOR
VAN HET DEPARTEMENT VAN DEFENSIE.

[Handwritten signature]

DE SECRETARIS-GENERAAL VAN HET DEPARTEMENT
VAN NEDERLANDSCHE ZAKEN,
[Handwritten signature]

DEPARTMENT VAN DEFENSIE
 AFDEELINGSBUREAU
 Art. 9. par. 1 Nr. 3.
 DEPARTMENT
 VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN
 Afdeling
 Pensioenen en Wachtgeld
 Nr. 5295

HET HOOFD VAN HET AFDEELINGSBUREAU VAN HET
 DEPARTMENT VAN DEFENSIE
 EN
 DE SECRETARIS-GENERAAL VAN HET DEPARTMENT VAN
 BINNENLANDSCHE ZAKEN,

Gelet op de wachtgeldregeling voor het militaire
 personeel der zeeacht, vastgesteld bij Koninklijk Be-
 sluit van 17 Augustus 1935 (STAATSBLAZ nr. 3141);
 HIERIN GEDOPPELD:

Aan den goewen Overpluister
 HENRIJ, Erich Adrianus Jan

wordt met ingang van 15 Juli 1940 een wachtgeld toege-
 leend - naar reden per jaar - ten belooft van:

f. 1454.- van en met 15 Juli 1940 t/m 14 October 1940
 f. 1536.- van en met 15 October 1940 t/m 30 December 1940
 f. 1287.- van en met 1 Januari 1941 t/m 14 Januari 1941
 f. 1600.- van en met 15 Januari 1941 t/m 14 Januari 1941
 f. 509.- van en met 15 Januari 1941 t/m 14 Januari 1941
 f. 777.- van en met 15 Januari 1941 tot aan het tijdstip,
 waarop voor hem het recht op wachtgeld heeft opgehouden te
 bestaan, dat is tot en met 14 Mei 1951,
 een en ander behoudens de gevallen, waarin op grond van
 de bepalingen dier regeling het wachtgeld niet kan worden
 verlengd, waarschijnlijk vervalt, wordt geoordeeld of
 wordt verdukt;

Deelneemende belanghebbende aan:
 a. dat zijne laatste gemeten bezoldiging bij deze is
 vastgesteld op f. 1454.-; vóór 1 Januari 1941 op f. 1514

- b -

Getuigschrift

In de tussentijd werkt hij ongeveer 2 maanden als badmeester in bij het natuurbad "Surae" te Breda. Hij ontvangt hiervoor onderstaand getuigschrift.

Den Haag, 2 Oct: 1941

Mitsmede verklaart ondergetekende
 dat de H. Mouman gedurende ± 2 Maan-
 den als badmeester in het Natuurbad "Surae"
 (niet te Breda) werkzaam is geweest.
 Hij is zeer betroubaar, werkzaam en
 kan goed met publiek omgaan.

11 Jaan hoo 2 Oct: 1941

V. C. Kuit.

Red. Kennispl: 13. Tel: 555630.

Getuigschrift badmeester natuurbad "Surae" te Breda. Blijkbaar loopt het wachtgeld ook nog door.

DEPARTEMENT VAN DEFENSIE
AFWIKKELINGSBUREAU

Afd. C.
Bureau 1.

's-GRAVENHAGE, 11 November 1941
Benoordenhoutscheweg 7

AAN den Heer K.A.J. BOUMAN
Leijstraat 17 A
te BREDA.

In antwoord op Uw schrijven dd. 2 dezer, deel ik U mede, dat U met ingang van 1 September 1940 eene verhooging van 6% op Uw traktement is toegekend en met ingang van 1 Januari 1941 Uwe kindertoelage is gebracht op f 75.-- en daardoor de grondslag van Uw wachtgeld met laatstgenemden datum is gesteld op f 1615.--.

Als gevolg daarvan werd U in September een voorschot en in October 1941 het restant aan U nog toekomend wachtgeld uitbetaald, alsmede een bedrag ad f 6.64 wegens te weinig ontvangen wachtgeld in 1940.

In September werd f 13.61 ingehouden in verband met Uwe inkomsten over Juli, Augustus en September.

Tevens werd over de maand Januari 1941 een bedrag ad f 1.30 voor de loonbelasting ingehouden. Uw wachtgeld bedraagt thans maandelijks f 94.25 verminderd met f 6.44 bijdrage voor gezinspensioen.

Het Hoofd der Afdeling C.
bureau 1,

Mr. P. Smit.

DEPARTEMENT
VAN DEFENSIE
AFWIKKELINGSBUREAU

's-GRAVENHAGE, 11 Februari 1941

Riouwstr. 63

Aan

den heer K.A.J. Bouman
Leijstraat 17A
Breda.

Naar aanleiding van Uw schrijven van 2 dezer bericht ik U dat, aangezien gij met ingang van 15 Juli 1940 zijt op wachtgeld gesteld, het bedrag van het wachtgeld met ingang van 15 October is verminderd tot 85 % en met ingang van 15 Januari 1941 tot 70% van den wachtgeldgrondslag; de wachtgeldgrondslag bedraagt van af 15 Juli f. 1454.-- en van af 1 Januari 1941 f. 1514.--. Over Januari is U op het U toekomende wachtgeld geen loonbelasting in mindering gebracht.

De inhouding van 5½ % voor premie voor behoud van gezinspensioen is met ingang van 1 Januari 1941 niet opgehouden, doch ~~hijsixxaxaxaxax~~ de betaling er van blijft doorgaan, zoolang U Uw gezin voor pensioen wilt verzekeren.

HET HOOFD DER IIIe AFDEELING A,

B. J. SONNE

Wachtgeld Defensie

Op 1 januari 1942 treedt Krijn Bouman in dienst van het Huis van Bewaring te Breda.

Schafte van gende

Model 88

Huis van Bewaring te B R E D A.

~~RIJKSWERKRIJCHTINGEN VOOR HUISSEN~~

ARBEIDSOVEREENKOMST

Op heden den **15en Januari 1942** is tusschen den Staat der Nederlanden (Departement van Justitie), te dezen vertegenwoordigd door

~~den Directeur van Bewaring te Breda~~)

den Directeur van **het Huis van bewaring te Breda**)

~~den Hoofd-directeur der Rijkswerkrijchtingen Voorhuisen~~)

als werkgever en **K.A.J. BOUMAN**

als arbeider (*) **hulpbewaarder**) aangeaan de volgende arbeidsovereenkomst, met

ingang van **1 Januari 1942**

ARTIKEL I.

De arbeider verplicht zich den arbeid te verrichten, welke hem door of namens den werkgever wordt opgedragen.

ARTIKEL II.

Op de dienstbetrekking zijn van toepassing de bepalingen van het Arbeidsovereenkomstenbesluit (K. B. van 3 Augustus 1931, Staatsblad No. 354).

ARTIKEL III.

Het loon zal bedragen **f 3.09** per dag, met inachtneming van de bepalingen der Loonregeling voor hulp- en reservepersoneel bij de gevangenen en rijkswerkrijchtingen, vastgesteld door den Minister van Justitie bij beschikking van 14 Juli 1939, 3e Afd. A. No. 1128: op het dagloon zal, ingevolge art. 2 van het K. B. van 12 Juli 1934 (Staatsblad No. 363), een korting worden toegepast van $1\frac{1}{2}\%$, zijnde **f 0.05**

Tevens ontvangt hij ingevolge missive v/h Departement van Justitie d.d. 27 Januari 1941 A.S. no. 1107 een tijdelijke toelage ad 6% van zijn bruto-loon.

Bovendien heeft de arbeider, zoo de daartoe gestelde voorwaarden vervuld zijn, aanspraak op een kindertoeelage, welke wordt geregeld met overeenkomstige toepassing van de bepalingen van het K. B. van 30 December 1924 No. 43, gelijk dit sindsdien is gewijzigd.

ARTIKEL IV.

De arbeider verricht alleen arbeid op de tijden door of namens den werkgever aan te wijzen.

ARTIKEL V.

De overeenkomst is aangeaan voor **onbepaalden tijd.**)

Hij is reeds op mondelinge overeenkomst werkzaam sinds 29

October 1941 (met onderbrekingen).

Aldus opgemaakt in tweevoud en geteekend te **B r e d a** den **15en Januari '42**

De arbeider,
(get.) **K.A.J. Bouman**

Voor den werkgever,
(get.) **C.P. de Blauw**
Directeur Huis v. bewaring
Voor eensluidend afschrift

Sollicitatie

Blijkbaar heeft Krijn Bouman op meerdere banen gesolliciteerd.

GEMEENTE DRUTEN

No. *200.*

Bericht op schrijven van : AAN: Den Heer K.A.J. Bouman

*****
Onderwerp : p/a Wed. A. den Besten
Leijstraat 17 a

Personeel. Breda.

Bijl. : **geen** DRUTEN, den 29 Mei 1942.

Van het Hoofd van de Afdeling Overheidspersoneelvoorziening van het Departement van Binnenlandsche Zaken ontving ik bericht, dat U mogelijk in aanmerking wenscht te komen voor de betrekking van veerknecht alhier.

De bezoldiging bedraagt /. 20,-- per week, te verhoogen met 6% toelage en /. 75,-- per kind per jaar. In diensttreding soo spoedig mogelijk.

Ik wijs U er op, dat voor deze betrekking een speciale vak kennis is vereischt vooral bij hoogen waterstand.

Ik verzoek U mij vóór 6 Juni te berichten, of U in aanmerking wilt komen voor deze betrekking.

Dr/S

De Burgemeester van Druten,

10.000 8-40

Sollicitatie Gemeente Druten

Krijn Bouman ziet tijdens zijn werk als hulpbewaarder in het huis van bewaring te Breda onderstaande vacature "zaalopziener" en reageert.

's-GRAVENHAGE, 6 October 1942

Afdeling: O.P.V.

Nr. 52252.ag.1756

Onderwerp: Plaatsing bij
de Rijkswerkinrichtingen
te VEENHUIZEN (Drenthe).

Bijlage: 1.

Den Heer K.A.Bouman
Leijstraat 17a
te
BREDA.

Binnenkort zal bij de Rijkswerkinrichtingen te VEENHUIZEN (Drenthe) een aantal personen geplaatst kunnen worden voor het verrichten van bewakingsdiensten. Het ligt in de bedoeling om hun eene tijdelijke aanstelling te verleen en in den rang van zaalopziener.

De aanvangsbezoldiging zal bedragen:
voor ongehuwden f.1091.-- per jaar, en
voor gehuwden f.1297.-- per jaar, verhoogd met, eventueel, de gewone kindertoelagen, en met eene tijdelijke toelage van 6 %, voor beide categorieën te verminderen met $1\frac{1}{2}$ %, zoolang zij nog niet in vasten dienst zijn aangesteld. Voorts bestaat het voornemen om zowel gehuwden als ongehuwden eene ambtstoelage te verleen en tot een nader te bepalen bedrag.

Belanghebbenden zullen in genoemde Inrichtingen worden gehuisvest in kazerneverband. De kosten der voeding komen voor hun eigen rekening en bedragen + f.6.-- per week.

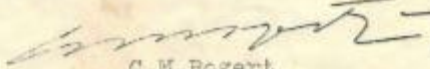
Voor gehuwden zijn geen woningen beschikbaar, noch op het terrein der Inrichting zelf, noch in de naaste omgeving. Zij zullen dus gescheiden van hun gezin moeten leven, waarvoor geen geldelijke vergoeding wordt toegekend. Tweemaal per maand en wel telkens voor 36 uur kunnen zij voor Rijksrekening hun gezin bezoeken. De ongehuwden kunnen zich één maal per maand en wel voor 36 uur voor Rijksrekening begeven naar de plaats, waar de ouderlijke woning is gelegen en bovendien, indien zij zulks wenschen, mogen zij éénmaal per maand en wel voor 24 uur hun standplaats verlaten.

Alvorens U voor zoodanige plaatsing in aanmerking te brengen, zal ik gaarne van U vernemen, of U onder de aangegeven voorwaarden zoudt willen dienen.

Uw antwoord, waarvoor U gebruik kunt maken van bijgevoegde enveloppe, wordt ingewacht voor 20-10-42

Het Hoofd der Afdeling
Overheidspersoneelvoorziening van het
Departement van Binnenlandsche Zaken,

Type: vdB,
Coll: 1756

C.M. Rogert.

plv.

Vacature zaalopziener Veenhuizen

Jan Bouman wordt op 16 oktober 1942 geboren, Krijn Bouman en Toos den Besten hebben dan twee zonen.

Veenhuizen

Aanstelling zaalopziener

Krijn wordt op de vacature van 6 oktober 1942 aangenomen en mag zich op 1 januari 1943 melden bij de hoofddirecteur van de Rijkswerkinrichting te Veenhuizen. Zoals uit vacature blijkt mag hij als getrouwd man tweemaal per maand voor de duur van 36 uur zijn gezin bezoeken. Op dat moment laat hij zijn vrouw en twee kinderen Ad en Jan in Breda achter om in Veenhuizen te gaan werken. Hij moet op zijn eerste dag een aantal zaken meebrengen en kan zich voor logies een dag eerder melden bij de marechausseekazerne te Veenhuizen.

Model No 286. Gr. 230.

HOOFDDIRECTEUR
DER
RIJKSWERKINRICHTINGEN
VEENHUIZEN

VEENHUIZEN, den 15 December 1942.

No. 2627.

Bijlage Den Heer K.A.J. Bouman
Laystraat 17a
Breda.

Bij dezen bericht ik U, dat U met ingang van 1 Januari 1943 benoemd bent tot zaalopziener-gestichtswachter bij deze Inrichting-en.

U gelieve zich op Maandag 4 Januari 1943 des morgens om 9 uur precies te melden bij den Heer Directeur van het Tweede Gesticht. In verband met de moeilijke reisgelegenheden kunt U zich zoo nodig een dag tevoren melden bij de Marechaussee kazerne alhier, waar U logies zal worden verleend.

U gelieve bij indiensttreding zoo mogelijk in het bezit te zijn van:

- 3 stel onderkleeding
- 4 paar sokken
- toiletbenodigdheden
- sportkleeding
- 1 paar hooge schoenen
- 1 paar gymnastiekschoenen
- 1 burger uitgaanspak
- 1 minder goed burgerpak om in te oefenen.

De Hoofddirecteur,
[Handwritten Signature]

Aanstelling zaalopziener gestichtswacht Veenhuizen

Sportdiploma's

Krijn Bouman neemt in 1943 deel aan de N.O.C. Vaardigheidseischen voor mannen.

VAARDIGHEIDSEISCHEN. N.O.C.		(Mannen).		
		19 t/m 23 Jaar	24 t/m 29 Jaar	30 t/m 35 Jaar.
Proef 1 Kon.Ned.Athle- tiek Unie.	Keuze uit:			
	100 M	12 4/5 sec.	13 sec.	13 2/5 sec
	400 M	1 min.5 s.	1 min.5s.	1 min.5 s.
	1500 M	5 min.30 s.	5 min.15s.	5 min.45s.
LOOPEN.	80 M			
	200 M			
	800 M			
	2400 M			
Proef 2 Kon.Ned.Athle- tiek Unie.	Verapringen manloop	5 m.	5 m.	4.75 m
	Hoogsprijngen "	1.35 m.	1.35 m.	1.30 m
	Keuze uit:			
	Verapringen polsstok	6 m.	6 m.	5.50 m.
SPRINGEN.	Hink-Stap-Opzprong	10.50 m.	10.50 m.	10.50 m.
Proef 3 Kon.Ned.Athle- tiek Unie.	Keuze uit:			
	Discuswerpen	22.50 m.	25 m.	25 m.
	Kogelstooten	7.50 m.	8 m.	8 m.
	Speerwerpen	27.50 m.	30 m.	30 m.
WERPEN.				
Proef 4. Kon.Ned. Zwembond.	(Sturolag 100 m.	4.50 sec.	4 min.30 s.	5 min.10s
	(Borstslag 100 m.			
ZWEMMEN.	(In één stuk af te leggen in 5 min.			
	Het starten voor rugslag moet geschieden in het water (springen is niet toegestaan).			
Proef 5 Kon.Ned.Gym- nastiek Verb.	In touw met schootslag-	10 m. of	10 m. of	9 m. of
	klinnen en dalen 10 m	2 x 5 m.	2 x 5 m.	2 x 4.5 m
	of wel omhoog, achter el-			
	kaar 2 x 5 m. Het begin-			
KLIJMBEN	punt ligt daar, waar de			
	handen het touw vastgrijpen.			
Proef 6 UITHOUDINGS- VERMOGEN.	Keuze uit:			
	wandelen	35 km 6 1/2 uur	35 km 6 1/2 u.	35 km 6 1/2 u
	loopen	10 km 5 1/2 min.	10 km 5 1/2 min.	10 km 5 1/2 m
	fietsrijden op den weg	80 km 4 1/2 uur.	80 km 4 1/2 u.	80 km 4.45
	roeien skiff	20 km 2 uur	20 km 2 uur	20 km 2 u.
	roeien wherry	20 km 2 1/2 uur	20 km 2 1/2 u.	20 km 2 1/2 u
Proef 7. WELFVERDE- DIGING.	worstelen	Blijk geven een geoefend worstelaar te zijn		
	(Ned. Krachtsport	Als zoodanig zal gelden; het goed uitvoe-		
	bond).	ren van tenniste 10 grepen, gevolgd door		
	Keuze uit:	15 min. worstelen ten genoegen der examencommissie tegen een door		
Schermen.	haar aan te wijzen tegenstander.			
	Blijk geven een geoefend schermer te zijn			
	(Kon.Ned. Amateur-	op floret tegen of sabel, ter keuze van		
	schermbond).	den candidaat. Als zoodanig zal gelden;		
het goed uitvoeren van aanvals- en verdedigingsbewegingen tegen-	over een door de examen-	commissie aan te wijzen tegenstander en		
	het ten genoegen dier commissie schermen van een of meer partij-	en.		
	Boksen.	Blijk geven een geoefend bokser te zijn.		
	(Ned. Boksbond).	Als zoodanig zal gelden; het goed uitvoe-		
ren van aanvals- en verdedigingsbewegingen tegenover een door	de examencommissie aan te wijzen tegenstander en het ten genoeg-	en van die commissie boksen van 3 rondën, telkens van 3 min.		
	(met 1 min. pauze) tegen een door haar aan te wijzen tegenstand	er.		

Diploma Nederlandsch Olympisch Comité certificaat 4de graad

Nederlandsch Olympisch Comité certificaat 4de graad met medaille

Krijn zijn aanstelling als zaalopziener (gestichtswachter) bij de Rijkswerkinrichting te Veenhuizen wordt met een jaar verlengd.

DEPARTEMENT VAN JUSTITIE

Nr. 1701.

DE SECRETARIS-GENERAAL
VAN HET DEPARTEMENT VAN JUSTITIE
Gezien de beschikking van 12 December 1943,
nr. 1153;
Gelet op de terzake geldende bepalingen:

B E S L U I T :

de tijdelijke aanstelling van:

Krijn Adrianus Jan B o u m a n,
geboren 3 November 1914,
tot zaalopziener (gestichtswachter) bij de Rijkswerkinrichtingen Veenhuizen met ingang van 1 Januari 1944 voor één jaar te verlengen;

AFSLOOTEN, den 23 December 1943.
De Secretaris-Generaal
van het Departement van Justitie,
Hans van Gosen,
Het Hoofd der 3e Afdeling,

J. P. Bedman

No. 12 Nijmegen
4.21

COMMISSARIS
voor de belangen van de v.m.
NEDERLANDSCHE WEERMACHT

AFD. G. Nr. 1 Nr. 10
OORLOGSWERK

's-GRAVENHAGE, 20 Januari 1944

Bij bestemming of overlijten van een
afgevoerd geestes- of lichaamsgeest, afgevoerd
de v.m. (of het) overlijten van de v.m.

Bijdrage pensioenen.

Als gevolg van de verhooging van
Uw salaris van 1 Januari 1944 af tot
het bruto bedrag van f. 150,61 per
maand, blijft voor betaling van woont-
geld elke maand over f. 1,74. Weer-
tijds kan dus niet meer worden gezorgd
voor betaling van de bijdrage voor pe-
nsioenen en zult U van 1 Januari
1944 af zelf voor de betaling daarvan
moeten zorg dragen.

Om inlichtingen omtrent de wijze
van betaling kunt U zich wenden tot
den pensioenraad, Wiertweg 75,
's-GRAVENHAGE.

DE COMMISSARIS,

[Handwritten Signature]

AAN

den Heer K. J. J. BOUWEN,
Rijkswerkinrichting,
VEENHUIZEN II.

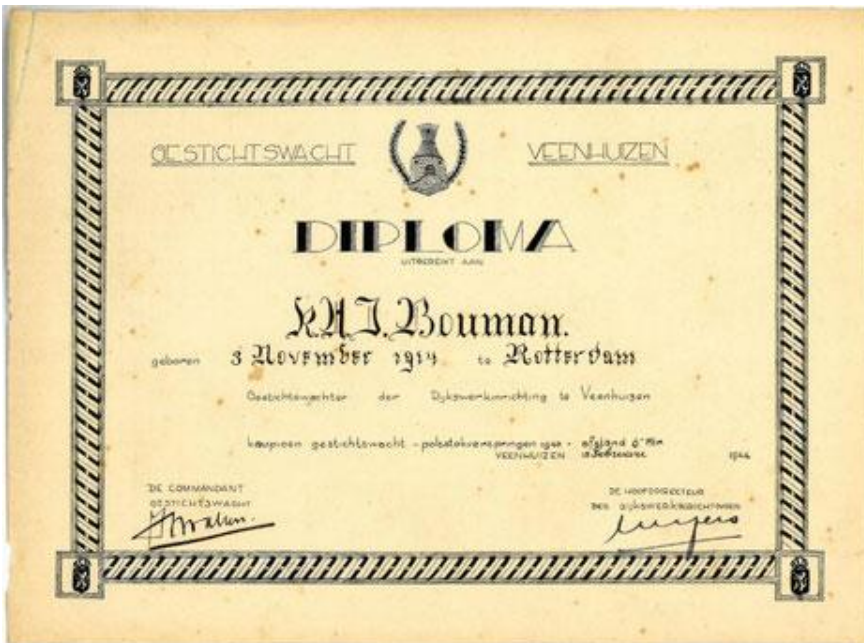
No. 11 in
10000-741-K. 500

In Breda leeft zijn vrouw en de twee zonen Ad en Jan van (voedsel)bonnen en zit de geboorte van hun jongste zoon er aan te komen. Krijn Bouman behaalt intussen in februari 1944 een aantal sportprestaties en mag zich voor een aantal onderdelen Kampioen Gestichtswacht noemen.

Distributiebonnen

In Breda leeft zijn vrouw en de twee zonen Ad en Jan van (voedsel)bonnen en zit de geboorte van hun jongste zoon er aan te komen. Karel Bouman wordt op 25 februari 1944 met een slechte gezondheid geboren.

AANTEEKINGEN

GEESTRIMD	AA	a	b	c	d	e
AB						
BIJZ. ANKID	AC					
AD						
CATEGORIE	AE					
AF						
GRAAN	AG					
VLIESEN	AH					
MILK	AI					
LEERAPPEN	AJ					
ROKEN	AK					
NO. KOELEN	AL					
HANDELAAR	AM					
AN	AO					
AP						
AQ						
AR						
AS						
AT						
AU						
AV						
AW						
AX						
AY						
AZ						

TWEDE DISTRIBUTIE STAMKAART 236 No 005516

NO. PERSOONEN IN 70 805/2530

NO. RECHTE DIET. STAMKAART 18473

den Boshou
echt van Bouman
Joukje Elisabeth
22 Mei 44 zonder

BREDA
Luststraat 17^a

TD 2

UITGEREIKTE BONNEN E.A. BESCHIEDEN

BEHOEVEN	A	a	b	c	d	e
BEWELUK	B	str. A	205			
GEBOORTE	C	309				
D	100					
E						
F						
G						
H						
BRANDSTOFFEN	I					
J						
K	606/1					
L						
M						
N						
O						
P	1110					
Q						
R						
S						
T						
U						
V						
W						
X						
Y						
Z						

UITGEREIKTE BONKAARTEN

a	b	c	d	e	a	b	c	d	e
101	X	A	X	X	X	X	X	X	X
102	X	A	X	X	X	X	X	X	X
103	X	A	X	X	X	X	X	X	X
104	X	A	X	X	X	X	X	X	X
105	X	A	X	X	X	X	X	X	X
106	X	A	X	X	X	X	X	X	X
107	X	A	X	X	X	X	X	X	X
108	X	A	X	X	X	X	X	X	X
109	X	A	X	X	X	X	X	X	X
110	X	A	X	X	X	X	X	X	X
111	X	A	X	X	X	X	X	X	X
112	X	A	X	X	X	X	X	X	X
113	X	A	X	X	X	X	X	X	X

T	U	V	W	X	U	Z	AA	AB
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10	10

Bijzondere Afgiften

BA	BB	BC	BD	BE	BF	BG	BH	BJ
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN
DISTRIBUTIE STAMKAART
TEVENS BEWIJS VAN OPNEMING
IN HET BEVOLKINGSREGISTER

MX No. 63241

Gefachte naam: Bouman

Voor-naam: Karel

Geboort: op 25 Februari 1944
Gem. Breda

Nationaliteit: NEDERLANDER

Dagteekening: Gemeente en Adres: Luststraat 17^a Paraf. Ambt.

afgegeven in Gem. Breda
op 29 Februari 1944
De Aanwezige Ambtenaar van het

AANTEEKENINGEN:

WAARSCHUWING
DEZE KAART BLIJFT HET EIGENDOM VAN DEN STAAT DER NEDERLANDEN. HET ONBEVOLGD VOORHANDEN HEBBEN, KOOPEN, VERKOOPEN OF OM NIET WEGGEVEN VAN EEN DISTRIBUTIE STAMKAART IS STRAFBAAR.

Handtekening van drager:

Distributie-aantekeningen

A	B	C	D	E	F	G	H	J
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6

K	L	M	N	O	P	Q	R	S
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14	14

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN
DISTRIBUTIE STAMKAART
TEVENS BEWIJS VAN OPSIEMING IN HET BEVOLKINGSREGISTER

No. 26973

Geboorteplaats: *den Beldert*
Woning: *Woning van Brouwer*
Op: *22 Juli 1944*
Gemeente: *den Beldert*

Nationaliteit: NEDERLANDER

Dagtekening: Gemeente en Adres: *den Beldert*

Afgeleverd in Gemeente: DEN BELDERT op 7 SEP 1940

De Aangewezen Antifraude van

T	U	V	W	X	Y	Z	AA	AB
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10	10

Bijzondere Aantekeningen
BA BB BC BD BE BF BG BH BI

1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3

AANTEEKENINGEN:

WAARSCHUWING
DEZE KAART BLIJFT HET EIGENDOM VAN DEN STAAT DER NEDERLANDEN. HET ONBEVOLGD VOORHANDEN HEBBEN, KOOPEN, VERKOOPEN OF OM NIET WEGGEVEN VAN EEN DISTRIBUTIE STAMKAART IS STRAFBAAR.

Handtekening van drager: *T.E. Brouwer*

Distributie-aantekeningen

A	B	C	D	E	F	G	H	J
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6

K	L	M	N	O	P	Q	R	S
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14	14

AANTEEKENINGEN

	a	b	c	d	e
GEINHOUD	AA	AB	AC	AD	AE
BIJZ. ADRIS	AF	AG	AH	AI	AJ
WATERGOED	AK	AL	AM	AN	AO
GRAN	AP	AQ	AR	AS	AT
VERECH	AV	AW	AX	AY	AZ
MEK					
AARDAPPELEN					
OFFER					
NO. KOLEN					
HANDLAAN					
DIVERSEN					

TWEDE DISTRIBUTIE STAMKAART No. 236 No. 078955

No. PERIODEWISSEL: *70*

No. PERIODE STAMKAART: *63241*

Geboorteplaats: *Brouwer*

Op: *25 Feb 44*

Gemeente: *BRELA*

Handtekening: *Brouwer*

236

VERVOLGBLAD INLEGVEL NO. DISTR. STAMKAART

K 4 **63.241.**

BONKAART AFHALEN OP: *K 4-31*

BONKAART AFHALEN OP: *30 JUNI 1944*

AFHALEN OP: *-5 JUNI 1944 -5*

AFHALEN OP: *-5 MEI 1944 -5*

AFHALEN OP: *12 6 APR. 1944*

AFHALEN OP: *9 Maart 44*

Krijn Bouman naar Veenhuizen
Aanstelling verlengd

Krijn zijn aanstelling als zaalopziener (gestichtswachter) bij de Rijkswerkinrichting te Veenhuizen wordt met een jaar verlengd.

DEPARTEMENT VAN JUSTITIE

Nr. 1501

DE SECRETARIS-GENERAAL
VAN HET DEPARTEMENT VAN JUSTITIE
Gezien de beschikking van 12 December 1943,
nr. 1153;
Gelet op de terzake geldende bepalingen:

B E S L U I T :
de tijdelijke aanstelling van:
Krijn Adrianus Jan B o u m a n,
geboren 3 November 1914,
tot zaalopziener (gestichtswachter) bij de Rijkswerkinrichtingen Veenhuizen met ingang van 1 Januari 1944 voor één jaar te verlengen;

APELDOORN, den 23 December 1943.
De Secretaris-Generaal
van het Departement van Justitie,
Namens dezen,
Het Hoofd der 3e Afdeling,

J. J. Bedum

No. 13 Algemeen.
K 477

COMMISSARIS
voor de belangen van de v.m.
NEDERLANDSCHE WEERMACHT

'S-GRAVENHAGE, 20 Januari 1944

AFD. C. Bur. 1 Nr. 10
ONDERWERP:
Bijdrage gezinspensioen.

Bij beantwoording of vermelding van dit salaris gelieve een dagtekening, afdeling en nummer (letter) nauwkeurig aan te geven

als gevolg van de verhooging van Uw salaris van 1 Januari 1944 af tot het bruto bedrag van f. 158,61 per maand, blijft voor betaling van wachtgeld elke maand over f. 1,74. Dezerzijds kan dus niet meer worden gezorgd voor betaling van de bijdrage voor gezinspensioen en zult U van 1 Januari 1944 af zelf voor de betaling daarvan moeten zorg dragen.
Om inlichtingen omtrent de wijze van betaling kunt U zich wenden tot den Pensioenraad, Zwarteweg 75, 's-GRAVENHAGE.

DE COMMISSARIS,

[Handwritten signature]

AAN
den Heer K. A. J. BOUMAN,
Rijkswerkinrichting,
VEENHUIZEN II.

Nr 91 cc
12000 - '43 - K 983

KENNISGEVINGEN,
bedoeld in artikel 34, 1e lid, der Pensioenwet 1922 (Staatsblad No. 240) en in artikel 11, 3e lid, van het Algemeen Rijksambtenarenreglement.

MET INGANG VAN 1 Januari 1944 is.

a. Uwe jaarwedde vastgesteld op f	1210.-	:
b. Uwe ambtstoelage .. f	144.-	per jaar;
c. Uwe huwelijkstoelage .. f	175.-	per jaar;
d. Uwe pensioensgrondslag .. f	—	:
e. Uwe tijdelijke toelage .. f	92.-	per jaar.
De korting bedraagt f	22.90	per jaar.

Datum van verzending: 23 DEC. 1943

Aan:
K. A. J. Bouman, tijdel. Zaalopziener
(Gestichtswachter) bij de Rijkswerkinrichtingen
Veenhuizen.

De Secretaris-Generaal van het
Departement van Justitie,
Namens dezen,
Het Hoofd der 3^e Afdeling, A

J. J. Bedum

No. 57 A.S. 4045 - '42 - K 2046

Pensioenraad

Financieel lijkt het geen vetpot.

PENSIOENRAAD.

Afdeeling: Fondsbeheer.

Bureau: P.O.

Nr. 257.14/2060 II

's-Gravenhage, 10 Maart 1944.

ONDERWERF:

Behoud van uitsicht op
weduwe- en weezenpensioen.

Verzoeken bij beantwoording van dit schrijven,
datum en nummer nauwkeurig aan te halen.

*Verzocht op schrijven van
4 Februari en 20 Februari 1944.*

Aangezien Uw wachtgeld als gewezen *kwartiermeester der Koninklijke Marine* met ingang van *1 Januari 1944* ontoereikend is geworden voor de inhouding van de premie voor verzekering tot behoud van uitsicht op weduwe- en weezenpensioen, behoort Gij van dien datum af zelf voor de betaling zorg te dragen.

De premie is in driemaandelijksche termijnen verschuldigd en behoort te worden voldaan vóór afloop van het tijdvak van drie maanden, waarover de betaling strekt; in Uw geval, waar Gij met ingang van *15 Juli 1940* zijt ontslagen derhalve vóór *15 Januari, 15 April, 15 Juli en 15 October* van ieder jaar.

~~Naar het Afdelingsbureau van het Departement van Defensie~~
Aangezien de Commissaris van de Koningen van de overvloedige Rijksbank voor
in totaal f. 267.48 aan premie op uw wachtgeld heeft ingehouden en tot en met
14 Januari 1944 in totaal f. 270.48 verschuldigd is,
verzoeken wij U het nog verschuldigde ad f. 3.01 binnen vier weken na de dagteekening van dit schrijven op postrekening no. 74500 ten name van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds te doen bij schrijven.

Wij vestigen er nog, in verband met de in de wet voorgeschreven termijnen voor de betalingen van de bijdragen (artikel 12 der Militaire Weduwenwet 1922) Uwe aandacht op, dat niet-tijdige betaling de deelgerechtigdheid in genoemd fonds kan doen verloren gaan.

Herstel van die deelgerechtigdheid is slechts dan mogelijk, indien naar ons oordeel daartoe termen aanwezig zijn.

Tenslotte verzoeken wij U bij Uwe betalingen op het giroformulier als mededeeling te willen vermelden: "Artikel 19".

Gelt. De premie bedraagt overslag f. 13.32 per kwartaal (1/4 x f. 77.28)

De verschuldigde termijnen moet hier om
Aan *15 April 1944 worden voldaan.*

DE PENSIOENRAAD,
Samens den Raad,
De Secretaris,

Jan Aen N. A. J. Bouman
Rijksrekenmeester
Reenhuisen II

Frankfort

Pensioenraad 10 maart 1944

Werkzaamheden in Veenhuizen

Tijdens zijn werkzaamheden in Veenhuizen maakt krijn Bouman een aantal Processen - Verbaal op.

Proces-Verbaal 16 maart 1944

Proces - Verbaal 25 juli 1944

Dienst der Rijkspostspaarbank 1 september 1944

R I J K S P O S T S P A A R B A N K

Inzake
 a.s. de
 naam
 ingesch.
 gelyk
 m.
 naam

 No. 7 - 1768/64 - AMSTERDAM - 1 September 1944
 BETREFT SCHIJF: Breda 102573/4

UW BRIEF _____ ONDERWERP bepaling _____
 1 SLACHT : enveloppe

Op 25 Mei j.l. werden door U twee boekjes gemaakt resp. op naam van Jan en Karel Bouman, waarbij ten aanzien van de terugbetaling werd bepaald, dat de inleggers voor hun 20-sten jaar geen geld van hun boekje mogen opnemen zonder Uw toestemming.

In verband met het bovenstaande maak ik U er op attent dat het aanbeveling verdient hetzij vast te leggen, dat de bepaling na Uw overlijden vervalt, hetzij dat een iemand anders toestemming tot terugbetaling kan geven. Vindt deze aanvulling niet pleet dan moeten de inleggers tot hun 20sten jaar wachten met het opnemen van gelden, voor het geval U voordien mocht komen te overlijden.

Indien U de ouderlijke macht over de minderjarigen uitoefent, vervalt het aanbeveling als bepaling te stellen; dat tijdens de minderjarigheid geen terugbetaling mag geschieden ten met toestemming van dengene, die de ouderlijke macht of de voogdij uitoefent.

Geaarne vernam ik of en zoo ja in welken zin U de bepaling wenst te zien gewijzigd. Voor de verzending van Uw antwoord voeg ik een enveloppe hierbij.

Namens den Directeur
 van de Rijkspostspaarbank
 de Chef der 7e Afd.

Aan den Heer K.A.J. Bouman
 gestichtsvaachter
 Veenhuizen II
 H O N G (Dr.)

No. 77 - 1942 - 2200
 2 22473 - K 242

Dienst der Rijkspostspaarbank

Gestichtswacht,
Veenhuizen.

Veenhuizen, 5 September 1944.

Lieve vrouw en kinderen,
met deze deel ik jullie mede ,dat ik aanstaans
de Zaterdag niet met bewegingsvrijheid komt.
Alle verloven zijn stop gezet. De gevangenen
rukken op het oogenblik niet uit met het oog op
de ~~to~~estand, opdat zij niet uit zullen breken.
Ik weet niet hoe het daar bij jullie is, voorzoo-
ver de geruchten hier de ronde doen, is Breda ~~ni~~
al bezet .Nu ik hoop het maar dat jullie er zoo
door gekomen zijn en dat je niet op de vlucht
geslagen bent anders is het misschien beroerder
voor je. Toos als je kan schrijf mij dan zoo
spoedigmogelijk dan weet ik tenminste hoe het
er mee staat want ik moet nu eindelijk de dienst
~~weer~~ roept weer. Nu Toos tot ziens en de kin-
deren de groeten.

Krijn.

Bericht van Krijn Bouman vanuit Veenhuizen naar zijn vrouw en kinderen.

CESSIE-AKTE.

Ondergeteekenden:

K.A.J. BOUMAN, wonende te **BREDA**, Leistraat 17a,
en :

VAN MIERLO EN ZOON N.V., gevestigd te Breda,
in aanmerking nemende:

dat partij te eener zijde, nader te noemen "credietnemer",
bij Van Mierlo en Zoon N.V., nader te noemen "de Bank", een
tijdelijk voorschot geniet ter voorziening in zijn levens-
onderhoud

dat door de Bank bij de verleening van genoemd voorschot
is bedongen cessie door credietnemer van het hem toekomende
uit hoofde van

wachtgeld,

verklaren overeen te komen als volgt :

- 1) credietnemer cedeert bij deze en draagt in eigendom tot
zekerheid over aan de Bank, gelijk laatstgenoemde deze
cessie en eigendomsverdracht aanvaardt, de aan crediet-
nemer uit hoofde van

wachtgeld toekomende gelden, bedragende
per maand **F.124.- à 130.- netto.**

- 2) De Bank zal gerechtigd zijn, deze cessie ter kennis te
brengen van

de Rijks Werkinrichting te VEENHUIZEN.

- 3) Op grond van deze cessie tot zekerheid is de Bank gerechtigd,
het aan credietnemer uit hoofde als voormeld toekomende te
innen, daarvoor kwijting te geven en het uit dien hoofde ont-
vangen bedrag ter aflossing van het gegeven voorschot aan te
wenden, een en ander voor zoover de vordering van de Bank ten
laste van credietnemer alsdan bedraagt; zullende de Bank ge-
houden zijn het resteerende, na inhouding van de haar toe-
komende renten en kosten, aan credietnemer uit te keeren.
- 4) Deze cessie blijft van kracht, totdat het aan de Bank uit
hoofde van genoemd voorschot verschuldigde, verhoogd met
renten en kosten, volledig zal zijn voldaan.

Aldus geteekend te **BREDA**,

1944.

6 October

GESTICHTSWACHT.

No.

RAPPORT.

----- Ondergeteekende, KRIJN ADRIANUS JAN BOUMAN, gestichtswachter der Rijkswerkinrichtingen te Veenhuizen, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, gestationneerd te Veenhuizen II, gemeente Norg, heeft de eer U weledelgestrange het navolgende te rapporteren:-----
----- Op Vrijdag, den vier en twintigsten November 1900 vier en veertig, kreeg ik, rapporteur, met den gestichtswachter JAN JOHAN de GROOT, opdracht van den Onder-Commandant Gestichtswacht, om ons per rijksauto met een transport gevangenen, bestaande uit tien man, te begeven naar het Academisch Ziekenhuis te Groningen, van welk transport ik, rapporteur, transportcommandant was. Ik kreeg toegevoegd als bewakers, vermoedelijk in telefonisch overleg tusschen dokter en Onder-Commandant, den Heer Idgenca en de gestichtswachters P. Weckers en K. Blauwbroek, die zich ook onder geneeskundige behandeling moesten stellen, voorts ging broeder Schultz mede voor het begeleiden van een zieken gevangene.-----
----- Bij aankomst te Groningen heb ik, rapporteur, hoorbaar voor allen gezegd, dat de auto, die de stad nog in moest, om 12.30 uur weer terug zou wezen. Bij aankomst auto om circa 12.30 uur waren allen, op broeder Schultz na, aanwezig. Na ongeveer één uur en tien minuten gewacht te hebben, gaven de chauffeur en de chef-chauffeur, die ook aanwezig was, te kennen dat zij niet langer meer konden wachten, aangesien wij dan straks met lege accu's zouden komen te staan. De motor durfden zij niet af te zetten, daar hij vreesden deze niet meer op gang te kunnen krijgen.-----
----- Daarna zijn wij tweemaal vanaf het Academisch Ziekenhuis naar de stad en terug gereden, om te kijken, of wij de broeder nog zagen, doch deze was nergens te zien. Daar ik het mijns inziens beter vond, dat de broeder alleen achterbleef, dan dat ik met zestien man achter moest blijven en tevens nog een chauffeur met auto uit Veenhuizen zou moeten komen om ons op te halen, heb ik, rapporteur, bevel gegeven om zonder broeder Schultz te vertrekken.-----
----- Vervolgens merk ik, rapporteur, nog op, dat broeder Schultz mij wel heeft begrepen, dat hij om 12.30 uur aanwezig moest zijn, daar ik het hem persoonlijk heb medegedeeld. Hij antwoordde mij nog, terwijl hij op zijn tasch wees: "Ik heb een hoop boodschappen te doen voor dienst, de bus wacht wel op mij." Tevens verklaar ik, rapporteur, U dat broeder Schultz vorenschreven woorden ook heeft gezegd tegenover den gestichtswachter De Groot voornoemd.-----
----- Tenslotte bericht ik U, dat ik, rapporteur, al gedurende bijna twee jaar dienst te Veenhuizen heb gedaan en daarbij al meerdere malen als transportcommandant ben opgetreden zoowel naar Assen, Groningen en elders, dat dan de bewakers en medepassagiers steeds contact met mij zochten wanneer de bus weder naar zijn standplaats vertrok.-----
----- Aldus naar waarheid en op ambtsead opgemaakt en gesloten.-----
----- Veenhuizen, 29 Nov. 1944.

De rapporteur voornoemd,

K. Bouman

Opdragen aan de Transportafdeling ter gelegenheid
van het St. Nicolaasfeest 1944.

Berg fietst soms uren in de wind
Om te gaan naar haar die hij zo leer bemint,
Verder valt er niets meer van hem te zeggen,
Alleen hij houdt ook wel van een kaartje leggen

Zoolang Rinus z'n lepel nog in z'n peppot niet,
dan treurt hij nog niet.
Hij kreeg een telegram: "Kom vlieg"
en breekt zijn vrouwtje een terug.

Rong de man die altijd grijnst
en nergens over peinst.
Zijn buik groeit steeds maar aan,
Want hij is met de menige beladen.

Klaas snabbert vaak rond
Met een pick-bus in zijn mond.
Als hij een spel keertan niet,
Zingt hij het hoogste lied.

Wat Krijn, de clown van de kolonie is van het heele stel
Went heel de kolonie wel.

~~Hij is sportief en aard,
Als je z'n slechte humeur vasten doet, is't wel een sinterklaas waard.~~

Marien zal zich nooit vervelen,
Heer hij gaat vaak een uurtje bij ..... kwelen.
Hij houdt van kinderen groot en klein
En plagen vindt hij reuze fijn.

Onno Dijkstra de man uit Groningerland
Is erg bij de hand.
Als hij konijnen kan vangen is hij adrem
Maar ..... hij heeft ook wel eens katten in zijn klem.

Jo van Diegen heeft veel kuren
Dat kun je vragen bij de benezenburen.
Vooral als hij een leere uittrekt
Dan wordt de heele familie gewekt.

Piet Tuin zijn grootste idiaal
In pennekeuken bekken is hij normaal.
Hij kan wel lachen van plezier
Want nu is zijn vrouwtje ook hier.

John de Groot een groote karel,
Kan zingen als een merel
Hij zingt iedereen kan 't rezie,
Ouwe taise, ouwe taise, ouwe taise.

Krijn Bouman Duitsland

Na december 1944 is er blijkbaar geen contact meer met Krijn Bouman. Later wordt via via vernomen dat hij gearresteerd is en waarschijnlijk naar Duitsland is afgevoerd.

Brieven

Veenhuizen, 16 Mei 1945.

Mevrouw,

Mi ons vaderland bevrijd is, bestaat de mogelijkheid dat deze brief U bereikt.

Als Commandant van de Gestichtswacht verneem ik, dat op mij de plicht rust U omtrent UW man in te lichten.

Woods U weet diende UW man bij de transportafdeeling onder commando van den ondercommandant H.J. Duijster.

Op 16 December 1944 werd de gestichtswachter Aun.P.W. van de transportafdeeling door de Sicherheitsdienst gearresteerd.

Op 16 December 1944 werden alle gestichtswachters van de transportafdeeling in hun bed overvallen en door den Sicherheitsdienst naar 't Huis van Bewaring in Assen gevoerd. Bij de kasernes werden Engelsche wapens en munitie gevonden. Ik weet dat de gestichtswachters van de transportafdeeling hebben meegeholpen om de uit een Engelsch vliegtuig neergeworpen wapens te verzamelen en op te bergen. Hun onmiddellijke chef de Heer Duijster was voortvluchtig en is thans terug.

De tien gestichtswachters van de transportafdeeling (waaronder UW man) zijn midden Januari 1945 naar Duitschland gevoerd om aldaar te werken. Ik vermoed, dat zij te Wilhelmshaven werkzaam waren gesteld. Zekerheid heb ik nooit kunnen krijgen. Alleen weet ik zeker dat hun stavel was in een kamp in Duitschland te werken, anders niet en dat zij allen vol goeden moed waren.

Mi de bevrijding een feit is zal het wel niet lang meer duren dat hij weer bij U in Breda is en weer gelukkig zal zijn, vereenigd met zijn gezin.

De afvoer uit Duitschland schijnt niet zoo vlot te gaan als wij dachten, dus nog even geduld.

Ik wensch U veel sterkte en hoop spoedig iets van hem en U te hooren.

De Commandant Gestichtswacht,
H. J. Duijster
H. J. Duijster.

16 mei 1945 bericht vanuit Veenhuizen

30 mei 1945 wordt onderstaande met brief van 27 april 1945 teruggestuurd aan Toos den Besten.

Meerhuizen, 20 Mei 45

Mevrouw.

Omdat brief terug te zenden
moest ik hem helaas roel openen
om de afzender gewaar te worden.
Ik zend u den brief terug omdat
uw man nog niet is teruggekend.
U en ik moeten nog maar
weer wachten.

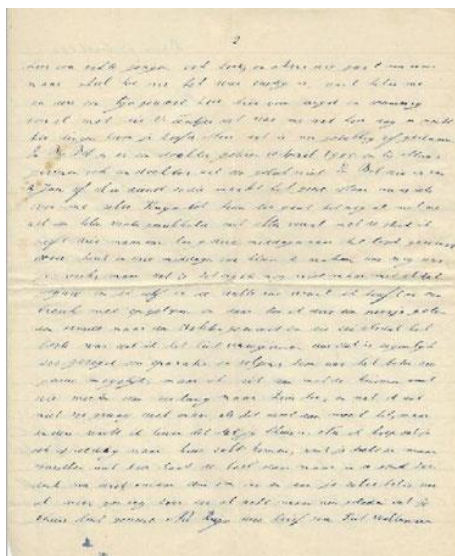
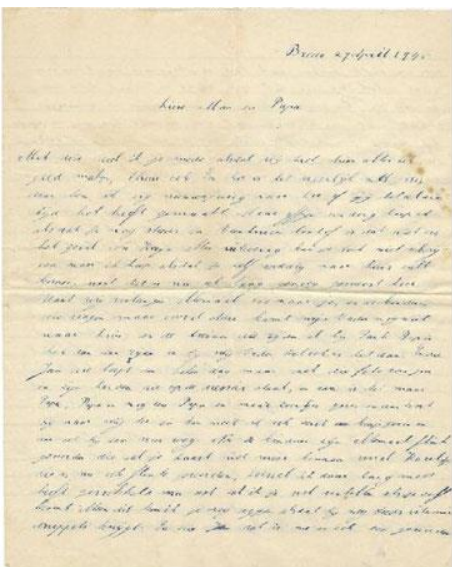
Korts kan ik gewaar worden.
Wel geruchten dat me in
Wilhelmshaven worden gezien zijn,
maar 't blijven geruchten.
Ik stel sterkte gewenscht en
laat ons iets van u hooren.

Moeder

Briefwisselingen Toos, Krijn en familie.

27 april 1945, brief van Toos aan haar man Krijn Bouman. De brief gaat over een aanstaande operatie van Toos den Besten en dat Jan, Jantje, met de foto van Krijn die op het dressoir staat in huis rondloopt, deze kust, en tegen de foto zegt "Papa, papa". Hij komt dan met de foto naar Toos, die dan ook een krimp moet geven, en dan zet jantje de foto weer terug. De kinderen zijn flink gegroeid enz.

19 mei 1945, brief van Toos aan haar man Krijn Bouman.

Deze brief gaat o.a. over de verjaardag van Toos, een week na het verzenden van deze brief.

Citaat uit brief naar Krijn "Maar in de eerste plaats zou ik eens aan je vragen of je nu alsoo niet met Willemsen naar Veenhuizen komt, ik hoop dat je met hem meekomt, ik weet niet of je er nu erg in heeft ik ben volgende week dinsdag jarig en dan had ik graag dat je hier was, dat is veel gezelliger want dan doe ik er wat aan, maar anders niet dat begrijp je zeker wel". Ook gaat de brief o.a. over de aanstaande operatie van Toos den Besten.

24 juli 1945

Beste Toos en kinderen
Hoe gaat het met jullie? Heb
je al wat van 's zijn gehoord?
Juffrouw Timmer kwam van
de week en zei dat ze van juffrouw
Cudoboven had gehoord dat de
de Dorsatou van W. W. huren
ontschuldigingen over de radio gezegd
had over alles hier beneden.
Dus we hopen maar. Het dat het
zo lang duurt? Maar er zijn
er al bij het wat die niet gehoord
hebben. Iedereen dag zien we
wat naar de post. Hoe gaat het
met de kinderen? Elsie heeft
wingspotten gehad en is weer
beter, maar nu heeft Corrie ze.
Hij zit onder de rode blaasjes
die hij open krabbelt. Ik heb
een aardig koper broekje voor
je. Ik denk dat het 's jaars
part. Peter is het nog zo goed

2

Kan jij nog al de kinderen
aanblijden. Ook al te vorman
reken. We denken dat Lena
wel gauw naar huis komt.
Van Cor en de twee hebben er we
ook nog niets gehoord. Maar de
is al 2 1/2 jaar weg. Ik hoor
niet door de radio dat er nog
2 miljoen mensen geëvacueerd
moeten worden uit Duitsland.
Is de laatste dagen geen
meer weer hi? Jullie hebben
ook ook elektriciteit. Het
echt hi? Je ziet alles
zo langzaam aan weer komen.
Het is het heden we nu over
hij Toos we hebben een paar
maanden geleden 2 katten op
gevoeten. Nou word ik er misuif
van als ik er over denk. En bij
mijn moeder vaten ze katten
gebonden met schijfel. O als ik

3

er aan denk dat ik met Cor
heest. Vocht en een stuk. Het
denk ik me rot. En Elsie
zet te raken aan een kattenpot.
Het eigenlijk hi? Morgen moet
ik doorgeleefd worden voor die katten
in mijn mok. Toos heeft een el. De katten
Nou. I zal je beneden. Nou Toos
ik ga eindigen. Schrijf je nog
eens terug. Ik hoop dat je dan
over 's jaars dan schrijven. Tot de
volgende keer. Het den hi.
De hartelijke groeten van ons allen
aan jou en de kinderen. Dag hoor
je schoonraken. Beant
dag

		IV	
J. Jansen-de Boij	Handynglein 5	10	0 0
P. Althuisen	Handyngang 92	2	5 0
P. Groot	Handyngang 93	2	0 0
Meyff. W. Hofman	Abkultieat 71	1	0 0
		f 15 5 0	
Saldo vorig bedrag		f 322	2 5
		f 337,7 5	
(Afgedone bedrag van F. Hofman)		2	0 0
Ondergetekende verklaren bovendien		f 339,7	5
om de boven bedrag afgedragen		3	2 5
		f 343,2 5	
te hebben aan Mevrouw de Wed. K. A. J. Bouman Lerijstraat 17 2 te Breda.			
Breda 10 Juli 1945			
Het bestuur			
Getekend 1945:			
Ontvangst.			
K. A. J. Bouman			

Brieven van 3 juli 1945; 13 juli 1945; 30 oktober 1945; 15 november 1945; Appèl van december 1945.

2193
Maat No. 2000-40

HOOFDDIRECTEUR
DER
NIJESWERKRIJCHTINGEN
VEENHUIZEN.

№. 4120

VEENHUIZEN, den 3. Juli 1945.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid van deze brief, indien deze niet juist is afgeleverd.

Bl. 10000 - 2

Naar aanleiding van de schrijven d.d. 12 Juni j.l. aan den Commandant van de Gerechtshof vernook ik U mij eene verklaring te willen toezenden, afgegeven door den burgemeester van Ues woonplaats, waaruit blijkt hoeveel kinderen uit Ue huwelijk zijn geboren, met vermelding van de geboortedata.

Deze verklaring is noodig, om te kunnen zeggen, welk bedrag aan U dient te worden uitgekeerd.

Int en met de maand November 1944 werd het salaris aan U een uitbetaald.

Hijgende twee kwitanties zal ik gaarne opzend geteekend van U terugontvangen, waarna het totaal bedrag al f 1021.-- aan U zal worden overgemaakt.

Dit bedrag wordt als voorschot door mij uitbetaald, zodat t.o.t. hieraan een verrekening zal volgen.

De vraag over de door U verschuldigde rente aan de Bank voor verpleegde voorschotten is door mij voorgelegd aan het Departement van Justitie.

De terugbetaling van de door U ontvangen voorschotten van de Bank gelieve U zelf te regelen.

De Hoofddirecteur,
Meyers

J. A. J.
Herr. K. A. J. Bouman
te
VEENHUIZEN.

Appèl

MEDEDEELINGENBLAD
UITGAVE VAN „BUREAU EX-POLITIEKE GEVANGENEN“
STICHTING 1940-1945

RED. MR. H. J. TH. HEGEMANN POSTBUS 4888A
RED. J. EBART HUYCHENSTRAAT 2 AMSTERDAM 2 TELEFOON 8178

Nog steeds zitten vele honderden en wellicht zelfs duizenden getuinen in een ondragelijke spanning over het lot van hen, die hun lief en dierbaar zijn en van wie zij in zo lange tijd niets meer hoorden. Leven zij nog? Zou het mogelijk zijn, ze ooit weer te zien? Wisten ze maar iemand, die ons iets over hen kon vertellen, van hun verblijfplaats, hun leven, hun hoop, hun gedachten aan thuis, of..... indien ze in de ondragelijke hel van de concentratiekampen onkwamen of op transport bezweken..... voor velen is dat al een steeds zekerder wordende veronderstelling, wat zouden ze dan graag nog eens van iemand iets horen over die laatste ogenblikken, een laatste woord, een wens, een groot — de zekerheid, dat ze heengingen en — als 't kon — de plaats waar ze begraven werden. Zekerheid! Daarnaar snakken de in stille smart wachtende Vrouwen, de Moeders, de Vaders, de kinderen, de geliefden.

En wij, de gelukkigen, die terugkwamen, wij moeten elke kleine, misschien onbeduidend schijnende aanwijzing, die tot enige informatie kan leiden, mededelen aan onze Stichting, om iets van die zekerheid te verkrijgen. Laten wij actief blijven en anderen daartoe aansporen.

Klaas Toornstra.

Wielink, Willem, uit Dinxperlo. Geb. 27-9-23 te Lochem. Expediteur. Gearr. 2-8-44 te Lochem, wg. onderduiken. Via Arnhem gevang. 18-8-44 naar Amersfoort; 8-9-44 naar Neuengamme nr. 49253 Bl. 28. Laatste bericht 20-11-44 uit Neuengamme.

van Meer, Hendr. Job. Maria, uit Den Haag. Geb. 6-8-11 te Dordrecht. Ingenieur. Gearr. 7, is onder beschuldiging van vervalsing van P.B.'s te Den Haag gearr. Via Amersfoort op 15-3-45 naar Neuengamme, daarna Stöcke bij Hannover, verm. 4-4-45 met transport vertrokken met onbekende bestemming.

Melcer, Mirel, uit A'dam. Geb. 16-1-34 te A'dam. Gearr. 8-5-43 te A'dam. Joods, tegelijk met moeder. Via Vught op 7-6-43 naar Westerbork. Laatste gezien 6-7-43 te Westerbork.

Melcer-Stempel, Copora, uit Amsterdam. Geb. 8-2-04 te Kops-Zalesz. Gearr. 8-5-43 te A'dam. Joods, tegelijk met dochter. Via Vught op 7-6-43 naar Westerbork. Laatste gezien 6-7-43 te Westerbork.

Bouman, Krijn. Geb. 3-11-14 te Veenhuizen. Gearr. 26-12-44. Via Assen naar Neuengamme, nog daar gesignaleerd in Jan. '45.

Diesen, Johannes T. Geb. 11-12-18 te Veenhuizen. Gearr. 16-12-44. Via Assen 16-1-45 naar Neuengamme.

Been, Pieter. Geb. 14-1-99 te Norg. Gearr. 21-12-44. Den 16-1-45 naar Neuengamme.

Ploeg, Berend. Geb. 22-2-10 te Norg. Gearr. 19-12-44. Den 16-1-45 naar Neuengamme, nog in Febr. 1945 daar gesignaleerd.

Rodenboog, Albert. Geb. 27-4-21 te Norg. Gearr. 9-12-44. Overgebracht naar Neuengamme, vandaar nog bericht van Febr. 1945.

Bosker, Niklaas. Geb. 27-3-15 te Eeq/Norg. Gearr. 7-12-44. Den 16-1-45 naar Neuengamme. Nog berichts v. Febr. 1945.

Alberts (Hart), Klaas K.P.-er. Geb. 22-12-21. Gearr. 8-11-44. Via Groningen. Assen op transport naar Duitsland, vermoedelijk Wilhelmshafen.

Brinkman, Johan W. Geb. 14-5-07 te Muntendam. Neus. Keel- en Oorarts. Den 16-1-45 op transport naar Neuengamme. Vandaar n. Sandbustel.

Bosker, Hendrik. Geb. 11-12-19 te Eeq/Norg. Gearresteerd Juli 1944. Aug. 1944 naar Duitsland. Kamp Peres bij Leipzig. AEZ-ASW-to. Bohlen.

Enk, Willem J. van. Geb. 28-6-04 te Vries. Gearresteerd 16-12-44. Den 16-1-45 naar Neuengamme.

Geluk, Jacob. Geb. 25-3-94 te Roden. Gearresteerd 22-12-44. Den 16-1-45 naar Neuengamme.

Meindersma, Meindert. Geb. 19-10-88 te Westerboek. Gearresteerd 8-12-44. 16-1-45 naar Neuengamme.

Leeuw, Jan de. Gearresteerd 12-12-44. Den 16-1-45 naar Neuengamme. Is hij inderdaad aldaar midden Februari gefuileerd?

Geertsma, Marten. Geb. 14-12-04 te Dwingelo. Gearresteerd 19-10-44. Den 16-1-45 naar Neuengamme.

Ernst, Hendrik. Geb. 29-1-10 te Groningen. Gearresteerd Mei 1944. Via Groningen. Amersfoort 11-10-44 naar Neuengamme.

Boxem, Lubbe. Geb. 1-9-93 te Laaghalerveen. Gearresteerd 12-12-44. Den 16-1-45 naar Neuengamme.

Tibben, Arend. Geb. 17-2-10 te Smilde. Gearresteerd 1-11-44. Via Heerenveen, Amersfoort — begin Febr. naar Neuengamme. Vandaar naar Wobelin bij Ludwigshaf.

Eshuis, Johannes. Geb. 10-10-16 te Gasselternijveen. Gearresteerd 19-12-44. Den 16-1-45 naar Neuengamme.

Smits, Jan, uit A'dam. Geb. 30-10-98 te A'dam. Steenhouwer. Sinds 12-12-44 verdwenen, geen ill. werk gedaan. Niets bekend.

Drowes, Herman, uit Den Haag. Geb. 10-1-19. Gearr. 5-6-44. Scheveningen. Vught, Haren. 8-9-44 naar Oranienburg-Hensel. Is hij 10-2-45 in Bergen-Belsen aangekomen?

van Dal, Samuel, uit A'dam. Geb. 8-8-07 te A'dam. Diamantbewerker. 1941-1942 via werkkamp naar Westerbok. Joods. Naar Bergen-Belsen en vandaar vern. Dec. '44 naar Oranienburg. Vern. verder naar Frankfurt a. d. Oder. Laatst gez. in Bergen-Belsen.

Neufeld, Dr. Norbert, uit A'dam. Geb. 15-3-97 te Lissa in Posen. Arts. Gearr. 26-5-44 te Zeist. wg. anti-fasc. propaganda onder Duitse soldaten. Scheveningen, Vught, Westerbok, Theresienstadt. 18-10-44 naar Auschwitz, tijdens dat transport het laatst gezien.

van der Mast, Pieter, uit Voorburg.
Geb. ca. 1888. Gearr. 28-3-44. Via
Scheveningen op 6-6-44 naar Vught.
6-9-44 naar Oranienburg, daar waarschijnlijk
ziek geworden in Febr. '45.
Gezien door velen in Oct. '44 te Oranienburg,
door één Febr. '45 te Or.

de Landgraaf, Jan, uit Voorburg.
Geb. 12-2-95 te Sliedrecht. Prochoud.
Gearr. 28-6-44 te Voorburg, anti-Duitse
gedragingen, verraad. Via Scheveningen,
begin Aug. '44 naar Vught, half Sept. '44
naar Oranienburg, 16-10-44 naar Neengamme,
daarna doorgezonden met onbekende bestemming.
Laatst gezien tijdens transport van Or.
naar Neengamme.

Huybrechts, Jacobus J., uit Amsterdam.
Geb. 17-11-01. Gearr. 10-5-41 wg. actie C.P.N. Via Weteringschans
(A'dam, Amersfoort. School naar Buchenwald.
Sept. '44 Bergen-Belsen (Bl. 2 of Bl. 1 no. 334).

Buyen, Jurjen, uit A'dam. Geb. 2-3-22.
Stoffoerder. Gearr. 10-7-44. Weteringschans
(A'dam), Amersfoort. Buchenwald! Laats
bericht: ziek te Neengamme 15-5-45.

N.V. Drukkerij en Uitgeverij John Kappoo Amsterdam

Schenking

3 december 1945, schenking van kinderkleding van collega uit Veenhuizen.

Oprechte mevrouw,

*Ik heb nu ik u 2 kledingstukken
die zijn wel niet zo nieuw meer, maar
ik heb ze niet meer gebruiken
Ik hoop dat ze een beetje voor uw kinderen
passen. Ik hoop ik een beetje met u kan
kennis maken, als u hier heen komt.
Komme, kom u hier maar gerust.
Hier men heeft u misschien
al verteld dat ik met de jongens
naar het Streekl. van Bismarck ben
gegaan. En de laatste woorden van hen
heb gehad. De man nu man wasen,
dat, als ik in de gelegenheid kwam.
Ik vooral de groeten te doen. Nu eindig
ik maar, inruddeling kan men beter
vertellen dan schriftelijk. Wil u een
schrijven, als u het pakje ontbreekt
hebt. Ik hoop met u te kunnen
kennis maken. Ontvang de hartelijke
groeten.*

*J. Drijver
en kinderen.*

Elaspitaalkaan 141.

Veenhuizen

Krijn Bouman Neuengamme

Brieven

16 januari 1946, brief van W. Hof.; 30 januari 1946, ooggetuige van arrestaties te Veenhuizen; 9 februari 1946; 15 februari 1946; ooggetuige; M.Th. Mobach, van ombrengen Krijn Bouman; 4 maart 1946 brief van W. Hof; 5 maart 1946; ooggetuige M.Th. Mobach; 12 juni 1946; 8 oktober 1946; Medeleven van Koningin Wilhelmina; Watermerk in briefpapier; 14 oktober 1946; brief van W. Hof, 13 november 1946, brief van W. Hof, 2 juni 1947; 1 juni 1948, brief van W. Hof; Juli 1947, brief van W. Hof, gaat over het verbergen van wapens & munitie en het bieden van onderdak aan onderduikers en piloten; 3 december 1945, schenking van kinderkleding van collega uit Veenhuizen.

Oorlogsherinneringskruis

Oorlogsherinneringskruis met certificaat, oorlogsherinneringskruis en envelop voor kruis.

30 september 1951.

Door Toos den Besten beschreven achterkant van brief van oorlogsgravenstichting.

Uiteindelijk gaat Toos den Besten op 23, 24 en 25 april 1963 met de oorlogsgravenstichting Neuengamme bezoeken, waar haar man is omgebracht.

Krijn Bouman herdenken

Neuengamme bezoeken. Uiteindelijk gaat Toos den Besten op 23, 24 en 25 april 1963 met de oorlogsgravenstichting Neuengamme bezoeken, waar haar man Krijn Bouman is omgebracht.

Niet gedateerd materiaal

Korpslied Gestichtswachters; Envelop van W. Hof Veenhuizen; Kaartje van ouders en zuster Krijn Bouman; Brief van vermoedelijk W. Hof van Stichting 1940 -1945; Brief van vermoedelijk W. Hof van Stichting 1940 -1945; Krantenknipsel; Oorlogszakboek Krijn Bouman; Twee briefjes met naam en één adres; Twee enveloppen; Urenboekje Huis van Bewaring Krijn Bouman; Winterhulp Breda; Aantreden.

Clan Aboumar.

T. L. Bouman

Reijstraat 17

Breda

STICHTING 1940-1945
PROV. DRENTHE
PLAATSELIJK BESTUUR:

W. J. J.
Born. Assen 1906/05

Hulpactie **ROTTERDAM**

ANTWOORD-Formulier

Naam: *R. Bouman*
Adres: *Reijstraat 17 Breda.*

(25 woorden in blokletters)

BESTE TOOS EN KINDEREN
WIJ MAKEN HET ALLEN GOED
OOK BIJ TIMMER LENI IS IN FRIESLAND
ZOO WISTEN WIJ DAT KRÏN
IN DUISLAND ZAT WIJ HEBBE
OOK NOG NIETS GEHOORD.
TOT SPOEDIG WEEER ZIEN
JE OUDERS EN ZUSTERS

ROEER DAM

Afzender: *J BOUMAN 1st SCHANSSERAAL 63*

*Bouman "Middelvoet"
Mrs Bouman 1*

WINTERHULP BREDA

LIJSTENCOLLECTE
van 15 - 19 April 1941

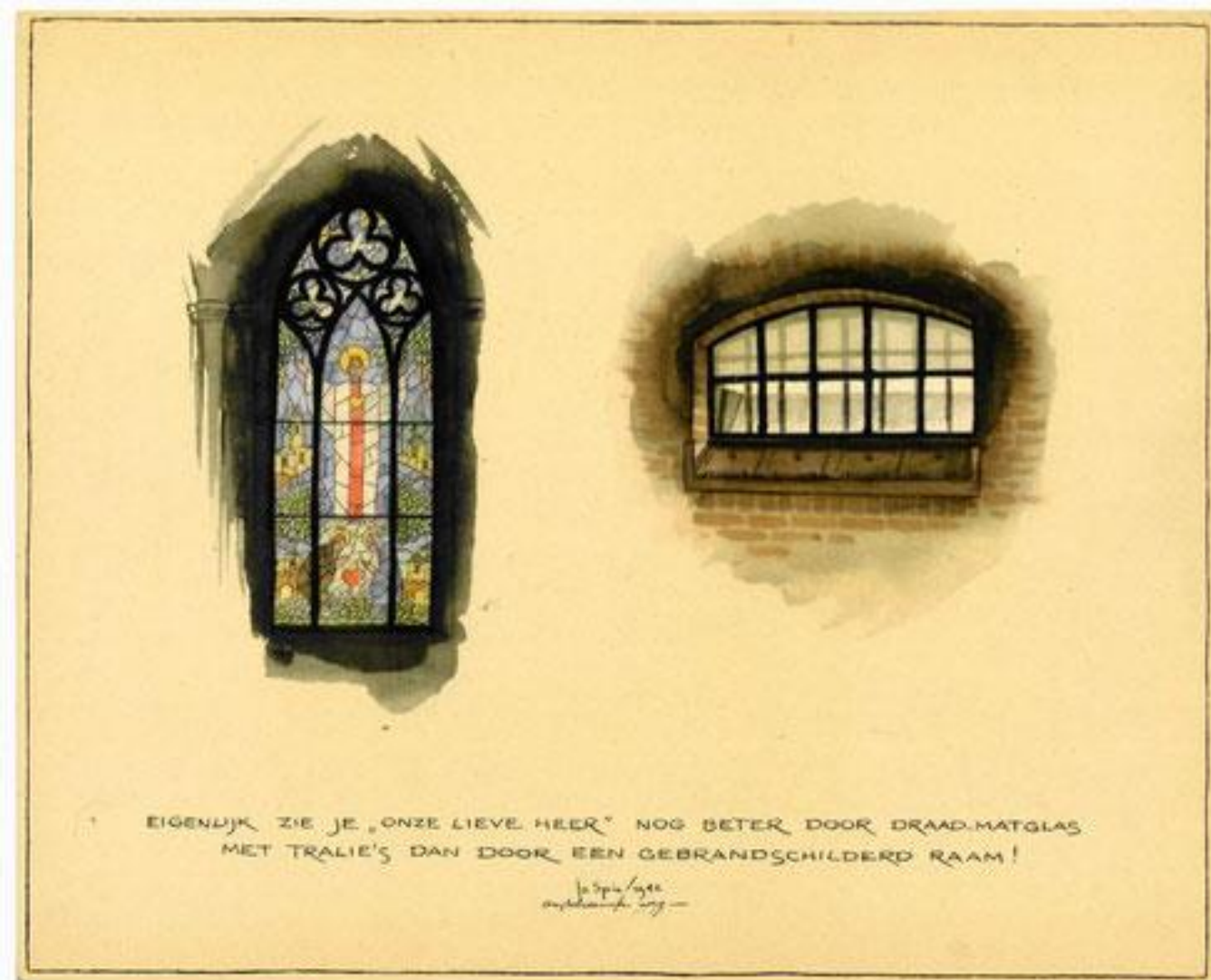
*Uw gift zij de tolk,
Van Uw medeleven met ons volk!*

V L O E I B L A D

verzetshedenkingskruis

Na dit alles gezien en gelezen te hebben, heb ik op 3 maart 2020 contact opgenomen met het Nationaal Gevangenis­museum te Veenhuizen. Ik heb met gesproken met Alina Dijkers van het museum. Zij was zeer geïnteresseerd in wat ik in handen gekregen heb. Zij kon mij meer vertellen over Krijn Bouman en blijktbaar is er in en rond het museum nog veel tastbaars.

Bovendien vertelde zij mij het verhaal over de arrestatie van Krijn Bouman en tien ander gestichtswachters. Dit was bij mij/ons niet bekend. Wij hebben nog veel vragen over de tijd van K.A.J. Bouman in Veenhuizen. Wij, mijn ouders, mijn zus en ik hebben inmiddels besloten om alles wat wij in bezit hebben te schenken aan het Nationaal Gevangenis­museum in Veenhuizen. Daar hoort dit stukje geschiedenis thuis. Alina Dijk heeft mij inmiddels wat foto's van Krijn Bouman als gestichtswachter gestuurd en ook het verhaal achter [de arrestaties](#).

Zeer indrukwekkend allemaal. Wij hebben dat nooit geweten. Kleinzoon Jack Bouman

N.B. (27-06-2022) de oudste zoon Ad Bouman nog leeft en de leeftijd heeft van 82 en in Zevenbergen in Noord-Brabant woont.

Dit is het verhaal van "Zondag 1 maart 2020".

Een bijzonder verhaal aangeleverd door Jack Bouman

Voor meer informatie verwijst ik u o.a. naar:

www.gestichtswacht.nl

www.gestichtswacht.nl/korps-gestichtswacht/knipsels-gewa "De ondergrondse in 't Veen en droppingsploeg Veenhuizen.

www.gestichtswacht.nl/korps-gestichtswacht/boeken-gewa *De geschiedenis van "Het Korps Gestichtswacht"*

www.gevangenismuseum.nl

www.drentheindeoorlog.nl/?aid=399

<https://books.google.nl/books?id=ehuHBAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=https://books.google.nl/books/about/Hollands+Siberie.html&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwi09druw6noAhXLGewKHWvWDiUQ6AEIKDAA#v=onepage&q&f=false>

www.yumpu.com/nl/document/view/19993756/gedenkrol-koninklijke-marine-1939-1962harry-veteranen-online

[Pagina 92 en 111](#)

www.vriendenkringneuengamme.nl

<https://monument.vriendenkringneuengamme.nl/person/400592/krijn-adrianus-jan-bouman>

De Gestichtswachter T. de L

Mijn opleiding: 16-09-1976. Tijdens mijn aanstelling was er een personeelsstop, echter met mij waren er nog twee collega's wel aangesteld, voor mij nog niet te verklaren. Een opleiding van drie gestichtswachters de kleinste groep ooit voorgekomen bij mijn weten. Ik zie ook nooit foto's voorbijkomen op onze site, waarschijnlijk door deze kleine opleidingsgroep. Het ging erop zich gemoedelijk aan toe. Luiting, de Vries, Kroes, van de Liefvoord en Marinus van de Spoel waren de docenten. Ik heb veel geleerd door hun praktijkervaringen. Wel tijdens de opleiding met andere opleidingsgroepen naar de ME trainingen te Neerijnen.

De Gestichtswachter M. J.

GeWa 1968-1970. Een zeer korte periode waarin ik een kant van het Justitionele deel van de Nederlandse Staat heb mogen ontdekken. Tijdens mijns militaire diensttijd heb ik zitten twifelen om bij te tekenen als KVV'er, of te kiezen voor een burgerbaan. Het werd het laatste.

Waarschijnlijk zoals meerderen van ons heb ik ook gereflecteerd op een advertentie in de krant om te solliciteren bij Justitie voor Gestichtswachter. (Nu denk ik: Alleen het woord al...). Niet echt wetende wat deze baan allemaal inhoudt. Er was geen Personal Computer, laat staan internet om eens te googelen. Met de summiere tekst in de krant deed je het. Maar de eerste stap was gezet.

De tweede stap was dat we bezoek kregen van de commandant der GeWa (Timmer?) uit Veenhuizen, helemaal naar Geleen, voor een gesprek, waarbij mijn moeder ook aanwezig was (moest?) zijn. Je kwam schijnbaar niet zomaar bij Justitie aan de bak. Gelukkig had ik niets op mijn kerfstok en was de vervulde militaire dienstplicht een goede basis. Of ik in die periode nog een keuring heb moeten ondergaan, weet ik eigenlijk niet meer, maar na een korte periode kreeg ik bericht dat men mij in Veenhuizen verwachtte. Het werd en werden bijzondere lange reizen vanuit Geleen naar Assen en omgekeerd. Daar begon mijn opleiding, met meerdere nieuwe mannen uit de diverse winstreken. Zowel theorie als praktijk. Opnieuw met onbekenden optrekken en samenwerken in een onbekende wereld en hiërarchie. Nu, achteraf is in die korte periode veel gebeurd.

We werden intern geplaatst, kregen uniformen en verdere uitrusting. Walter PP en een karabijn, werd de bewapening met de bijbehorende schietoefening. We werden bekend gemaakt met de wet- en regelgeving van het gevangeniswezen. Was het artikel 23 waarin de terugkeer naar de maatschappij een belangrijke was? Ook de opleidingsdagen in Den Haag hoorden bij de opleiding. Een gemengd gezelschap van GeWa en BeWa. Ik weet dat we met 5 jonge GeWa's waren en tijdens het ontbijt de hits van die tijd luid meezongen, van Cliff Richard tot Ben Kramer. Tom Jones deed het ook altijd goed. Het werd ons niet altijd in dank afgenomen. Overdag de studie en 's avonds de stad, een van onze collega's kwam daar vandaan en kende de kroegen.

Het waren interessante werkzaamheden en vooral omdat het de 'buitenbewaking' betrof, vond ik dit wel afwisselend. Leren in de praktijk. Je rondjes langs de complexen maken, begeleiden van een gedetineerde naar rechtbank, ziekenhuis, privébezoek, het begeleiden van werkgroepen die het veld ingingen, al dan niet bewapend. Je kwam nog eens ergens, je kreeg meer mensenkennis. Het leren omgaan met én het worden getest door de medewerkers en gedetineerden, vooral als een nieuw bent. Een herinnering die mij altijd is bijgebleven is, is een vraag tijdens een bewapende begeleiding van een werkgroep in het veld, die mij door een van de gedetineerden werd gesteld. "Als ik straks de benen neem, wat doe je dan?" Dat zijn van de momenten die niet zijn voorzien. Mijn antwoord was dan ook: "Dat zie en merk je op dat moment wel." Het vervolg was een rustige dienst in het veld.

We werden ook getraind in diverse takken van zelfverdedigingssporten, boksen en judo. Een beetje sparren met elkaar en dan ook nog een examen afleggen. Overigens een zeer sympathieke sportleraar.

Wandelen, dat was een van de items die in Veenhuizen hoog in het vaandel stonden. Tja en je als dan toch intern bent en niet iedere keer de lange reis naar Limburg wilde maken..... Dus aansluiten bij de 'wandelclub', met als doel de 4-daagse van Nijmegen. Aangezien ik nog mijn dienstkistjes had, werd het lopen geen moeilijk verhaal. Oefentochten rond Veenhuizen, georganiseerde tochten in Groningen en andere omliggende plaatsen, met als hoogste punt de tweedaagse van Bern in Zwitserland. (Maar dat is een ander verhaal 😊) De 4-daagse hebben we allen tot een goed einde volbracht, niet geheel dopingvrij, maar was een bijzondere belevenis om dat met deze club te hebben meegemaakt.

Ook de opleiding bij de ME is me niet tegengevallen. In een week tijd zijn we gehard om te kunnen optreden in geval van calamiteiten. Dit liet niet lang op zich wachten, direct aansluitend aan de opleiding, zonder eerst naar huis te kunnen, werden we overgebracht naar Breda. Daar zijn we een aantal dagen gebleven en hebben we een keer moeten optreden en we waren geen figuranten. Ik zie nog de verbaasde blikken van een aantal gedetineerden die niet meer terug wilden naar hun cellen. Er marcheerden 12 wit gehelmde mannen met schild, een lange wapenstok en voorzien van een grote glimlach achter het vizier, naar binnen. Zonder enig noemenswaardig verzet konden we de onwillige weer insluiten.

Doch, dit was nog niet het einde. Na Breda aansluitend door naar Arnhem, ook daar was het onrustig. We werden voor een paar gelegerd in Doetinchem. Gelukkig bleef het hierbij, geen inzet verlangd. Weer een leerproces afgesloten.

Omdat Veenhuizen best ver weg is van Geleen, heb ik gevraagd voor een plaatsing dichterbij en dit werd Vught. Een heel andere soort inrichting en werkzaamheden van buitenbewaking. Je draaide daar je diensten, het waren rondjes om het complex, naast woonoord Lunetten. Onder de GeWa's waren dan ook een aantal oud KNIL'ers. Er heerste een bijzonder goede collegiale werksfeer. Uitstapje naar Londen staat me nog goed bij. Een paar dagen intern en dan een paar dagen naar huis, mooi kortbij.

In die periode waren er ook detacheringen, naar onder andere het huis van bewaring in Amsterdam (december 1969). Daar hielpen we dan uit bij de binnen bewaking, een leuke afwisseling. Toch kwam er een onverwacht einde aan mijn loopbaan bij de GeWa. Tijdens een nachtdienst, werd ik op mijn post geconfronteerd met een dubbele uitbraak. Twee mannen vonden het nodig om over het hek te springen. Bij de eerste springer heb ik een mondelinge waarschuwing gegeven, doch de tweede man kwam er meteen achteraan, de situatie werd bedreigend. Daar dit voor mij de eerste keer was om mee te maken én terugdenkend aan de vraag die mij eerder in dit verhaal werd gesteld, heb ik helaas het wapen moeten gebruiken. Wat dat betekent, kom je achteraf pas te weten. De twee zijn direct staande gehouden, maar de verdere afwikkeling van deze zaak heeft me aan het denken gezet. Is dit wat ik wil? Het heeft dan niet lang geduurd alvorens ik de beslissing heb genomen om een andere richting in te slaan.

Nee, ik heb beslist geen spijt van deze tijd en kijk er met een goed gevoel op terug. Tijdens deze periode heb ik ontdekt dat er in principe weinig voor nodig is om aan de andere kant van de 'deur' te komen. Uitzonderingen daargelaten.

De Gestichtswachter M. L.

Detachement Amsterdam

Installatie Korps Gestichtswacht, detachement Amsterdam.

Wie: Korps Gestichtswacht

Wat: Installatie detachement Amsterdam

Waar: Huis van Bewaring I, Kleine Gartmanplantsoen 14, Amsterdam

Wanneer: 01-06-1970, 13:00 uur.

Op "het vlak" staan 10 gestichtswachters in gelid. Aangevoerd door majoor H.G van Moerkerk. We werden één voor één voorgesteld aan het overig personeel.

De gestichtswachters waren:

- W.R. Brandsen 6. W.J.A. Lammers
- C. Hagnaars 7. Martin Lubberts
- Karel Hoonakker 8. Jozeph Schröder
- Huisman 9. J. van de Sluis
- Ben Krikken 10. Frans van Vught

We kregen een rondleiding in en om het complex. Deze bestond uit drie vleugels A, B en C met elk drie lagen cellen. Verder waren er isoleercellen, een kerk en werkplaatsen. De keuken zat onder het vlak en met een handlier werden de lamellen met eten naar de verdiepingen getakeld. Dat eten kregen wij gestichtswachters ook.

Onze huisvesting was in pensions bij particulieren. Ik sliep met twee collega's in een appartement in Buitenvelderd. Dat duurde niet zo lang. Omdat in de toekomst Huize Leyduin als kazerne verbouwd zou worden en er vernielingen waren door de plaatselijke jeugd, kregen we hier onderdak. We moesten dus elke dag reizen van Leyduin naar Amsterdam vice versa. Dat was geen pretje. We draaiden zware diensten, zoals: 07:00-1300, op wacht van 22:00-07:00 en van wacht 14:00-22:00. Ontspanning zochten wij bij "De huiskamer van Bennebroek".

In snel tempo werd een herenhuis aan De Lairessestraat 127 verbouwd tot kazerne. Op de bovenste etage was de woning van het gezin van majoor van Moerkerk. Als schoonmaakster werd mevrouw Jager, de echtgenote van de kok uit het HvB1, aangesteld. We vonden in de buurt een cafeetje waar we zelfs in uniform konden vertieren.

Zwarte Mulder

Zwarte Mulder was een begrip bij de gestichtswacht.

Hij wordt ook genoemd in een boek "[Korban](#)" (verhaal van een Molukse activist).

Uitspraak Rechtbank Utrecht (pres.) 8 april 1999

Belediging, vrijheid van meningsuiting, waardeoordelen, feitelijk onderbouwde/feitelijk aannemelijk gemaakte berichtgeving.

instantie: Rechtbank Utrecht (pres.)

datum: 08-04-1999

partijen: M. Mulder/C. Thenu, Uitgeverij De Arbeiderspers B.V., Hazewinkel Pers B.V.

medium: boek Korban, het verhaal van een Molukse activist, de Drentse- en Asser

Courant en het Gronings Dagblad

Samenvatting:

In een boek bekritiseert Thenu, één van de gijzelnemers tijdens de treinkaping bij Wijster in 1975, de behandeling van gedetineerden in gevangenissen in Veenhuizen. Mulder wordt daarbij getypeerd als 'Zwarte Mulder' en de 'Beul van Veenhuizen'. In de Drentse- en Asser Courant en het Gronings Dagblad is aandacht besteed aan deze kritiek. Gedaagden hebben volgens de rechter niet onrechtmatig gehandeld jegens Mulder. Doorslaggevend is dat voldoende aannemelijk is dat de kritiek van Thenu, zowel in het boek als in de krantenpublicaties, juist is. De typering van Mulder acht de rechter niet onnodig grievend. Mulder stond in het algemeen bekend als de 'Zwarte Mulder' vanwege zijn zwarte haar en het gebruik van het woord beul is volgens de rechter gezien de feiten te begrijpen. Voor het overige worden de door Thenu gebruikte bewoordingen naar het oordeel van de president in voldoende mate gerechtvaardigd door de feiten en zijn deze niet onnodig grievend, insinuerend of kwaadaardig. De vorderingen worden afgewezen.

Uitspraak

Rechtbank Utrecht (pres.) 8 april 1999

Vonnis in kort geding in de zaak van: Marten Mulder, wonende te Oosterwolde, gemeente Oostellingwerf, eiser, procureur: mr. R. Moskowicz, advocaat: mr. A.R. Oosthout te Nieuwegein,

- 'In het cellingebouw maakte ik kennis met het hoofd, dat 'zwarte' Mulder werd genoemd. Hij deed me denken aan een jachtopziener. Het was een grote robuuste vent. Een zwaar montuur met dikke brillenglazen en een plat Drents accent maakten hem weerzinwekkend. Hij had een arrogante houding en straalde uit, dan niets en niemand om hem heen kon. Ik zou hem later leren kennen als de beul van Veenhuizen. Hij liet geen enkele gelegenheid voorbijgaan om zijn machtspositie te tonen.' (p. 125-126)
- 'Tijdens een van deze wandelingen hoorde ik dat wij waarschijnlijk levenslang zouden krijgen. Het commentaar van een van de bewakers was dat hij vurig hoopte dat dit zou gebeuren. Ik vroeg hem waarom hij er de straat niet voor opging. Hij reageerde door er direct met zijn gummiknuppel op los te slaan.

De pesterijen begonnen. Bij elke wandeling werden kleinzielige opmerkingen gemaakt door bewaarders. Op een keer werd ik bekogeld met sinaasappelschillen. Hierbinnen was ik volledig overgeleverd aan hun macht.' (p. 126)

- 'Een bewaker kwam vragen wat de tekening betekende. Ik vond het een overspannen reactie en zie dat hij dat maar aan de recherche moest vragen. Nog geen halfuur later kwamen vier bewakers die hetzelfde wilden weten. Aangezien zij niets te maken hadden met mijn verhoor gaf ik hetzelfde antwoord als ik aan hun collega had gegeven. Maar de tekening was binnen de muren gemaakt dus was het hun zaak. Ze zouden achterhalen wat het te betekenen had en indien nodig gebruikmaken van hun eigen methode. Ze vertrokken om de volgende dag terug te komen met 'zwarte' Mulder.

De pressie begon weer van voor af aan. Met de tekening in zijn rechterhand vroeg Mulder wat dit te betekenen had. Ik vertikte het om me te laten intimideren door zo'n zwaargewicht. Voordat ik het wist greep hij me bij mijn nek vast en tilde hij me van de grond. Ik kreeg bijna geen lucht meer en gaf hem een trap waarop hij me losliet. In het bijzijn van drie bewakers werd ik net zo lang geslagen tot ik het bewustzijn verloor. Er werd een arts bij gehaald om me te onderzoeken ik weer bijkwam. Deze ervaringen zetten de toon voor de wijze waarop ik mijn verdere straf zou uitzitten.' (p. 126-127)

- 'We keken elkaar aan, een oogopslag was voldoende om het te begrijpen. Het maakte niet uit of aan het licht zou komen welke praktijken men erop nahield in de strafinrichting van Veenhuizen.

In het cellengebouw was je nu eenmaal overgeleverd aan de machtsverhoudingen daar en aan de regels die alleen binnen die muren golden. Het enige dat telde was ervoor te zorgen er niet aan onderdoor te gaan en de zaken op een rijtje te houden. Men kon daar van alles met je uithalen. Het enige ongrijpbare was je geest. Dit hield ik me steeds voor om opgewassen te zijn tegen de intimidatie en pesterijen van bewakers en vooral tegen Mulder.’ (p. 129)

- ‘Wanneer het volume van de radio op zijn hoogst werd gezet, wist ik hoe laat het was. Ik ging dan altijd met mijn oor tegen de deur staan om iets op te kunnen vangen. Over het lawaai van de radio heen hoorde je het geschreeuw van een medegedetineerde die door Mulder onder handen werd genomen. Mulder was berucht geworden door de ervaringen van gedetineerden die met een gummiknuppel in de anus waren bewerkt en door hem geslagen werden tot zij het bewustzijn verloren’. (p. 154)

2.2 In de Drentse Courant en het Groninger Dagblad van 3 december 1998 is een artikel opgenomen, hierna te noemen: het krantenartikel, met de volgende inhoud: ‘Ernstige kritiek op gevangenis

EX-KAPER THENU: BEUL VAN VEENHUIZEN SLOEG ONS IN ELKAAR

In het boek Korban het verhaal van een Molukse activist wordt ernstige kritiek geuit op de behandelingen van gedetineerden in de gevangnissen in Veenhuizen. Ex-treinkaper Cornelis Thenu beschrijft hoe hij vrij kort na zijn veroordeling in maart 1976 in het cellengebouw De Rode Pannen in Veenhuizen door een bewaker met een gummiknuppel in elkaar geslagen werd. In het bijzijn van drie bewaarders zegt hij net zo lang geslagen te zijn tot hij het bewustzijn verloor. Thenu omschrijft de dader als ‘zwarte Mulder’ of ‘de beul van Veenhuizen’. Volgens Thenu heeft deze man regelmatig huisgehouden onder gedetineerden en is zijn ervaring beslist geen uitzondering.

RADIO

“Het was heel gewoon. Wanneer het volume van de radio op zijn hoogst werd gezet, wist ik hoe laat het was. Ik ging dan altijd met mijn oor tegen de deur staan om iets op te kunnen vangen. Over het lawaai van de radio heen hoorde je het geschreeuw van een medegedetineerde die door Mulder onder handen werd genomen. Mulder was berucht geworden door de ervaringen van gedetineerden die met een gummiknuppel in de anus waren bewerkt en door hem geslagen werden tot zij het bewustzijn verloren.”

HERKENNEN

Woordvoerder Kok van het ministerie van justitie zegt “een situatie als Thenu omschrijft niet te herkennen. Ik kan er in feite geen zinnig woord over zeggen. Het is meer dan twintig jaar geleden.” Justitie stelt nog pogingen in het werk uit te zoeken of er destijds aangifte is gedaan.’

2.3 Door Thenu is onder andere een verklaring overgelegd van de heer L. van Stralen. Deze verklaring luidt –voorzover hier relevant– als volgt: ‘Ik heb de heer Mulder leren kennen als rayonscommandant van de Korpsgestichtswacht Veenhuizen tijdens mijn verblijf in Cellengebouw de Rode Pannen in Veenhuizen. Tijdens opeenvolgende gevangenis straffen gedurende de afgelopen 25 jaar heb ik vijf á zes keer in deze inrichting een strafdetentie uitgezeten voor periodes van twee tot maximaal vijf weken. De eerste keer was dat in de periode 1976-’78, de laatste keer in ’91. Uit eerstgenoemde periode herinner ik mij een incident waarbij Mulder betrokken was.

In de badkamer werd ik door een aantal gestichtswachten geprovoceerd omdat ik te lange onder de douche zou staan. Onder meer werd het koud water aangezet. Toen ik mij verweerde, begonnen zij met een man of zeven op mij in te slaan en te schoppen. Dat was in aanwezigheid van hun commandant Mulder. Hij stond erbij te kijken zonder

Anoniem

Eind 1979 ging ik als 20-jarige op sollicitatiegesprek voor de GEWA in het Commandanten Huis. Woonde destijds vlak bij Veenhuizen. Ondercommandant Timmer was een scepticus "kun jij wel onder moeders rokken vandaan" Jawel zei het maakt me niet uit waar ik geplaatst word. Dan ga je naar Scheveningen was zijn antwoord. Ik vond dit geen probleem. Een paar maanden later zat ik in de opleiding in Veenhuizen met een leuke groep nieuwe collega's. De opleiding ging snel. Twee maanden veel hardlopen, judo, boksen (verloor een stuk tand) administratieve wetgeving en schietoefeningen met karabijn en pistool. Het slapen aan de oude gracht was koud en kil. Ik kwam tenslotte in P.I. Over Amstel terecht. De weg naar Amsterdam ging via de Oostvaardersplassen en Lelystad in opbouw. Van een snelweg door de polder en Almere was nog lang geen sprake. Mijn onderkomen was aan de Wenckebachweg in het GEWA-internaat tegenover de Hells Angels. Had een kamertje met uitzicht op het kantoor van de Majoor. Het waren 10 dagen op en 4 dagen af. Ik kreeg een inwerkperiode van een ervaren collega die daar al anderhalf jaar werkte. De eerste nachtdienst in dat grote gebouw met die torens staat me nog bij als de dag van gisteren. De nachtrondes waren lang, soms wel meer dan een uur. De laatste ronde pakte mijn mentor een elektro kar van de civiele dienst want dat gebeurde wel vaker en dan ging het ook veel sneller door die ellenlange gangen. Er werden 3 wagentjes aan vastgekoppeld en de prikpunten vlogen voorbij. Op de terugweg met nog een paar bochten te gaan en dan zat mijn eerste nachtdienst erop. Op mijn vraag waar die rode op het dashboard voor diende kwam het antwoord snel. Op volle snelheid ontkoppelden de wagentjes en deze boorden voluit in een aantal radiatoren en het water spoot eruit. Binnen een ommezien stond de hele gang en aangrenzende magazijn blank. De nachtdienst duurde veel en veel langer want er was veel wateroverlast en heb meegeholpen met opruimen. Naar verluid was het radiatorsysteem van alle bovenste 4 verdiepingen leeggelopen Ik kneep hem als een dief en dacht mijn pet aan de kapstok te moeten hangen. Gelukkig bleef het bij een berisping en het betalen van een schadevergoeding. Een goede les voor de volgende keer was ik rijker.

Ik heb nog twee fijne jaren gehad in Amsterdam en er valt nog veel meer te vertellen over die periode. Onder meer over het GEWA-internaat, politievoetbal, sporttoernooien te Arcen, uitstapjes met collegae naar het centrum, diensten in de verschillende torens, sportlessen onder leiding van Johan Vos etc. etc. Nu bijna 40 jaar later ben ik nog steeds bij het M.v.J. Was nog even als GEWA terug in Veenhuizen en mocht daarna 10 jaar als P.I.W.er in het H.v.B Assen werken. Momenteel zijn er 28 jaren verstreken en werk ik als ST in de FPC/ CTP Veldzicht. Maar die eerste twee jaren als GEWA zal ik nooit vergeten. vrijdag, 09 augustus 2019.

Nico v Melzen (no1581)

Aangenomen in augustus, maar door de organisatie pas ingaande 1-10-1973 Mocht niet in Veenhuizen blijven (geen voetballer) dus gekozen voor Vught door een relatie wilde ik terug naar het noorden gesolliciteerd als werkmeester in Leeuwarden afgewezen! Ik hoefde volgens majoor Bom (Vught) ook niet meer solliciteren.

En wat gebeurt als bewaarder was ik welkom, dus gedaan. Door de relatie die heimwee had naar Hoogezand gesolliciteerd als Bewa Assen werd aangenomen maar als Groningen weer open zou gaan werd ik daar te werk gesteld 23 jaar in Groningen gewerkt toen de sluiting kwam!

En toen.....moest ik naar Veenhuizen, Bankbosch, ook daar weer een sluiting, nog een tijdje door gewerkt omdat de ggz daar ook zat.

Ja ik werd 60 en moest met SFB daar zullen we het maar niet over hebben. Het goede pensioentje is een wassen neus! (dinsdag, 11 april 2017)

Vincent Moonen

Ik ben begonnen bij Justitie op 17 Augustus 1979. Na een opleiding van 4 maanden in Veenhuizen en Neerijnen kwam ik in team 2 van de Gestichtswacht, locaties Scheveningen onder leiding van R. Wijma, die weer onder majoor Eleveld viel.

De majoor, een echte Drent, gaf me altijd op mijn donder omdat ik mijn mouwen verkeerd oprolde.

“Je staat niet achter de bar” zei hij dan op zijn Drents, ook als je je pet niet op had als je de poort opendeed dan was je ook de klos.

Het dragen van een stropdas was ook verplicht, op de dag van het gesprek met de majoor werd vooraf gegeten. Aangezien ik geen stropdas gewend was hing die bij het aanschuiven van mijn stoel in de soep. Ik zag er niet uit maar mocht toch blijven als ik mijn oorbel, wat toen mode was, uitdeed. Ik heb in het vervolg die rottige stropdas tussen de derde en vierde knoop van mijn overhemd weggevouwen.

Team 2 had 3 posten, namelijk de gevangenis, het ziekenhuis en portier Kogelenberg. Dit was een oud rijksasiel voor psychiatrisch gestoorde gedetineerden, wat leeg stond. Je keek je ogen uit daar, daar stonden nog kooien waarin ze werden opgesloten. De reden dat je daar portier was, was om een stuk of wat ambtenaren om 08.30 binnen te laten die daar dan de hele dag werkten, op volgens mij nog de enige computers die Justitie rijk was. Om 17.30 liet je ze er weer uit. Voor degenen die geïnteresseerd zijn hoe dat poortje eruitzag, kijk soldaat van oranje.

We hebben in dat gebouw ook heel wat oefeningen gehad waarbij we als mobile eenheid zoveel traangas het gebouw in pompten dat de keuken geëvacueerd moest worden en de computer ambtenaren. We hadden een oefening met zogenaamde gedetineerden ook gewa's waarbij de politie ook met honden kwam. Wat we niet wisten was dat deze honden reageerden op de ploeg die het meeste herrie maakten en dat waren wij dus. Dat werd dus rennen ipv de zogenaamde gedetineerden insluiten.

Al gauw vond ik het ziekenhuis leuker dan de gevangenis en wel vanwege de gevarieerdheid onder het personeel. Hier werken namelijk ook zusters. Ook vond ik het ziekenhuis leuker vanwege het contact met de gedetineerden. Als Gewa was het de bedoeling geen contact te hebben met gedetineerden en alleen maar de buitenposten en portiersposten te bemannen.

Omdat je ook de ordedienst was van het gevangeniswezen was je niet zo populair. En dat vertelden ze jou dan ook, want ze hadden liever een zuster als hoer dan een gestichtswachter als broer.

Mijn eerste stap op de afdeling stonden er een paar gedetineerden tegen de muur waarvan 1 op krukken. Hij zag en zei: “ha een nieuwe hé, als je langsloopt zal ik je een van die krukken in je nek slaan”. Ik met een zwetende bilnaad ben doorgelopen en er gebeurde natuurlijk niets,

(In de opleiding kregen we les van Henk Doorenbos en die zei altijd hou ze voor je, ze zijn levensgevaarlijk. De laatste klap van onze sportlessen was stevast de nekbreek.)

Vandaar dus, Goede grap achteraf.

Het ziekenhuis was hier echter een landelijke uitzondering op. Hier liepen geen bewaarders maar gewa's. Er waren 2 posten in het ziekenhuis namelijk de parterre en de etage. Op de parterre liep je met 2 man op de gang en nergens anders, in de huiskamer zitten was er toen nog niet bij.

De huiskamer was in die tijd alleen voor de verpleging. Als er verpleging op zaal ging dan stond je in de deuropening en niet op zaal.

Praten met gedetineerden was uit den boze.

Als we elkaar riepen dan was het Gewa en geen naam of voornaam, want die mochten ze absoluut niet weten, als nieuweling werd je dan ook door de oudere garde getest door zogenaamde telefoontjes van buiten of je geen namen noemde of informatie gaf.

Vanwege dit soort testen gebeurde dit dan ook: Ze hadden me toen ook verteld dat als je aflos had dat je dan om 06.00 moest aflossen, ik dacht toen daar trap ik ook niet in en kwam om 07.00. nou dat heb ik geweten, in het vervolg op tijd dus.

De eerste paar weken mocht je ook niet meer doen als koffie halen en opletten. Dat gaat tegenwoordig wel anders, dat merk je dan ook aan het niet weten hoe het werkt. Je kan het hun niet kwalijk nemen, het moet tegenwoordig zo goedkoop mogelijk bij het ministerie van veiligheid en justitie.

Boven in het ziekenhuis zat je met 2 man bij de lift, de separeergang bestond uit 3 separeercellen en 2 straf- of observatiecellen. De rest van de gang werd afgeschermd door een groot houten schot wat er al tijden stond. Maar het geld voor de verbouwing was op en was het dus wachten op een ander kabinet wat dan weer geld zou vrijmaken voor de rest van het ziekenhuis.

Justitie is altijd het ondergeschoven kindje geweest, en vooral de laatste paar jaar, jammer alleen dat ze het doen met leugens dat de criminaliteit terugloopt, en dat terwijl de kranten andere cijfers laten zien.

De rest van het ziekenhuis, achter het schot dus bestond uit 2 zalen 2 separeercellen en 1 straf- of observatiecel.

Later is dit dus afgebouwd.

Aan de andere kant van de lift had je toen 4 zalen en een recreatiezaal. Hier kwam je niet als de deuren open waren, je liet de verpleging de afdeling op, die deden hun werkzaamheden en dat was het. Het in- en uitsluiten dat deden wij wel.

Wat in die tijd en nu nog een uitzondering was, was dat de deuren om 22.00 uur dichtgingen. Dan mochten er 2 gewa's naar huis en 2 wachten er op de aflos, die er om 22.30 uur waren.

In die beginperiode was het nog echt streng, 's ochtends werd er ontbijt gedeeld wat niet bij de bedden werd neergezet maar op de tafel en dat werd na 30 minuten weer opgehaald. Wie niet gegeten had die had pech. Roken op bed was ook niet toegestaan en deden ze dat wel dan kregen ze een rapport. Tv op zaal was niet aanwezig, er was een recreatiezaal waar gekeken kon worden.

Degenen die niet van hun bed af konden of mochten die hadden een klein tv'tje bij hun bed. (zwart wit uiteraard). 's avonds ging echter de tv pas aan. Als er een voetbalwedstrijd van Nederland was die uitliep dan had je pech want dan kon je gewoon blijven hoe laat het ook werd.

Normaal was dus om 22.00 uur insluiten, de tv weg, en dan mochten ze tot 23.00 uur lezen en dan ging het licht uit, om 24.00 uur ging de radio uit en was het slapen. Niet dus er waren dan ook altijd problemen, lezen op het toilet ed.

In die periode had je een geneesheer-directeur en een adjunct-directeur (penitentiair), 1 Hoofdverpleegkundige en 1 gewa-brigadier die hier geen kantoortje had. Eind 1981 werd de gewa vervangen door bewaarders (heten nu PIW'ers),

Ik heb gesolliciteerd en werd aangenomen. Dit was het einde van mijn gestichtswacht carrière.
donderdag, 04 mei 2017

Anoniem

Wat heeft die P. de afgelopen 34 jaar allemaal uitgespookt bij DJI? Na de GEWA-opleiding ben ik medio 1976 begonnen in mijn eerste standplaats Amsterdam, in het HvB de Havenstraat. Dat was nog voor de opening van de PIOA, beter bekend als de Bijlmerbajes. Ik heb daar een paar prachtige jaren meegemaakt. Er zaten toen Jeugdigen, stuk voor stuk Amsterdamse crimineeltjes van een slag dat je nu niet meer kunt voorstellen. Hier en daar een gebruiker, nou ja gebruiker, je kunt het je nu bijna niet meer voorstellen en dat in de 'grote stad'.

Ik mocht in die tijd ook in Mokum wonen op loopafstand van De Meer, het oude stadion van de Godenzonen. Dat was me een tijd zeg, krakers in de stad, de Kroningsrellen, de RAF-terroristen, Ajax won steeds meer cups en mijn dochter die daar in het oude Burgerziekenhuis werd geboren. Het plaatje raakte completer.

Eind 1978 ben ik overgegaan van de Havenstraat naar de Bewa-groep van de PIOA en heb drie maanden dienstgedaan in de meldkamer van de PIV de Singel. Dat was weer een heel andere ervaring. De vrouwen van de PIV kwamen vanuit Rotterdam plots in aanraking met de Amsterdamse Bajesmentaliteit en dat leverde heel veel explosieve leermomenten op.

Wat een tijd zeg, in die enorme nieuwe tent, waar iedereen zo'n beetje op zichzelf aan het uitvinden was hoe dat nou moet in al die torens en met al die 'moderne' zoi om je heen. Omdat de Gewa verplicht werd om ook binnenshuis de uniformpet te dragen, leek het me toch tijd worden om eens om me heen te kijken. Ik verhuisde in die tijd naar Uitgeest en daar werd ook mijn zoon geboren.

In 1979 ging ik naar Schutterswei in Alkmaar om daar bewaarder te worden in een langgestraften inrichting. Nou over die jaren kan ik wel een heel boek vol schrijven.

In de loop van de jaren ben ik daar bewaarder, plv. hoofdbewaarder, PIW'er, dienstcommissievoorzitter, dienstgeleider, Piroos-planner, weer dienstgeleider, teamleider beveiliging en afdelingshoofd geweest. In 1984 verhuisde ik naar mijn huidige woonplaats Koedijk, even boven Alkmaar. Als teamleider beveiliging ben ik in 1996 operationeel verantwoordelijk geweest voor de laatste 10 maanden én de sluiting van het HvB de Bergerhout in Alkmaar, ik kan wel zeggen dat dit jaar met voorsprong het mooiste van allemaal is geweest. De beide leidinggevende functies hebben geduurd van 1995 tot 2006.

Vanaf december 2006 ben ik daarmee gestopt, laten we zeggen 'om plaats te maken voor aanstormend talent'. Ik heb toen, na een vervelend intermezzo, een artikel 58 functie toebedeeld gekregen en ben sindsdien druk met het onderhouden en beheren van de Tulp applicaties, aangevuld met nog wat losse klussen. Ik hoop daar tot 1 mei 2011 zoet mee te zijn en daarna is het 'iedere dag zondag'. In het kort is dit het een beetje, tot nu toe een geweldige tijd gehad, af en toe was het uiteraard wat minder, maar ik had het voor geen goud willen missen. P. 21 mei 2010

Theo

Een korte weergave hebben gedaan over het verloop van hun carrière.

Na onze opleiding en een rondje Konijnenheuvel in Veenhuizen ben ik naar Amsterdam gegaan en gaan werken in het HvB op het Gartmanplantsoen, na een maand ben ik overgeplaatst naar de Vest in Haarlem. Hier heb ik met veel plezier gewerkt, maar ik wilde weer terug naar de Veluwe (huisje met een tuin). Destijds was het nog gebruikelijk dat als je wilde doorstromen naar de binnendienst, je voorkeuren voor een andere standplaats kon opgeven bij de majoor en zo gebeurde het dat ik in juli 1979 naar de Koepel in Arnhem ben gegaan. Ik ben gaan wonen in Huissen, een leuk klein plaatsje vlak buiten Arnhem en woon daar nog steeds met plezier.

In 1988 ben ik in korte tijd hoofdbewaarder/ brigadier/ teamleider geweest, de benamingen van die functies veranderde nog sneller als het licht. In 1988 sloot de Koepel zijn deuren, het monumentale gebouw voldeed niet meer aan de eisen en ging de totale organisatie over naar de nieuwbouw in Arnhem-zuid en was de "Bleuband" al gauw een begrip in het Arnhemse. Hier ben ik afdelingshoofd geworden van de inkomstenafdeling en de verslavingsbegeleidingafdeling, een leuke en intensieve job. Op een gegeven moment ben ik eens over de schutting gaan kijken en daar vloeide uit voort dat ik Hoofd van het Penitentiaire Reclassering Werk bij de justitiële verslavingszorg in Arnhem ben geworden. Dit bleek niet zo'n goede keus van mij te zijn, na tweeënhalft jaar heb ik weer gesolliciteerd naar de functie van plaatsvervangend unitdirecteur en na aangenomen te zijn ben ik weer teruggekeerd op het oude nest.

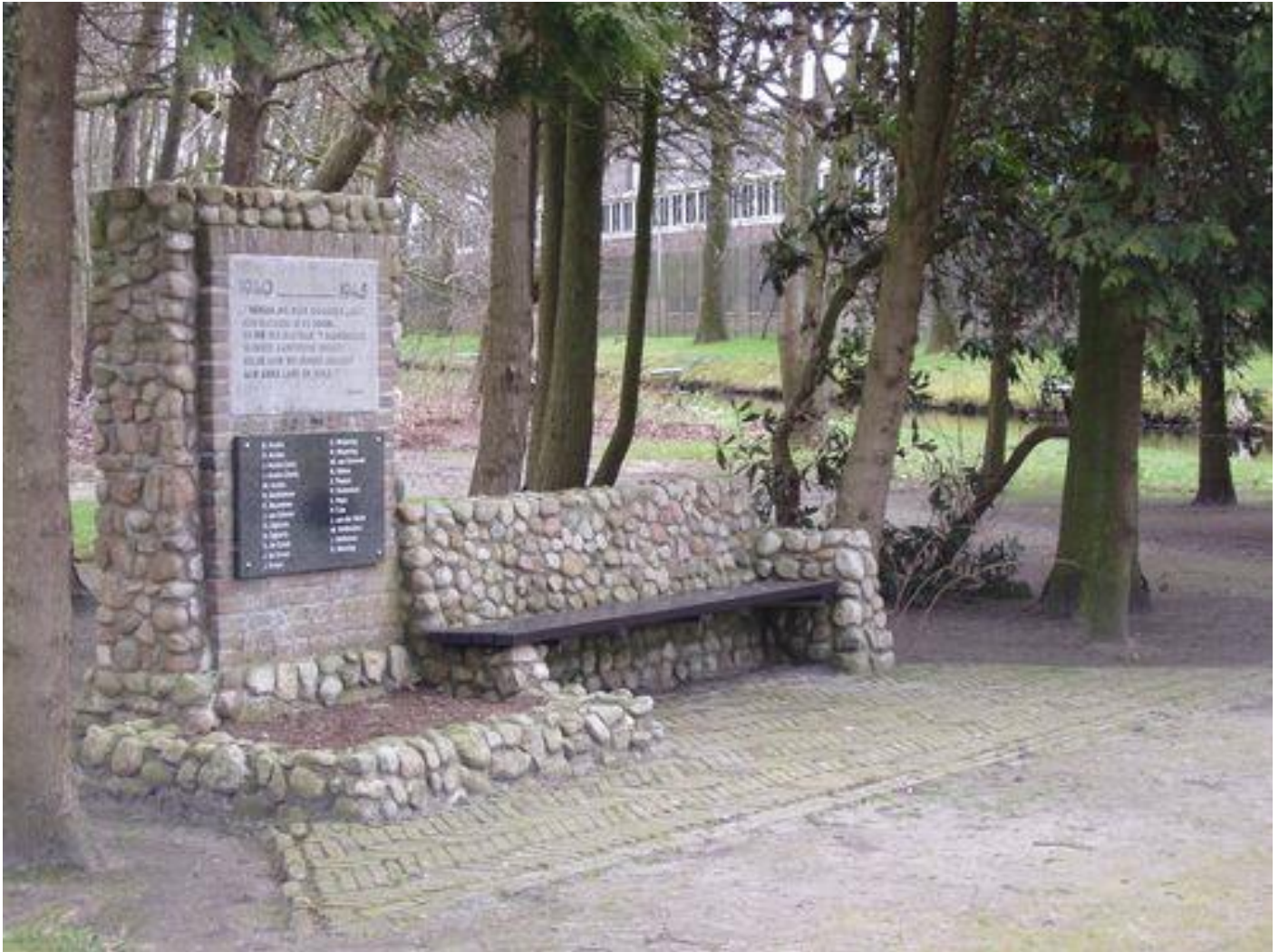
Door weer een reorganisatie verdween In 2000 de functie van PLUD en heb ik een assessment ondergaan voor de functie van unitdirecteur. ik bleek geschikt te zijn om deze functie te gaan

vervullen. Zoals jullie wellicht weten is in 2009 de directie laag gereorganiseerd, daarbij ben ik benoemd als plaatsvervangend vestigingsdirecteur en had het niet veel gescheeld of ik was in Veenhuizen geplaatst. Dick Schuiling had zich hierop al verheugd. Maar ik vond dat niet zo'n goed idee en heb hiertegen mijn bezwaren geuit want de afstand van Huissen naar Veenhuizen was wel erg groot, met succes want ik ben in Arnhem gebleven.

Ik ben getrouwd en heb 2 dochters, 2 schatten van kleinkinderen en een 3e op komst, mijn hobby's zijn mijn Koi's (ik heb er zo'n 40), een Bernersennenhond en ben lid van een schietvereniging. Groet Theo.

Verzetsmonument Veenhuizen

Het verzetsmonument is opgericht ter nagedachtenis aan 25 inwoners van Veenhuizen die tijdens de bezettingsjaren door oorlogshandelingen om het leven zijn gekomen.

Foto's van opleidingen

Opleiding 4 mei 1953

Opleiding 16 april 1967

Opleiding 1969

Opleidingsdagen in Den Haag GEWA (1969-1970)

Foto Marcel Jagt 5e boven v rechts

Opleiding september 1972

gestichtswachter

Na hun opleiding te Vrachtwagen zullen zij gedurende de eerste jaren (2 of 3) dienst doen bij een of meer gestichtswachters in Amsterdam, Rotterdam en de grote haven- en havengebieden van de Republiek van de Verenigde Staten, die worden ingezet voor het bewaken van de havengebieden en de havengebieden van de Republiek van de Verenigde Staten. Tijdens de laatste opleiding, die geheel in diensttijd wordt gegeven, wordt veel aandacht besteed aan sport en games en het veldwerk.

Versleten en/of andere vooropleiding:
Een diploma MULO/MAVO strekt tot aanrekening.

Salaris: tot aanrekening bedraagt f 864,- per maand of f 1064,- per maand voor bezitters van diploma MULO/MAVO-4; uitlooptijd op grond van diensttijd tot f 1443,-, exclusief de toelage voor onregelmatige dienst, welke gemiddeld f 100,- tot f 150,- per maand bedraagt.

Vakantietoelage 7%, premie AOW voor bijrekening.

6

Opleiding augustus 1973

Opleiding april 1974

Opleiding oktober 1974

Opleiding 1 april 1975

Opleiding 1 februari 1976

Opleiding maart 1976

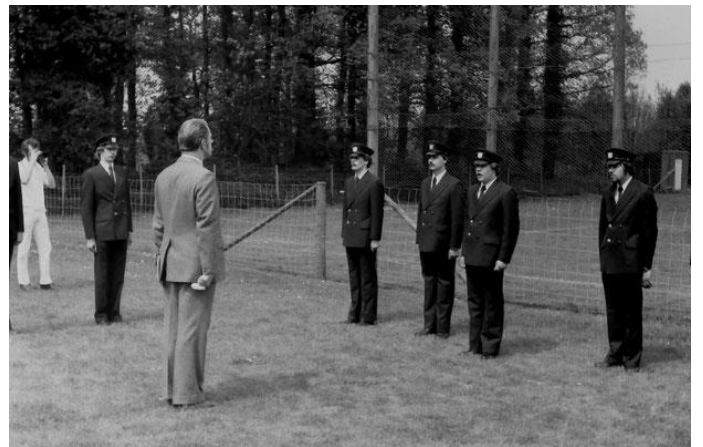

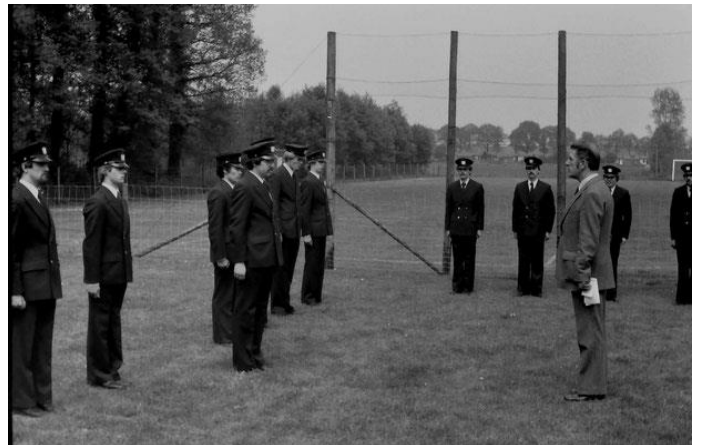
Opleiding februari 1978

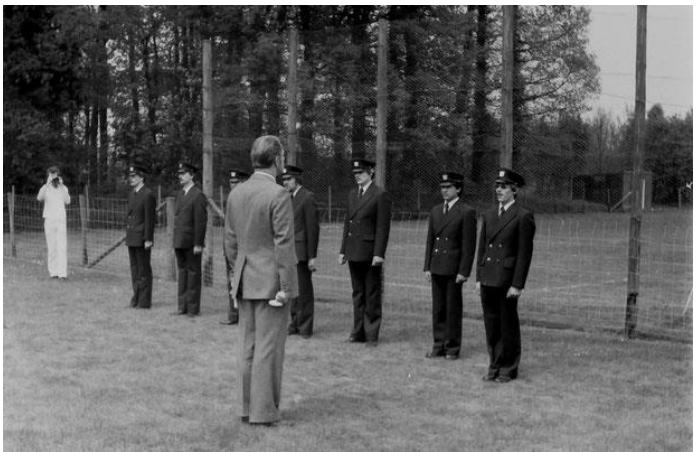
Opleiding April 1978

Opleiding augustus 1978

Opleiding november 1978

Opleiding januari 1979

Opleiding augustus 1979

Opleiding december 1979

Opleiding februari 1980

Opleiding april 1980

Opleiding augustus 1980

Opleiding oktober 1980

Opleiding maart 1981

Opleiding maart 1982

I.S.K. HARSKAMP JUNI 1982

Het voorgesprek van de eed door de ed. Gew. W. Brouwer.

Het afnemen van de eed door de ed. Gew. W. Brouwer.

OPLEIDING GWA KLAS B 16.3.'82 t/m 19.5.'82.

Bovenste rij van links → rechts.

Jose Kleine Deters.	Rotterdam.
Ron Hoogmoed.	Amsterdam.
John Klous.	Utrecht.
Diak Haasema.	Steenwijk.
Peter Honing.	Amsterdam.
Giel Kruijninga.	Joure.
Geerd v. Kruijten.	Den Haag.

Onderste rij van links → rechts.

Hans Meel.	Hazeerwoude.
Maxime de Kok.	Tilburg.
Hans de Heedt.	Apeldoorn.
Hans Hulst.	's Heerenberg.
Jan Kraaghaad.	Zuidwolde.
Win Luimstra.	Leens.

Klas B, Broederlijk Bijeen

Opleiding juni 1982

Opleiding 20 december 1982

Opleiding maart 1983

Vergane glorie

GEWA karabijnpost Norgerhaven Veenhuizen 2017

GEWA karabijnpost Gevangenis museum 2023

Opleiding Bewa(arder) februari 1984

Opleiding Bewa(arder) april 1984

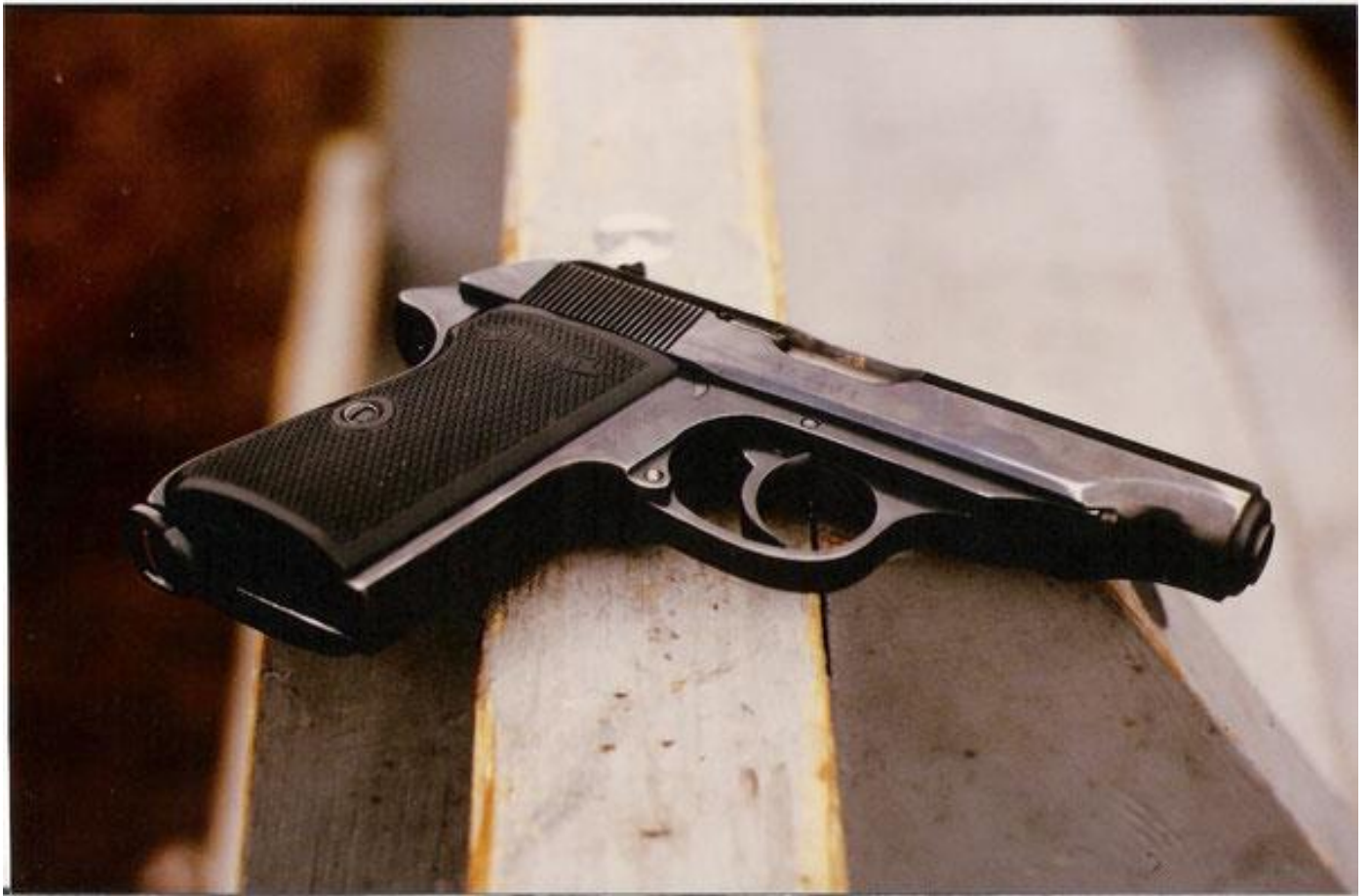

Opleiding Bewa(arder) september 1985

Opleiding Bewa(arder) 1 april 1986

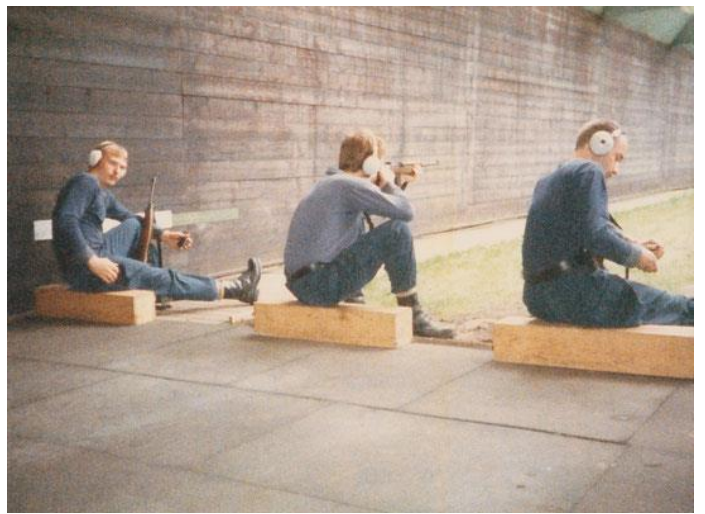

Opleiding Bewa(arder) van 1986 tot 1989

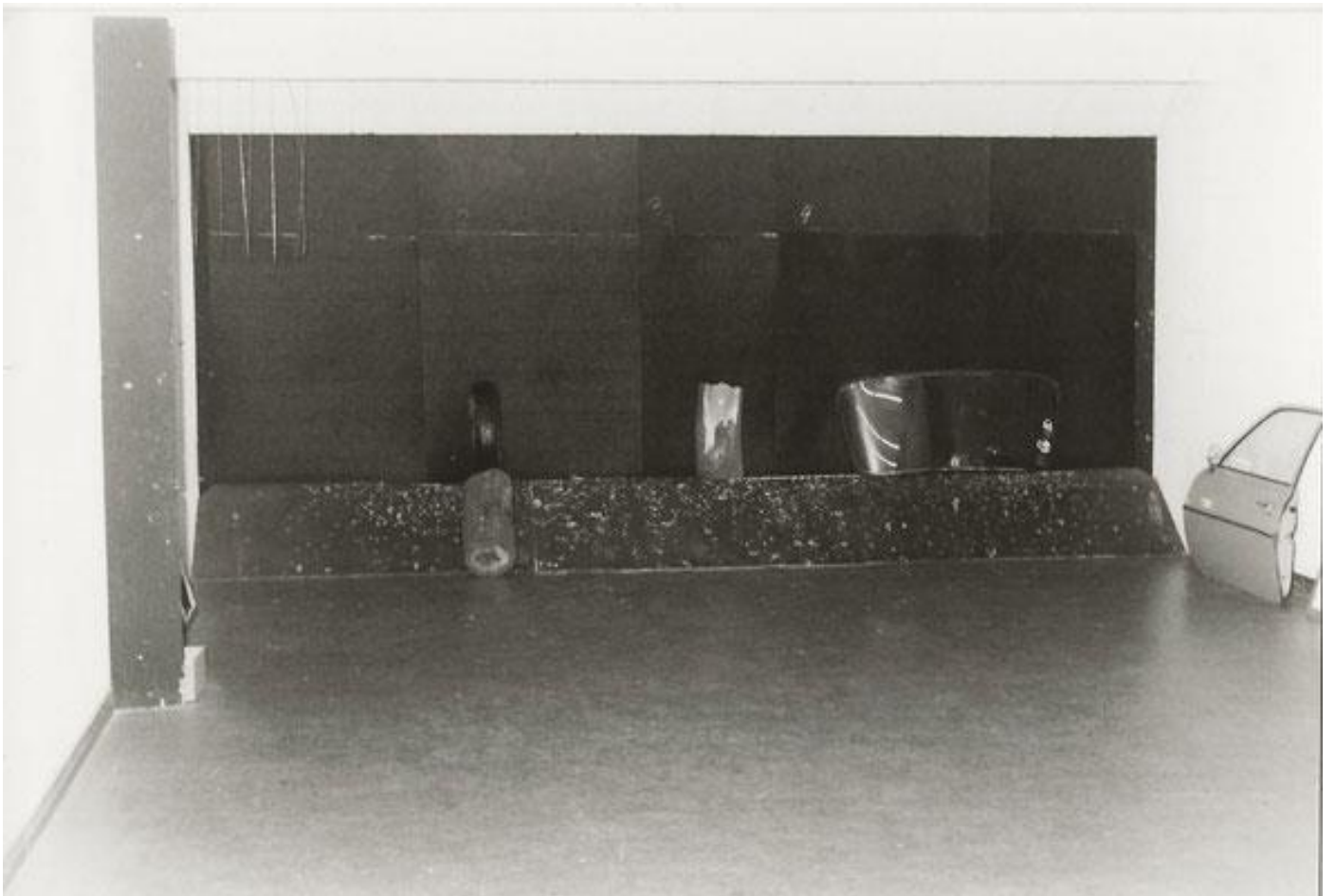

Laatste opleidingsgroep als complexbeveiliging Veenhuizen eind jaren 90

Gewa - ME (mobile eenheid)

ME opleiding van de gestichtswacht

De gestichtswachter kreeg een ME (mobiele eenheid) opleiding in Neerijnen bij de Rijkspolitie Mobile eenheid. De opleiding van mobiele eenheden begon in 1959 in de opleidingsschool aan de Velperweg in Arnhem.

Op de website van de Rijkspolitie staat: De geschiedenis van de ME opleiding

De opleiding van mobiele eenheden begon in 1959 in de opleidingsschool aan de Velperweg in Arnhem. Naar aanleiding van de onregelmatigheden in Amsterdam in 1966 werd besloten dat de ME opleiding verbeterd en gecentraliseerd moest worden. Vanaf 1968 werd daarmee een begin gemaakt, eerst in vakantieoord 'De Westerbergen' in Echten, later in vakantiecentrum 'De Hunzebergen' in Exloo bij Assen.

In 1970 werd de Centrale Opleiding Mobile Eenheden (COME) officieel ingesteld met de status van 'school'. (1 september 1970).

In 1970 werd het aantal rijkspolitedistricten teruggebracht van 23 tot 17. Om de ME-capaciteit van het korps op peil te houden (elk district moest één peloton bemensen) werd de pelotonssterkte verhoogd van dertig naar veertig man.

COME Opleiding 3(7V) Omdat de locatie in Exloo alleen buiten het vakantie seizoen beschikbaar was, zocht het Korps Rijkspolitie naar een permanente plek voor de opleiding. Deze werd gevonden in Neerijnen in Gelderland. Het betrof een oude kazerne buiten het dorp Waardenburg.

Hier vonden voor het eerst ook andere opleidingen plaats onder andere voor de rijopleiding voor pantservoertuigen zoals de GNK Sankey AT 104.

Wegens ruimtegebrek verhuisde de COME in 1984 naar het Exaetencomplex in Baexem. Dit was de voormalige opleidingsschool waar vele aspiranten zijn opgeleid tijdens de primaire opleiding.

In de jaren '80 van de vorige eeuw werd vervolgens een nieuwe verhuizing uitgevoerd.

Ditmaal naar Hoogerheide waar een samenwerking plaats vond met de opleiding mobiele eenheden van de gemeentepolitie en een prachtig oefendorp beschikbaar kwam.

Opleiding Gestichtswachter - ME

1976

Opleiding Gestichtswachter - M.E Neerijnen augustus 1979

Opleiding Gestichtswachter - ME in Neerijnen 1980

Opleiding Gestichtswachter - ME in Neerijnen 1981

Opleiding Gestichtswachter - ME in Neerijnen april 1982

Fotoboek Korps Gestichtswacht

Artikelen Korps Gestichtswacht

40 JAAR

'Toch fijn dat er „GEWA” is!

Donatie

Donatie 15-10-2021 van fam. G. Buist Gestichtswacht opleiding 01-04-1944

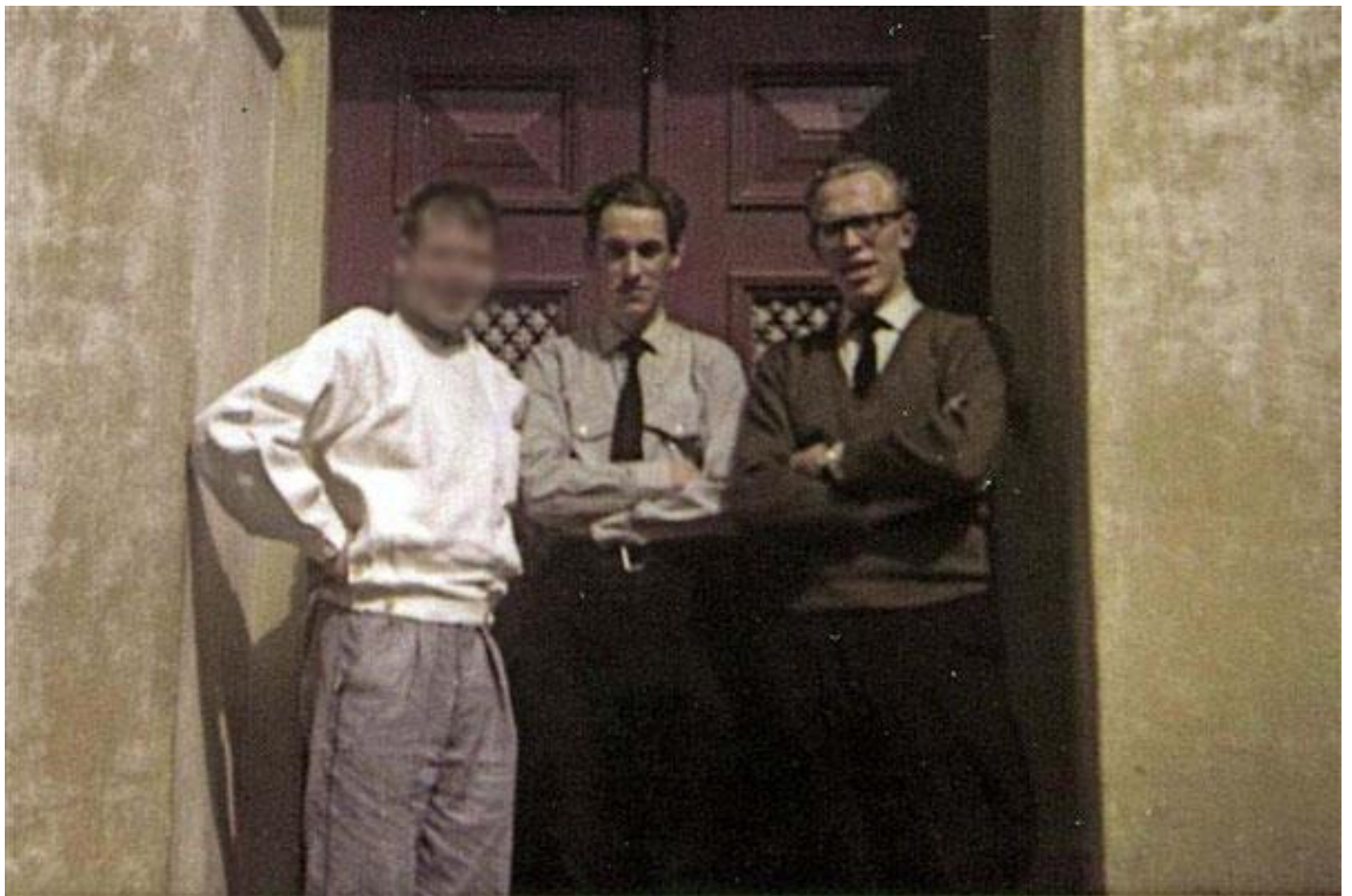
1940 - 1945

Diverse foto's

Stilte, een brigadier in actieve dienst. Wenst niet gestoord te worden.

Vierdaagse Nijmegen GEWA

Gestichtswacht Avereest Balkbrug 1966

Van links naar rechts. Brigadier Hoekstra, Toon Thijssen, een fries Tjeerd of zo, Majoor Broere, bew.employeer Timmerman, -----, Jan van Dijk, ? Keizer, Harry Renkema, Anne? .

Fotoalbum J.G. Scheer

Mijn naam is J.G. Scheer (Gewa nr 1692), ik ben in 1974 in dienst gekomen. 1e standplaats Den-Haag, vervolgens 1978 teruggekeerd op Veenhuizen.

MINISTERIE VAN JUSTITIE - Directie Gevangeniswezen
Centraal Wervings- en Opleidingsinstituut van het Gevangeniswezen

De commissie belast met het afnemen van het examen PENITENTIAIRE VAKKENNIS A
verklaart dat _____
S C H E E R , Johannes Gerardus
geboren 2 februari 1949 te Rheden
met goed gevolg aan het examen heeft deelgenomen.
's-Gravenhage, 10 november 1976.

Namens de gecommitteerden: _____
De examencommissie:
voorzitter _____
secretaris _____

Diploma
penitentiaire vakkennis A

Registratienummer 1586

MINISTERIE VAN JUSTITIE
DIRECTIE GEVANGENISWEZEN
Centraal Wervings- en Opleidingsinstituut van het Gevangeniswezen en de Psychogedraging

Lijst van CLJPERS, behaald door:
Scheer, Johannes Gerardus
geboren 02-02-1949 te Rheden
bij het examen, afgelegd ter verkrijging van het
PENITENTIAIRE VAKDIPLOMA A
op 10 november 1976

groep	vak	score
groep I	Nederlandse Taal	
groep II	Rechterlijke Organisatie, de gang van het strafproces	10
groep III	Beginnelingenwet, Gevangenismaatregel, Organisatie	9
groep IV	Regten	9
groep V	Differentiatie, Selectie en Reclassering	9
groep VI	a. Arbeid b. Beveiliging, Wapenkennis, Ordehandhaving	8

's-Gravenhage, 10 november 1976
De secretaris der Examencommissie

VOORTGEZETTE PROEF:

- a. in jits:
  - valreken,
  - parabe bereidingen,
  - atoma,
  - weringen,
  - opbrengsten,
  - verdedigingshandelingen tegen:
    - armavallen,
    - lindingsavallen,
    - hooflavallen,
    - middelaavallen,
    - (vor)waringen,
    - schoppen,
    - slaan,
    - steken,
    - bekistoten,
    - stiek, stieck, en revolveravallen.

- b. boken:
  - vermen van aanval- en verdedigingstechniken
  - en de toepassing daarvan.

MINISTERIE VAN JUSTITIE
DIRECTIE GEVANGENISWEZEN

Centraal Wervings- en Opleidingsinstituut van het
Gevangeniswezen en de Penitentiaire

GETUIGSCHRIFT
ZELFVERDEDIGING

VOORTGEZETTE PROEF

Naam Scheer, Johannes Gerardus

geboort 2 februari 1949

te Rhoden

heeft op 9 juni 1976

voldaan aan de zinnen voor het examen

ZELFVERDEDIGING (voortgezette proef)

GETUIGSCHRIFT
ZELFVERDEDIGING

Het Hoofd van het Centraal Wervings- en Opleidingsinstituut:

De examencommissie: A.F.L. Bansen

Aanmeldingen betreffende HERHAALD voldaan hebben aan de zinnen
voor het examen zelfverdediging, voortgezette proef:

- Op _____ voor de 2e maal 1) _____
- Op _____ voor de 3e maal _____
- Op _____ voor de 4e maal _____
- Op _____ voor de 5e maal _____
- Op _____ voor de 6e maal _____
- Op _____ voor de 7e maal _____
- Op _____ voor de 8e maal _____
- Op _____ voor de 9e maal _____
- Op _____ voor de 10e maal _____

1) Paraaf van de voorzitter van de examencommissie.

Actie Scheveningen

Jubileum van majoor M Mulder 1977

Jubileum van majoor M Mulder, bekende namen: J Depenbrock, A Baakman, C Knopjes, J Sieben, J Wiessenberg brigadiers en instructeurs W Jansen, B Luiting, H Lubbers, M v d Spoel

Fotoalbum Wim Luimstra
Opleiding 16-03-1982 Veenhuizen.

Klas B, Broederlijk Bijeen

Centraal Wervings- en Opleidingsinstituut van het Gevangeniswezen

Leer van Weidenbosch 24
2017 AP, 1 Gevangenis
Tweelen 12701, W-42 91
Pagina: Nr. 1101 600

NAAM: W.C. Luimstra 16-3-1961
DIENSTBAK: Gevangeniswezen
WONEN: 07308

Onderwerp: Legitimatiebewijs

Ondergetekende verklaart:

1. Een legitimatiebewijs te hebben ontvangen als bovvermeld op naam gesteld en genummerd;
2. Dit legitimatiebewijs steeds bij zich te zullen dragen tijdens de uitoefening van de diensttijd, bij detacherings, bij excursies, deelneming aan sporttoernooien, tijdens diensttravels etc.;
3. Bij verlies of beschadiging daarvan onmiddellijk aangifte te zullen doen bij de directie van de inrichting van tewerkstelling;
4. Bij het verlaten van de dienst door ontslag, F.I.O. e.d. het legitimatiebewijs te zullen inleveren bij de directie van de inrichting waarbij hij/haar het laatst was tewerkgesteld.

Veenhuizen..... 16-03-1982
(plaats) (datum)

Ministerie van Justitie

Naam: W.C. Luimstra
Geboortedatum: 16 juli 1961
Dienstplaats: Gevangeniswezen

Handtekening: *[Handwritten Signature]*

1 APR 1982
G W 07308

[Handwritten Signature]
(Instituut)

staand vrie hand
o.l.v. schiet instructore
Brig. W.C.A. v/d. Spoel

MINISTERIE VAN JUSTITIE
DIRECTIE GEVANGENISWEZEN

Formul. Form. 10 (Bijlage 10 van het Gevangeniswet)

Lid van CLIFERS, bevestigd door:
Leunstra, Willem Cornelis
geboren 18-07-1961 te Oldemark

Nr. het examen, afgelegd ter verkrijging van het
PENTENARIALE DIPLOMA
op 15 juli 1982

groep I	Rechtelijke Opleiding, de gang van het onderzoek	7
groep II	Wettelijke bepalingen Gevangeniswet, Opleiding, Regime	9
groep III	Educatieve en Sociale Reorganisering	8
groep IV	Rechtelijke Wetgeving, Opleiding/Reorganisering	7
groep V	Reorganisering	9

Voorzitter: 15 juli 1982
De voorzitter van de examencommissie:
E. J. Jans

NAAM KANDIDAAT: LEUNSTRA W.C. VOORZITTER/ ELDERSCHEPDIENST
GEMOORTEDATUM: 18-7-61 DATUM EXAMEN: 15-7-82
INRICHTING/ DIENST: GEVA - OPL PLAATS EXAMEN: VEENHUIZEN
VEENHUIZEN

BEGRIPPELIJKE ZELFVERDEDIGING, OOR/ VOLDOENDE/ ONVOLDOENDE
100%

SCORES KANDIDATEN:

1. PUS-UPS:	<u>44</u> x = <u>100</u> pct.
2. SIT-UPS:	<u>24</u> x = <u>100</u> pct.
3. SPRINGTEST:	<u>54</u> cm = <u>90</u> pct.
4. COOPERTEST:	<u>2900</u> m = <u>100</u> pct.
TOTAAL:	<u>390</u> pct.

TITELAG EXAMEN: GEVANGENIS

De voorzitter van de examencommissie:
.....

NAAM KANDIDAAT: LEUNSTRA W.C. VOORZITTER/ ELDERSCHEPDIENST
GEMOORTEDATUM: 18-7-61 DATUM EXAMEN: 15-7-82
INRICHTING/ DIENST: GEVA PLAATS EXAMEN: VEENHUIZEN
VEENHUIZEN

BEGRIPPELIJKE ZELFVERDEDIGING, OOR/ VOLDOENDE/ ONVOLDOENDE
100%

SCORES KANDIDATEN:

1. PUS-UPS:	<u>31</u> x = <u>100</u> pct.
2. SIT-UPS:	<u>26</u> x = <u>100</u> pct.
3. SPRINGTEST:	<u>54</u> cm = <u>90</u> pct.
4. COOPERTEST:	<u>2975</u> m = <u>100</u> pct.
TOTAAL:	<u>390</u> pct.

TITELAG EXAMEN: GEVANGENIS

De voorzitter van de examencommissie:
.....

*Bijlage

Korps-Gestichtswacht te Veenhuizen (Dr.)

Resultaten L.O en Sport

VERMELD BIJ DE BASISOPLEIDING VOOR GESTICHTSWACHTERS
TE VEENHUIZEN.

NAAM: Leunstra W.C.
KLAS: B OPLEIDING: 16-3-82

		Punten
Coopertest.	Afstand: <u>2900m.</u>	<u>100</u>
4 km. Bosloop	Tijd: <u>17'02</u>	<u>87</u>
300 m Zwemmen	Tijd: <u>1'37</u>	<u>77</u>
Push-Ups	Aantal: <u>44x</u>	<u>100</u>
Sit-Ups	Aantal: <u>24x</u>	<u>100</u>
Springtest	Hoogte: <u>54 cm.</u>	<u>90</u>
Valbreken		<u>Voldoend</u>
Zelfverdediging		<u>Voldoend</u>

Instructeur L.O en Sport: [Handwritten Signature]
Hoofd opleiding: [Handwritten Signature]
Veenhuizen 1982

Prijsverhaal van de eed

Op datum 15 mei 1982 verscheen voor mij (ambtenaar) van het Korps Gestichtswacht te Veenhuizen

de geboren van W.C. Leunstra geboren te Oldemark op 18 juli 1961

door mij te diens genamen als administratief ambtenaar C in klasse van de door mij het Formulier, vastgesteld bij Kon. Besluit van 11 januari 1953 Nr. 14, en hierna als volgt:

"In over[reik] getrouwheid aan de Koninklijke overheid aan de wetten van het Staat-dat ik de mij op[ge]maakte eed met ijver en nauwgeetheit zal vervullen en de bevelen van de Koning, die worden mij gesteld zijn, getrouw zal opvolgen-dat ik alle over[reik]ingen, welke door mij in de waarneming van mijn ambt worden verricht, ter kennis zal brengen van wie boven mij gesteld is, Voorts over[reik] ik, dat ik en mijn ambt te verkrijgen, een diensmet lichte geweten of gepreuss heb."

"Een eerlijk help mij het slechtig".

[Handwritten Signature]

ambtenaar is overgelaan en die eed in zijn handen die over[reik] heeft afgelegd.

In te lieren opmaakt dit prijsverhaal, dat door mij en de volgende is ondertekend,

De Ambtenaar,
[Handwritten Signature]

De overheid van het Korps Gestichtswacht,
[Handwritten Signature]

Het voorlezen van de eed door de edt. Gema. W. Brouwer.

Het afnemen van de eed door de edt. Gema. W. Brouwer.

Klas B voor het cellengebouw.

OPLEIDING GRWA KLAS B 16.3.'02 t/m 19.5.'02.

Bovenste rij . van links → rechts .

Jose Kleine Debens .	. Rotterdam .
Ron Hoogmoed .	. Amsterdam .
John Klaus .	. Utrecht .
Diak Haasema .	. Steenwijk .
Peter Honing .	. Amsterdam .
Giel Kruijnga .	. Joure .
Geerd v. Kruijzen .	. Den Haag .

Onderste rij van links → rechts .

Hans Meel .	. Hazerswoude .
Mariane de Kok .	. Tilburg .
Hans de Heedt .	. Apeldoorn .
Hans Hulst .	. 's Heerenberg .
Jan Kraughard .	. Zuidwold .
Wim Luimsta .	. Leens .

Amtsoverdracht Pannebakker naar Brouwer

Receptie H.Lubbers 1979

Receptie M.Mulder 1979

Afscheid Ondercommandant W. Timmer 1983

Receptie v.Liefvoort 1984

VO ME LBB Noord 1980

40 jaar jubileum Gewa

Gewa sportteam 1981

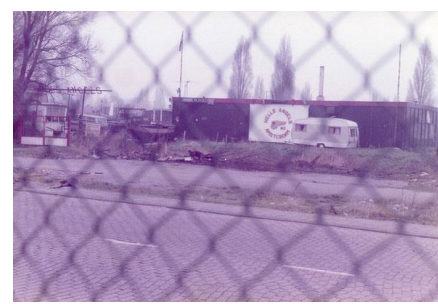
Fotoboeken gevangenissen

GEWA Overmaze 1982

Gebouwen Over Amstel

Scheveningen

Veenhuizen

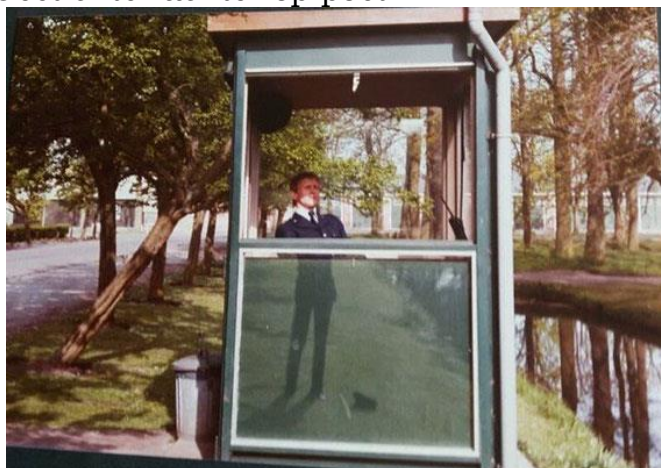

Gestichtswachter op post

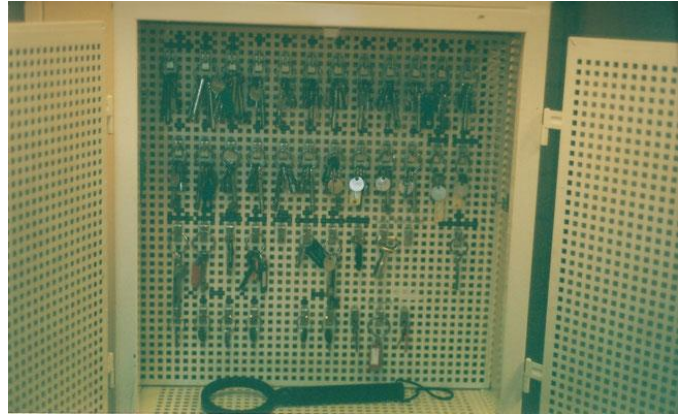

Algemeen Veenhuizen

Boeken en brochures

Werken bij het gevangeniswezen, gestichtswachter en gestichtswachtster.

Uitgave: Centraal Wervings- en Opleidingsinstituut van het Gevangeniswezen, Laan van Meerdervoort 84, 2517 AP 's-Gravenhage.

Arbeid en werkgelegenheid in het gevangeniswezen
De gevangenis is een belangrijk onderdeel van de maatschappij. Het is een plek waar mensen die een straf moeten uitzitten, maar ook waar mensen kunnen werken en leren. Dit document beschrijft de verschillende mogelijkheden om te werken in het gevangeniswezen, van de gevangeniswacht tot de administratieve functies. Het is een kans om te werken voor de maatschappij en jezelf te ontwikkelen.

De gevangeniswacht
De gevangeniswacht is een belangrijke functie in het gevangeniswezen. Het is een baan die veel verantwoordelijkheid met zich meebrengt, maar ook veel mogelijkheden biedt voor persoonlijke ontwikkeling. De gevangeniswachters zorgen ervoor dat de gevangenis veilig blijft en dat de gevangenen zich aan de regels houden. Het is een baan die voor iedereen open staat, ongeacht hun achtergrond.

Leermiddelenpakket Basisopleiding Korps Gestichtswacht

Een paar scans uit het boek Leermiddelenpakket "Basisopleiding" Korps Gestichtswacht (jaren 80).

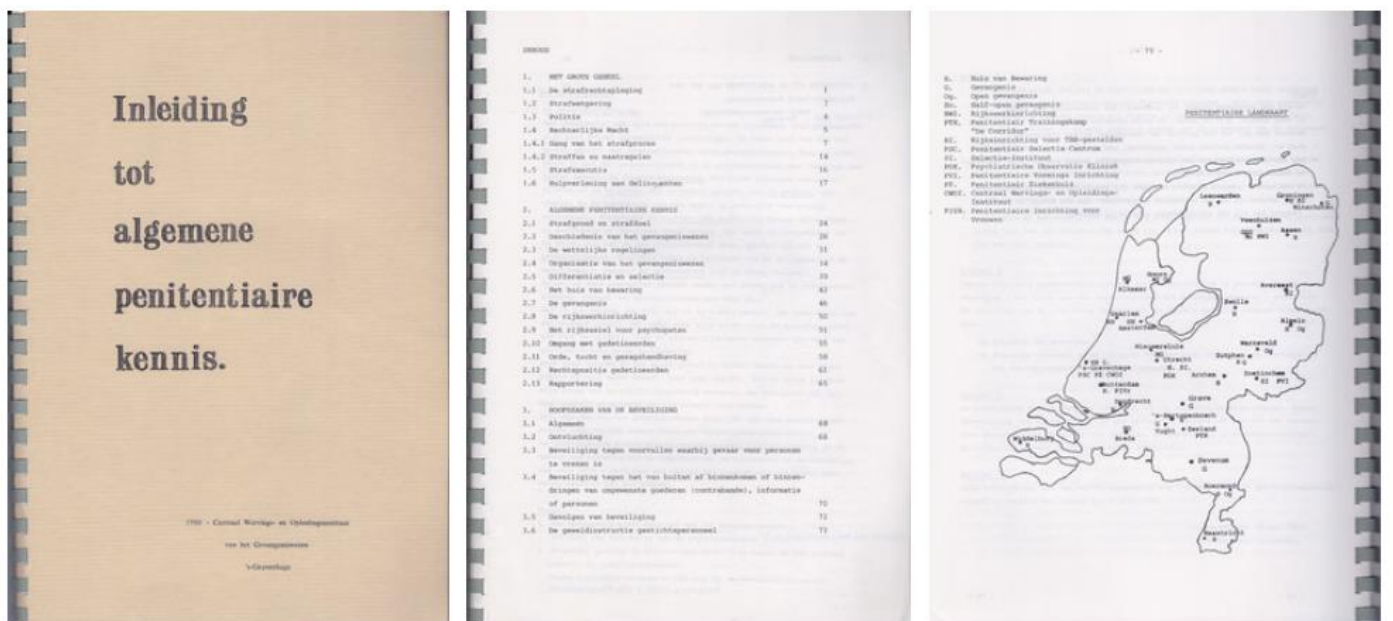

Maandschrift voor het Gevangeniswezen - Nr 9 - januari 1970 - GEWA berichten. Met dank aan oud Gestichtswachter, nr. 1275. Hagenaars C.E.M.J. in dienst 01-03-1969

Inleiding tot algemene penitentiaire kennis

Een paar scans uit het opleidingsboek algemene penitentiaire kennis (1980)

Gevangenis Museum Veenhuizen - De geschiedenis van "Het Korps Gestichtswacht"

Samengesteld door de werkgroep Korps Gestichtswacht t.b.v. het Museum Veenhuizen. De sportuitslagen die in dit boekje staan zijn niet meegenomen.

Het Korps Gestichtswacht heeft bijna 42 jaar bestaan en met uitzondering van de bezettingsjaren, heeft het Korps steeds moeten detacheren naar de inrichtingen in het land in verband met een tekort aan personeel in de binnendienst.

Vanaf de dag van de oprichting van het Korps 1 juli 1942 tot en met de dag van de opheffing op 1 februari 1984, zijn er 3086 gestichtswachters en 179 bewakingsemployés werkzaam geweest bij het Korps.

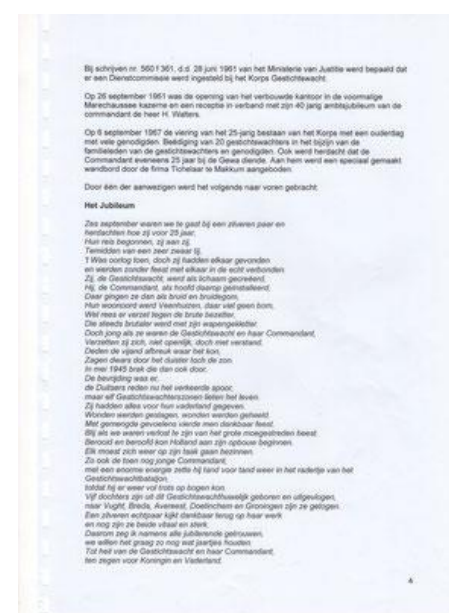
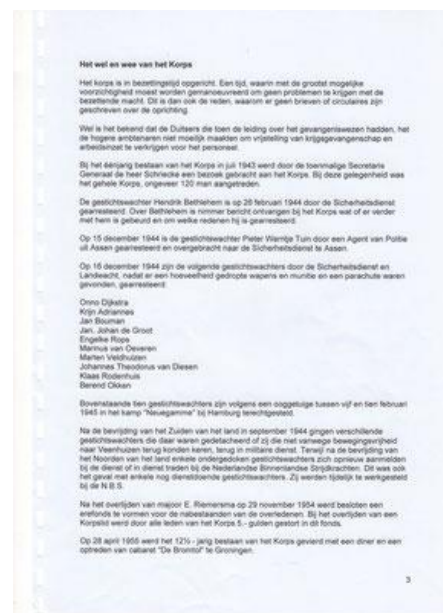
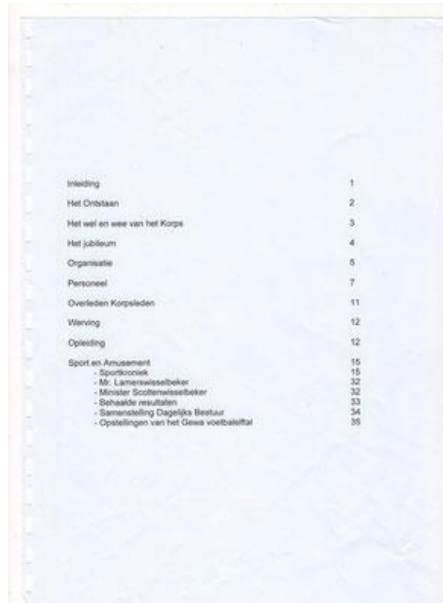
De geschiedenis van "Het Korps Gestichtswacht"

Korps Gestichtswacht.pdf

Adobe Acrobat document [5,4 MB]

Download

Geschiedenis van het Korps Gestichtswacht

In 1987 werd het Korps ingevuld, voor hen die 12 % of 25 jaar bij het Korps werkzaam waren. Deze ingang, die afkomstig was van de Kroepden zelf zijn bevestigd, waren voor 12 jaar van zilver en voor 25 jaar van goud. In die jaar werd de Gees voor het eerst in heel Nederland geïntroduceerd met een opstap van gedetacheerden in de gevangenis en de afwisselende "Tascheen" in Veerhuizen. Dit had het resultaat, dat in 1970 werd begonnen met de formatie en opstelling van eenheidsopstellingen.

Op 1 mei 1970 omgafte voor het gehele Korps samengevoegde in de inrichtingen voor het werken van grabe aan gedetacheerden naar aanleiding dat het 25 jaar geleden was dat ons land werd bevrijd.

Op 1 augustus 1970 in dienstbetreffend van de heer W. Brouwer als Commandant van het Korps Geestzucht. Door het overlijden van de Commandant de heer H. Walters op 20 april 1970 was het noodzakelijk dat de heer Brouwer eerder in dienst trad dan op 1 oktober 1970, de datum waarop de heer Walters, na het behalen op 28 september 1970 van de pensioengerechtigde leeftijd, met pensioen zou gaan. De installatie van de heer Brouwer als Commandant vond plaats op 2 oktober 1970 door het Hoofd van de Directie Gevangeniswezen de heer S. J. Alkwin.

Het Korps Geestzucht heeft bijna 43 jaar bestaan en met uitbreiding van de bezettingen, heeft het Korps steeds moeten detacheren naar andere inrichtingen in het land door een voortdurend tekort aan personeel in de binnenland.

Vanaf de dag van de oprichting van het Korps 1 juli 1942 tot en met de dag van de opheffing op 1 februari 1984, zijn er 3088 geestzuchtswaarden en 173 bevestigingsemployee werkzaam geweest bij het Korps.

Organisatie

Bij de oprichting bestond het Korps te Veerhuizen uit de 1ste sectie te Veerhuizen 1 (nu "Kroepden"), de 2de sectie te Veerhuizen 2 (nu "Tascheen") en de transportafdeling.

De taken van de "1st en 2de sectie bestonden uit de bewaking van de gedetacheerden die in de openlucht (boerdieren,ossen en vee) werden waargenomen en in de tabakken / weiden van de wachters en de geestzuchtswaarden voor een bezoek aan het Academisch ziekenhuis te Groningen, van de gedetacheerden waarvan de geestzuchtswaarden noodzakelijk waren, het vervoeren van geestzuchtswaarden bij de gemeentelijke instanties te Assen en het bezorgen van smeltgoud van overleden familiesleden van de gedetacheerden. Dit had het karakter van de terminus van Veerhuizen.

Op 1 juli 1944 werd de bewaking van de verspreiden van het Korps voor Psychopaten te Avenest overgenomen door de Rijksdienst voor Psychopaten te Groningen.

De taken adair bestonden uit het publiceren van de termijnen, het begeleiden van de verspreiden van en naar hun werk over de openbare weg, het doen van transporten van alle aard door het gehele land, het begeleiden naar de kindertuinen en het doen van wachtdiensten in het gebied.

De verspreiden uit deze inrichting zijn in september 1944, na de invasie in Normandië, geëvacueerd naar een D.U.V kamp te Meppen bij Zandvoort en naar de inrichtingen te Veerhuizen. Het grootste gedeelte van het personeel van de geestzuchtswaarden ging mee naar Meppen, tenzij 2 geestzuchtswaarden te Avenest actieschepen bij bevrijding van de geboorten en termijnen behouden tot deze inrichting. Dit geestzuchtswaarden in gebruik geweest voor de legging van Duitse militairen doch te daarna als doorgangshuis van Nederlandse evacués uit de omgeving van Antwerpen en de provincie Limburg gevestigd. Ook hierbij was toezicht van een of meer geestzuchtswaarden noodzakelijk.

De uitbraak van de politieke gedetacheerden uit de gevangenis te Breda op één van de kerstdagen in 1952 had tot gevolg, dat er met spoed een detachement Geestzuchtswaarden moest worden gevormd. Dit detachement kwam tot stand in april 1953.

Als veiligheidsmaatregel werden de politieke gedetacheerden in de gevangenis te Breda, Hooft, Veerhuizen en het kamp Vught, die de status van gevangenis kreeg.

Ook Hooft en Vught waren in deze periode een detachement Geestzuchtswaarden. De diensten te Breda, Hooft en Vught bestonden uit het 24 uur per etmaal bezetten van vaste posten rond de inrichtingen. Te Breda werden hiervoor speciale ingehuurde torrens gebouwd, tenzij te Hooft en Vught wachttuinen werden gebouwd. Doordat de gevangenis te Hooft een andere bestemming kreeg en er geen politieke gedetacheerden meer waren gevestigd, werd het detachement Geestzuchtswaarden in 1956 opgeheven.

Bij de oprichting van het Rijksdienst voor Psychopaten "De Kroepden" te Doornich in 1950 werd er een detachement Geestzuchtswaarden geplaatst. Dit detachement had gelijktijdig met de opheffing van het Rijksdienst in 1974 ontbonden.

Na de opstand van verspreiden in het Rijksdienst voor Psychopaten te Groningen in de winter van 1952/1953 werd er in 1963 eveneens een detachement Geestzuchtswaarden geplaatst. Dit detachement is, na de reorganisatie van de inrichtingen, in 1978 opgeheven.

Om personeel technische redenen kwamen vanaf 1970 de onderstaande detachementen tot stand:

- Amersten** voor de beide Huzen van Beewing. Bij de sluiting van deze huzen werd dit personeel toegevoegd tot de inrichtingen "Over Assen".
- Gravenhage** in eerste instantie voor de Gevangenis. Later werd het uitgebreid met de beide Huzen van Beewing en het Penitentiarie ziekenhuis.
- Haren** onder commando van de Detachementscommandant Amsterdam van de beide Huzen van Beewing.
- Rotterdam** onder commando van de Detachementscommandant 's-Gravenhage van de beide Huzen van Beewing.
- Utrecht** onder commando van de Detachementscommandant 's-Gravenhage bij het Huis van Beewing en later nog bij het P.O.K.
- 's-Hertogenbosch** onder commando van de Detachementscommandant te Breda bij het Huis van Beewing.
- Maasvlucht** onder commando van de Detachementscommandant te Breda bij het Huis van Beewing.

Naast het bewaken van gedetacheerden die buiten of in verplaatsingen waren te werkgesteld en in dien van wachtdiensten rond en in de geboorten, bestonden de taken van het Korps nog uit het doen van voorbedenken en patiënten- en transportdiensten bij de inrichtingen. Ook was het Korps nog belast met opdrachten bij omvangrijke diensten in de inrichtingen en het doen van uitgebreide reizen. Hiervoor waren speciale eenheden gevormd. In 1973 stond er na het gerekenen van de opbouw van de functiebeschrijvingen voor het personeel, een organisatie bij het Korps plaats. De detachementen werden opgeheven en daarvoor in de plaats werd het land in reizen verdeeld met een of meer geestzuchtswaarden, een organisatie bij het Korps plaats. De detachementen werden in meerdere groepen onderdelen werden geplaatst.

- Rapport 1:** bestond uit groepen te Veerhuizen.
- Rapport 2:** bestond uit een groep bij het Rijksdienst te Avenest, het Huis van Beewing en het Psychologisch Observatie Klink te Utrecht.
- Rapport 3:** bestond uit een groep bij de Gevangenis en Huis van Beewing te Breda, het huis van Beewing te 's-Hertogenbosch, de gevangenis te Vught en het Huis van Beewing te Maasvlucht.
- Rapport 4:** bestond uit groepen bij de Penitentiarie Inrichtingen te 's-Gravenhage en het Huis van Beewing te Rotterdam.
- Rapport 5:** bestond uit de groepen bij de Penitentiarie inrichtingen te Amsterdam en de Huzen van Beewing te Haren.

"De hoofdstuk "Opstelling"

Personeel

Bij het Korps Geestzuchtswaarden bestonden de rangen met de volgende taken:

Commandant Geestzuchtswaarden	beleed met de algemene leiding van het Korps.
Ondercommandant Geestzuchtswaarden	plaatsevervanger van de Commandant
Geestzuchtswaarden-Minor	Commandant van een Soete, later Detachment en vanaf 1973 Rayon genaamd.
Geestzuchtswaarden-Brigade	toegeweerd aan de Sectie, c.s.
Geestzuchtswaarden-Brigade	Detachmentcommandant en vanaf 1973 beleed met de leiding als Groepscommandant van een groep geestzuchtswaarden, waarvan de Rayon waren verdeeld.
Geestzuchtswaarden-Brigade	een andere geestzuchtswaarden beleed met de specifieke werkzaamheden.
Geestzuchtswaarden	waren met de dagelijkse werkzaamheden.

De eerste 10 geestzuchtswaarden waren als zaaiplanten werkzaam bij de geestzuchtswaarden. Zij hadden te kennen gegeven over te willen gaan naar de geestzuchtswaarden. Daarna werd een bevestigingspost op de Dienst Overheidsopdrachtenvervoering van het Departement van Binnenlandse Zaken. Door bemiddeling van deze dienst konden er 800 bevestigingsposten als wachtposten worden geplaatst op de geestzuchtswaarden.

Vanaf 1 maart 1943 werd een aantal geestzuchtswaarden aangesteld die zonder toestemming van een bureau hadden geëvacueerd.

Omreeds 1 april 1943 waren alle Marechaussee verleggen door geestzuchtswaarden. Het personeel van het Korps, met uitzondering van de kadetten die in Veerhuizen werden, was gekaardeerd.

Door de Hoofddirectie, aan wie het Korps was toewerend, was wat betreft het gekaardeerd zijn op 17 februari 1943 het volgende bepaald:

- 1. Het Korps is gekaardeerd, dat wil zeggen 24 uur per etmaal beschikbaar.
- 2. In deze verordening is vanaf 18.00 uur 's avonds tot 15.00 uur 's vonds van 9.00 uur vonds van de totale dienst van beide secties en transportafdeling, in een tot legging van de geestzuchtswaarden aangewezen gebouwen, als pikt aanwezig.

3. Aan het niet als pikt aangewezen gebouwen, kan door de sectorcommandant monitoring ingevuld worden veldend zich, op een werkdag na het avonddiner, 's vonds na 19.30 uur 's vonds na het middageten te begiven naar een plaats met meer dan 20 km gelopen van Veerhuizen. Aan de sectorcommandant dienen zij tekenen het juiste advies op te geven waarop zij te baseren zijn.

4. Het uur van avondpikt wordt door de commandant vastgesteld, afhankelijk van het jaargetijde, in geen geval niet later dan 23.30 uur.

Eén keer per maand mocht men drie dagen vrij voor familiebezokt. Verreken mocht op de eerste dag per 's vondsgeheim en de terugkomst mocht zijn op de derde dag voor het avonddiner.

Merks kwam een verbetering bij de invoering van de 48-urige werkweek. De verplichte kaardeering werd opgeheven bij de invoering van het kampeigen op 1 januari 1960.

Meis 1943 moesten alle militairen zich melden voor bijlegging van de 48-urige werkweek. Zij die niet in het beeft waren van vrijstelling werden vrijgavengemaakt en naar Duitsland geëvacueerd. De Geestzuchtswaarden en al het personeel van het gevangeniswezen hadden echter een vrijstelling van de vrijgavengereguleer en arbeidsmarkt.

Na de bevrijding (mei 1945) waren er veel gevangenis kampen nodig om al de personen die gehoudt hadden met de stand of de hiervan werden verhoort, op te stellen. Deze kampen werden onder het Binnenlands postg. De bewaking was opgenomen aan burgens, die bij het Binnenlands postg waren ingedeeld. Kortom, het personeel van de gevangeniswezen hadden in het kampen met geestzuchtswaarden.

Naast een groot gedeelte van deze kampen weer was opgeheven, keerde de overgebleven kampen opnae onder het gezag van de Minister van Justitie. Bij de Minister van Justitie nam namelijk het beheer van de inrichtingen, waarvan personen, op rechterlijk bevel of bevestiging, zijn ingetrokken.

Door de toenmalige Minister van Justitie werd bevestigd, dat in al deze kampen het aanwezig personeel moest ingezet worden door ervaren gevangenis personeel. Dit had tot gevolg dat de geestzuchtswaarden in vele kampen werden opgenomen het overige personeel uit de geestzuchtswaarden. Geestzuchtswaarden ondervond te Pathehuis in het kamp "De Sluis" "De Molen" en Limburg te Vught in het voornamelijk concentratiekamp, het Fort "Spijkboort" te Spijkboort enz. Na de opheffing van deze kampen in de tijd der jaren vijftig werden de geestzuchtswaarden naar de Huzen van Veerhuizen terug, met uitzondering van Vught, daar zij bleef, tot er een detachement werd gevormd, één of meer geestzuchtswaarden geestzuchtswaarden.

De Personeelsgerechtigde van het Korps ging tot 1 januari 1956 met veel problemen geestzuchtswaarden. De geestzuchtswaarden te Veerhuizen waren met uitzondering van de Commandant en het kader ondergeschikt aan de Hoofddirectie van de strafrechtzaken te Veerhuizen en waren ook aangevoerd met Mandatare Veerhuizen. Dit had tot gevolg dat als een geestzuchtswaarden op arbeidsvoornemen toelief werd geplaatst te Avenest, Breda, Hooft of Vught, na te Veerhuizen werd ontboden en in zijn nieuwe standplaats werd werd aangevoerd op een contract. Het één en ander had ook tot gevolg dat een directeur, zonder eerst te overleggen met de Commandant geestzuchtswaarden, geestzuchtswaarden kon ontboden. De Commandant Geestzuchtswaarden moed dan echter wel en aanvullende zorgtaken.

Op 1 januari 1950 werd het Korps Geestzuchtswaarden zelfstandig en reorganisatie, evenals de Gevangenis, de Huzen van Beewing en het Rijksdienst van Psychopaten, rechtstreeks onder de afdeling van het Ministerie van Justitie.

De afdeling van de Ministerie is later omgezet in de "Directie Gevangeniswezen". Vanaf 1 januari 1950 werden alle geestzuchtswaarden, zowel op arbeidsvoornemen als in tijdelijke of vaste dienst aangevoerd met Mandatare Veerhuizen, doch zo dat ze ook bevestigingspost worden in de overige standplaatsen waar een Detachment Geestzuchtswaarden was gevestigd. De geestzuchtswaarden waren dan ook een verplaatsingen onderling. Na een bepaalde tijd bij een detachement worden te zijn gevormd, werden ze naar verhoort naar een ander detachement. Door de Gees werden deze verplaatsingen "De loer de Wall" genoemd.

Korpsleden die in het bezit van het Korps zijn overleden en met Korps voor de eerste bevestiging of overname

- 1. Th. Adams op 13 juli 1944 te Nieuweeschans.
- 2. E. Riemans op 1 december 1944 te Veerhuizen.
- 3. H.J. Hendiks op 31 december 1959 te Wijerwoude.
- 4. J.J. Hartgen op 12 oktober 1960 te Apeldoorn.
- 5. P.M. Amijs op 25 november 1960 te Maasvlucht.
- 6. H. Walters op 2 mei 1970 te Assen.
- 7. H. van Steenderen op 11 september 1970 te Breda.
- 8. J. Kol op 25 januari 1971 te Theeringe.
- 9. B. Boech op 13 september 1973 te Doornich.
- 10. A. Mik op 4 augustus 1976 te 's-Gravenhage.
- 11. H. Hakes op 9 december 1976 te Stadskanaal.
- 12. L. Dillingh op 5 maart 1980 te Appelscha.
- 13. H. van Rijen op 22 november 1980 te Assen.
- 14. M.H.C. Jansen op 25 november 1980 te Eindhoven.
- 15. R.A. Tarenfels op 29 april 1981 te Den Helder.

Door een tekort aan bewaarden in inrichtingen in het land werden geestzuchtswaarden geestzuchtswaarden voor het doen van bewaardendiensten. Merdens kwam werd er door de structuren van deze inrichtingen aan de detachement geestzuchtswaarden geplaatst of er niet in de functie van bewaarder naar hun inrichting werd overgevoerd. Velen hebben hiervan gebruik gemaakt op de volgende redenen:

- 1. Het werk werd door de overgang meer afwisselend.
- 2. meer mogelijkheden om hun positie te verbeteren.
- 3. niet meer gekaardeerd zijn.
- 4. terug naar de omgeving van heimland.

In de jaren 1980 tot 1970 was er weinig belangstelling bij de opgevoeren voor een functie bij het Korps Geestzuchtswaarden. Vooral omdat het functie befoel waarbij overlast en detachementen veldend zich voorkomden. Ook was alle taken van het Korps te veldend, werd er een beroep gedaan op hen die bevestigd tot in Vught en Breda het grootste was, werd daar begonnen met de woning. Bij de sollicitanten in het zuid van het land waren er velen die door de overdracht van Nederlandse tot naar Nederlandse waren gekomen. Zij troffen een uitnodiging en wilden graag in dienst van de overheid komen. Aanvankelijk werden zij aangevoerd op arbeidsvoornemen, omdat werd gemeend, dat de functie maar voor een korte duur zou zijn. De eerste bevestigingsemployee kwam in dienst op 1 juni 1981 en de laatste op 1 januari 1987. In totaal zijn er 115 bevestigingsemployee geplaatst op de functie van de beide Huzen van Avenest, Doornich, Groningen en Veerhuizen. Vanaf 1 januari 1988 was voor de bevestigingsemployee mogelijk om in vaste dienst te worden aangesteld.

Tot 1 januari 1988 was het noodzakelijk dat een geestzuchtswaarden ook kon gaan naar de functie van bewaarder bij een Huis van Beewing of Gevangenis. Na de invoering van het centrale- en opvoedingsovername in het personeel werkzaam bij het Gevangeniswezen (1988) was de carrière voor een geestzuchtswaarden als volgt:

- 1. Bij indiensttreding aanstelling in tijdelijke dienst op de standplaats waar hij te werk zou worden gesteld na zijn opstelling.
- 2. Na 1 jaar een inventarisatiebeoordeling. Bij een goede beoordeling kon de geestzuchtswaarden aangrenzen naar werk Huis van Beewing of Gevangenis of na vier jaar veldend zich door in de functie van bewaarder. Per penitentiarie inrichting werden doornemingen naar een andere plaats aangewezen.
- 3. Bij een diensttijd van circa 20 maanden veldend een beoordeling van zijn haar functoren.
- 4. Naast het penitentiarie A-diploma, het sportsploma "De grote zelfverdediging" waren behaald en met een goede beoordeling, dan werd hij na twee tijdelijke dienst in vaste dienst aangesteld.
- 5. Indien na de beoordeling bleek, dat aan alle eisen was voldaan en in vaste dienst te komen, dan kon men als een standplaats bij geestzuchtswaarden te werk was gesteld met het voorkeurd had, verzoeken om te worden overgevoerd naar een standplaats met het voorkeurd had. Van deze verzoeken werden per Mandatare eevens laten bijhouden en deze werden afgewerd naar aanbested. Deze verzoeken hadden wat te gevolg, dat bij de groepen werd mulies voortwerken. Dit was noodzakelijk om de afgevoerd bij de Mandatarebevestiging te indiensttreding na te komen. Door een tekort aan geestzuchtswaarden in het wisten van het land voor de functie van geestzuchtswaarden waren veldend het noorden, zuiden en oosten van het land in

Het wisten te werk gesteld

Volgens het landrecht was het voor een geestzuchtswaarden mogelijk om na een diensttijd van vier jaar bevestigd te worden tot administratief ambtenaar C2 bij het Korps Geestzuchtswaarden of door te stroom naar de functie van bewaarder naar de inrichting van zijn haar voorkeurd. Er waren echter meerdere inrichtingen, vooral in het wisten van het land, waar het tekort aan personeel te groot was, dat geestzuchtswaarden, die tussen de twee en vier jaar in dienst waren, al direct doornemingen naar de functie van bewaarder. Van deze mogelijkheid is veel gebruik gemaakt.

Meerdere geestzuchtswaarden, met in totaal een MAVO-opstelling, zijn overgegaan in de functie van greppieder of oostvoerd naar de voor deze functie aangewezen inrichtingen.

Op 1 augustus 1980 zijn de eerste 10 vrouwelijke geestzuchtswaarden in dienst getreden.

"De hoofdstuk "Opstelling"

Bij de opheffing van het Korps op 1 februari 1984 zijn de geestzuchtswaarden en de groepencommandanten overgevoerd naar de inrichting waar zij te werk waren of naar de inrichting van hun voorkeurd. Dit met uitzondering van de groepencommandanten en geestzuchtswaarden te Veerhuizen, 's-Gravenhage en Amsterdam, want ze zijn overgegaan naar nieuw te vormen bevestigingsposten of naar de inrichting van hun voorkeurd.

De Commandant Geestzuchtswaarden is benoemd tot Directeur Algemeen Beheer bij de Penitentiarie inrichtingen te Veerhuizen.

De Ondercommandant Geestzuchtswaarden is benoemd tot plaatsvervangend Directeur Algemeen Beheer bij de Penitentiarie inrichtingen te Veerhuizen.

Van de 5 Rayoncommandanten zijn de Rayoncommandanten te Veerhuizen, 's-Gravenhage en Amsterdam mee gegaan naar de bevestigingspost, alwaar in de functie van Hoofd Compensatieafdeling. De Rayoncommandant van Hooft is bevestigd aan de Directeur Algemeen Beheer te Veerhuizen. De Rayoncommandant op Hooft is na een detachementperiode bij de Afdeling Bevestiging van de Directie Gevangeniswezen overgevoerd geweest.

Werving

Zoals eerder gezegd, waren de eerste 10 leden van het Korps met uitzondering van de Commandant afkomstig uit het Korps Zaaiplanten te Veerhuizen. Daarna werd er een beroep werd gedaan op de Dienst Overheidsopdrachtenvervoering van het Departement van Binnenlandse Zaken.

Vanaf 1 maart 1943 tot 15 oktober 1960 werd de werving en de selectie van de sollicitanten verricht door de leiding van het Korps. Op 15 oktober 1960 werd de werving van het personeel van het Gevangeniswezen overgedragen aan het Adviesbureau Penitentiariebeheer Gevangeniswezen. Dit bureau was opgenomen in de organisatie van het CentraalZaaiplantenbureau (later genaamd Centraal Werving- en Opleidingsinstituut).

In overleg met de selectiecommissie van het Korps werd bepaald of de sollicitant geschikt was voor de functie van Geestzuchtswaarden.

Vanaf 1968 werden de sollicitanten uitoefend voor een voorlichtingsbijeenkomst om een beeld te schetsen van de functie van een Geestzuchtswaarden. Ook werd bij de kandidaten een psychologische test algemeen. Deze voorlichtingen werden tot voorbeeld op zaterdag gehouden op diverse plaatsen in het land. Het gevolg was, dat door het grote tekort aan personeel bij het Gevangeniswezen, er bijna iedere zaterdag een voorlichtingsdag werd georganiseerd.

Opleiding

Sinds het ontstaan van het Korps Gestichtswacht is er steeds aan de opleiding van het personeel veel zorg besteed. Gedurende de eerste jaren tot ongeveer 1955 bestonden de vakken waarin werd onderwezen uit:

1. het strafproces;
2. het omgaan met gedetineerden;
3. instructie Gestichtswacht;
4. vuurwapenkenis en schietondericht;
5. gewestwacht;
6. sport;
7. het opmaken van een verzoek, nota en een rapport.

De duur van de opleiding bedroeg 4 weken en werd gegeven door de kadetten van het Korps. Na deze weken werd de gestichtswacht ingedeeld bij de daen. Wilde een gestichtswacht ter zijde zijn in aanraking komen voor een aanstelling in vaste dienst dan moest hij nog in het bezit zijn van het schooldiploma. Voor dit diploma werd gedurende de wintermaanden door een particuliere onderwijzer les gegeven in de volgende vakken:

1. Nederlands;
2. Wiskunde;
3. Aardrijkskunde;
4. Geschiedenis en maatschappij.

Deze lessen werden afgeleid met een examen.

Ook moest hij in het bezit zijn van het schooldiploma. Dit onderdeel bestond uit het bezit van een H.L.O.-diploma (Nederlandsche Lichamelijke Ontwikkeling) of het diploma zelfverdediging 2e graad.

Hiertoe werd nog het vakexamen gevoegd. Dit examen bestond uit het schriftelijke gedeelte met het opmaken van een verzoek, nota en een rapport. Het mondelinge gedeelte bestond uit de vakken die in de eerste 4 weken waren onderwezen plus de opgedane wettensgeving.

Tot omstreeks medio 1960-1970 werden de examens afgelegd onder supervisie van de Commandant van het Korps. Daarna werd het overgeheveld naar het Centraal Wervings- en Opleidings Instituut en werd het Periode-A-diploma ingevoerd.

Met de opleiding van de Militaire Eenheden bij de Rijkspolitie werd begonnen in april 1970. Deze opleiding werd noodzakelijk gevonden omdat er geen de onvrije situatie in het land werd verwacht dat er ook opleidingen konden uitbreken onder gedetineerden in vesting. Zoals bijvoorbeeld in 1967 in de Gevangenis en Rijksaanwinsting 'Tweesteren' te Veenhuizen. De eerste M.E.-opleiding werd gegeven voor een groep van het Noorden en een groep van het Zuiden van het land. De opleiding had een duur van 8 weken. Van de groep Zuid moest de opleiding tijdelijk worden stopgezet, omdat er een opstand was.

uitgebraden onder de gedetineerden van de Gevangenis Brede. Deze opstand kon met weinig geweld en veel tact worden onderdrukt.

De Commandant van het opleidingscentrum schreef aan de Commandant over de Gewa:

"Het gaat met onze jongens fantatisch. Ze staan bij ons hoog aangeschreven".

De gestichtswachters volgden hetzelfde opleidingsprogramma als politiepersoneel. Alleen de gradenafdelingen werden aan de wettensgeving aangepast. Koning de politie (voorbeelden) die opdracht een dertienjarige jongen (vergelijkbaar) zocht in het hotel schreef te volgen en de groep afluisterde straten (partij) af te sluiten, de Gewa's kregen hun opdrachten vaak in een besloten ruimte, bijvoorbeeld in een boot. Daarnaast werd hun verhouding, zoals een gevangenis moest mogelijk gemeentelijk. Adjudant K.J. Laskche, het hoofd van de opleiding van de M.E. was de man met wie de Gewa's het meest te maken hadden. Hij was speciaal belast met hun training. Ook hij was vol met over hun prestaties. Als bewijs van de goede samenwerking droeg hij zijn uniform met Gewa-koorden dat hem als waardering voor zijn bemoeienissen met het korps was aangeboden.

Aangezien er steeds meer van het personeel werd gekort, werd in de jaren zeventig, onder supervisie van het C.W.O.1 een geheel nieuw opleidingsprogramma opgesteld. Vanwege de mentale vorming die de gestichtswachters ondergingen tijdens de M.E.-opleiding, werd er door de Minister van Justitie bepaald, dat alle gestichtswachters in hun opleiding een M.E.-taining moesten krijgen.

De opleiding duurde 10 weken en als volgt verdeeld:

1. acht weken opleiding te Veenhuizen;
2. zes weken M.E.-opleiding bij de Rijkspolitie te Hoorn;
3. twee weken herhalings-opleiding en afsluiting met een examen voor het periodieke A-diploma te Veenhuizen.

De behandelde stof te Veenhuizen bestond uit de volgende vakken, met daarachter het aantal te behouden uren aan deze onderdelen:

Modeldwingen interne dienst	2
Dienstrekking verdediging	2
Histone complex Veenhuizen met bezoek museum aldaar	4
Beveiliging complex	2
Bezoek callengebouw	2
Taak Korps Gewa landelijk gebied	2
A.R.A.R.	2
Methodische personeelsbeoordeling (verschrift overheid)	4
Histone rechtspraak	4
Histone organisatie	18
Dang strafproces en bezoek zitting rechtbank Assen	18
Exercitie	4
Gewestwacht taamingsprogramma en oefening	4
Begintimeel	20
Opleidingsmethode	10
Communicatievormen	2
E.H.O.D.	8
Differentiatie	8
Selectie	8
Rechtspraak	10
Leiding drugs	2

Zelfverdediging 30
 Zwemmen 18
 Conditiestraining 18
 Beveiliging 25
 Rapportering 22
 Maatregel t.o.v. 8
 Theoretie karabinen- en pistoolschieten 4
 Vuurschiet karabinen- en pistool 12
 22 kaliber schieten 12
 7.65 Walther pistool 18
 7.62 Winchester karabinen 4
 Schieten 100 m banen (militair) te Wilten, gem. Assen 4
 Bezoek gevangenis Veenhuizen 2
 Lezing en bezoek opleidingscentrum 2
 Geschiedenis verzorger of ander staflid 8
 Examen 8
 Beelding in aanwezigheid familieleden 8

Daarnaast werden nog lezingen gegeven door de rechtelijke macht uit Assen en werd bij iedere opleiding een verzoekbeoordeling uitgevoerd.

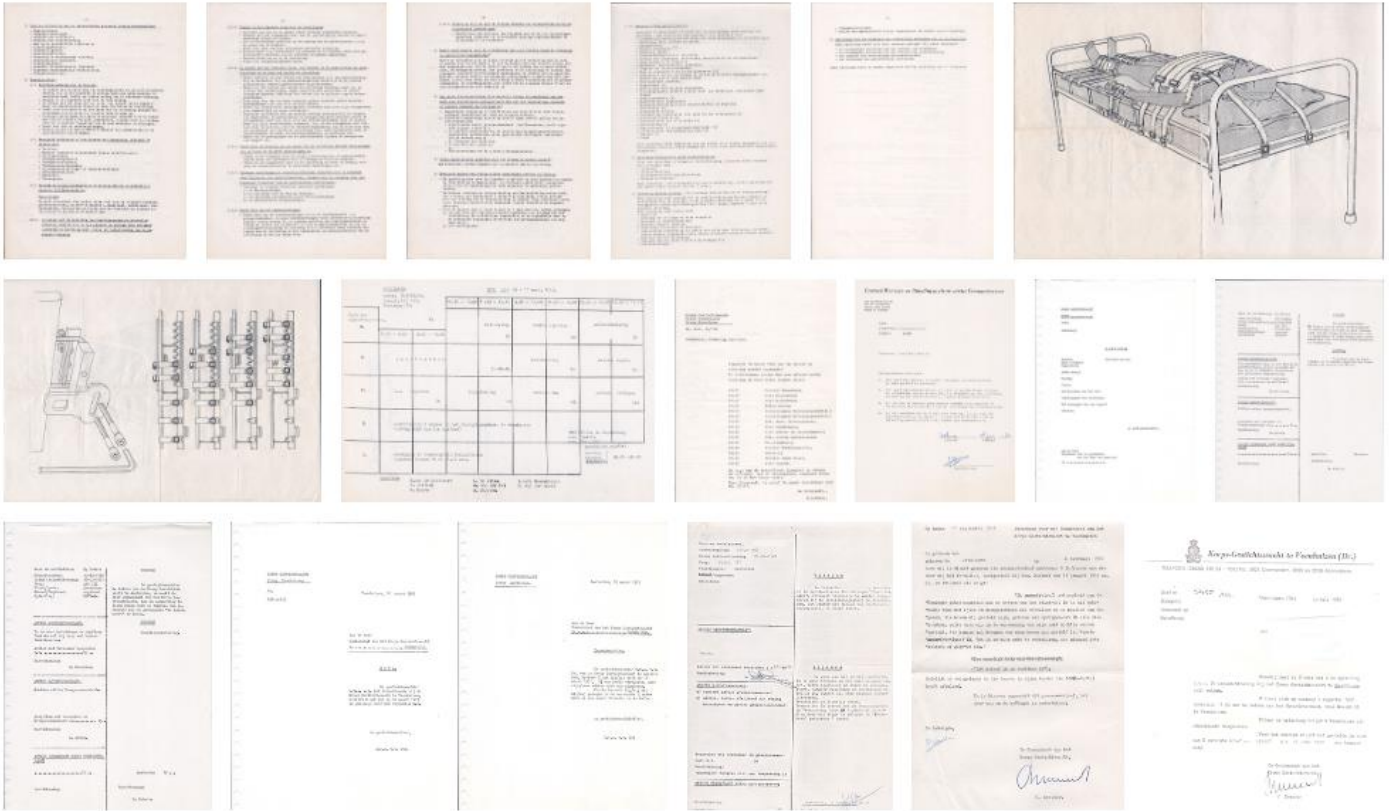
De opleiding te Veenhuizen werd gegeven door een hoofd-instructeur, vier instructeurs en een sportinstructeur, allen voormalige Kadetten van het Korps, waarvan twee of drie der instructoren nog een sportinstructeur te toegevoegd. De behaalde resultaten met deze opleidingen mogen uitstekend worden genoemd.

Gewa documenten

Opleiding gestichtswacht documenten

This collage contains a variety of historical documents from the Gewa (Gestichtswacht) archives. Key elements include:

- Administrative Reports:** Documents such as 'De verslag van de organisatie van de M.E. en de M.E. opleiding te Assen' and 'De verslag van de organisatie van de M.E. en de M.E. opleiding te Assen'.
- Training Materials:** A prominent document titled 'PSYCHOLOGISCH ONDERZOEK HOE EN WAAROM?' with the CWOI logo, detailing psychological research.
- Official Correspondence:** Letters and reports from the 'Militaire Eenheden bij de Rijkspolitie' and other military units.
- Forms and Tables:** Numerous administrative forms, including 'Middel van Justitie' and various data tables with columns for names, dates, and other details.
- Photographs:** Small black and white photographs interspersed among the text documents.

Bertus Helfrich 13-02-1980

NIEUW VOSSEVELD

1960:

Zijn grote vriend P.J.L. Soons wordt Directeur van "Nieuw Vosseveld" en nam men afscheid van H.J.J. Feijen. Aantal gedetineerden: 118. Strafduur: 3 mnd. tot onbeperkt. Geen groepswerk maar individuele benadering.

1961:

Indienstneming bewakings employe's bij de buitenbewaking. Men wilde: - Opheffing van het Centraal Ziekenhuis in dit jeugdgesticht. - Verplaatsing v.d. overnachtingen v.d. z.g. JAD-passanten. - De aanleg van twee sportvelden en bouw van een sportzaal.

1962:

Nieuw regiem, de verblijfsduur van de gedetineerden werd als volgt:

1963:

A. Observatieperiode van 4 weken. B. Oriëntatieperiode. Beide doorgebracht in het hoofdgebouw. C. Promotie naar paviljoen A (groepswerk). D. Promotie naar paviljoen B (gericht op terugkeer maatschappij). Regiem is alweer gekelderd. 26 juni 1963 laatste overnachting JAD-passanten.

1964:

Soons krijgt een koninklijke onderscheiding. Vele en belangrijke excursies en bezoeken getuigen van belangstelling voor ons werk en systeem.

1965:

Jaar zonder weinig opmerkelijke gebeurtenissen.

1966:

Triest jaar: NL. - veel vacatures.

1967:

Onvervuld gebleven materiele en bouwkundige wensen. - problemen en twijfels rond de uitvoering van onze opdracht in verband met vele moeilijkheden en problemen bij deze taak. Groepsleiders worden aangenomen (19 stuks). Van de bewaking gingen nog eens 12 personeelsleden over naar de groepsleiding. Ook de bejegening-coördinator deed zijn intrede.

1968:

Werkkappels werden afgeschaft. De pillow en manchester kleding werd vervangen door burgerkleding- een daags- en een zondagspak. De personeelskantine werd beschikbaar gesteld als bezoekeruimte voor gedetineerden. Eerste maatschappelijk werker treedt in dienst.

1969:

Grote bouwactiviteiten:

1970:

E.A.D.-afdeling, de isoleerafdeling en de inkomstenafdeling in het hoofdgebouw. De fundamenten van de nieuwe sporthal zijn gestort. Op 1 januari 1970 verlieten de eerste personeelsleden de dienst met f.l.o. Problemen rond de taak v.d. bewaarder. Intrede sociaal-cultureel werker. Sporthal gereed.

1971:

Door veranderingen ontstond er onrust. Vooral wat betreft het groepswerk. De voornaamste factoren zijn: - De komst van 32 Zuid-Molukkers (Wassenaar). - De Repercussie, die deze groep opriep bij de overige gedetineerden. - Verandering van het totaal regiem (kortgestraften). Oprichting "de Ley". Directie woningen worden opgeheven.

1972:

Nieuw Vosseveld organiseert het 22e landelijk sporttoernooi voor het personeel van het Ned. Gevangeniswezen. 17 februari afschaffing van de censuur op de in- en uitgaande brieven der gedetineerden. De formatie v.d. buitenbewaking werd fors teruggedraaid, hetgeen overigens niet zonder gevolgen bleef, 1973 werd het "jaar v.d. ontvluchtingen", met als sluitstuk een massale poging (15-20 man) op Oudejaarsavond.

1974:

Opkomst v.d. Hegge en de Ley in hun functie. Vele veranderingen zijn in het verschiet: - verbouwing voorgebouw van het hoofdgebouw. - aanbouw smederij met nieuwe vestigingen voor tuinbedrijf en bedrijfsruimte voor de elektricien. - bouw nieuwe palletafdeling (barak 43). - bouw nieuwe meubelmakerij (barak 42). - vernieuwing dakbedekking administratiegebouw. - aanbouw nieuwe visitatie. Vosseveld organiseert het 24e landelijk sporttoernooi. Afscheid P.J.L. Soons.

1975:

1 januari 1975 H.J. Geurtjens wordt nieuwe Directeur. Bouw v.d. pallet en meubelmakerij loopt vlot. De dakbedekking van het administratiegebouw en de Hegge en de Ley wordt uitgevoerd. Het maandloon v.d. gedetineerden verdwijnt men krijgt nu het weekloon wat men elke dinsdag bij de financiële administratie (winkeltje) kan besteden. Het loonboekje verdwijnt dus ook. Dit hangt allemaal samen met de komst v.d. nieuwe computer op de financiële administratie. Tevens dit jaar totale reorganisatie administratiegebouw. (Oud bureau arbeid verdwijnt). Visitatie gereed.

1976:

Kleine veranderingen aan de bar in de kantine, flipperkast doet zijn intrede in de kantine. Dit wordt toch wel het jaar van Maarten Toll. Iedereen is dit jaar vol van het Rapport van Maarten Toll, men ontvangt hem met argusogen. Later blijkt dat dit rapport erg tegenvalt. Er worden voorbereidingen getroffen om met de bouw van alum.tenten voor defensie te starten. Dit wordt het miljoenen project van de arbeid. (smederij, bankwerkerij).

1977:

De vervaardiging v.d. alum.tenten loopt, na een korte kinderziekte, steeds beter. Uiteindelijk hebben de meeste personeelsleden hun zin, want er wordt een nieuwe bar geopend in de personeelskantine, dit wordt een groot festijn. Als bezwaar dat later pas goed naar voren treedt is het te laat thuis komen. Dit jaar wordt er ook een begin gemaakt met de buitenarbeid voor de gedetineerden voor de afd. De Hegge en later ook de Ley. Men gaat bosbouw doen voor de Nederlandse Heide Mij. Invoering persoonlijke pasjes voor de personeelsleden.

1978:

Afdeling Reuzep en Rozep en de Dieze en de Dintel. Met als gevolg vele veranderingen in de voortuinen v.d. afdelingen. Ook op deze groepen start men met een buitenarbeid project, dit houdt in dat men voor verschillende scholen en gemeentes speeltoestellen voor de jeugd opzet. Dit heeft als gevolg dat er meer personenbusjes voor het vervoer aangekocht dienen te worden. Ook start men op de afdeling de Ley en de Hegge om met de gedetineerden naar het arbeidsbureau te gaan, zodat ze goed geïnformeerd in de maatschappij kunnen terugkeren. 221..2. Er wordt een begin gemaakt met cursussen voor gedetineerden zoals: - booglassen, autogeenlassen - meubelmakerij - schilderen/ tekening lezen. De eerste cursisten slagen meteen de eerste keer. Er wordt een begin gemaakt met de sloop van de oude barakken voor bij de portiersloge. Afscheid van de PV-voorzitter Nico Gloudemans. Sportactiviteiten met het Engelse Huntercombe.

1980:

De buitenpoort bij de portiersloge wordt vervangen door een nieuwe. Dit jaar is voor U persoonlijk geen al te "best jaar", omdat U opgenomen wordt in het ziekenhuis en door ziekte voor onbepaalde tijd uit de running bent geweest. Bezoek gekregen van de Engelse Familie Ram. Veel nieuwe Gewa's komen in dienstverband.

Geelhoed wordt de 3e brigadier bij de Gewa in Vught. Later dit jaar wordt ook Vosseveld niet gespaard door de bezuinigingsmaatregelen van de Regering. Er gaan geruchten dat er groepsleiders en bewakers overgeplaatst worden of in een ander dienstvak werkzaam zullen zijn. "De eerste Gewalientjes krijgen een dienstbetrekking in Nieuw Vosseveld.

1982:

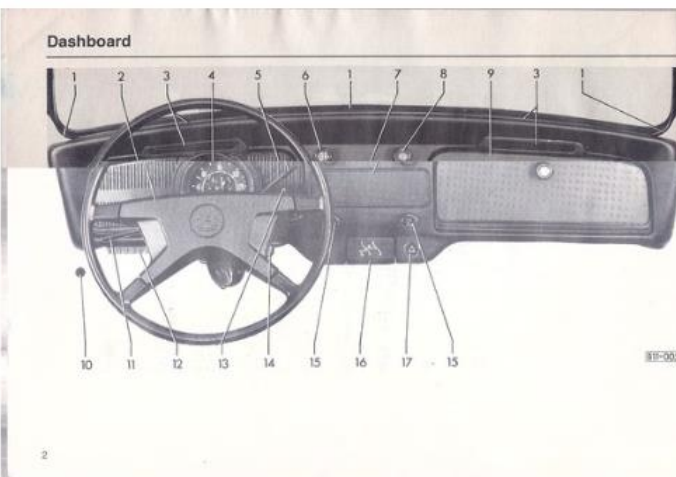
Ook gaan er nu bij de arbeid geruchten dat er overplaatsingen zullen komen. Men spreekt erover dat de Brocheerderij opgeheven zal worden. Het sporttoernooi van dit jaar moet hij wegens ziekte verstek laten gaan, tot leedwezen van vele sportvrienden. 29 april 1982 Koninklijke onderscheiding.

1983:

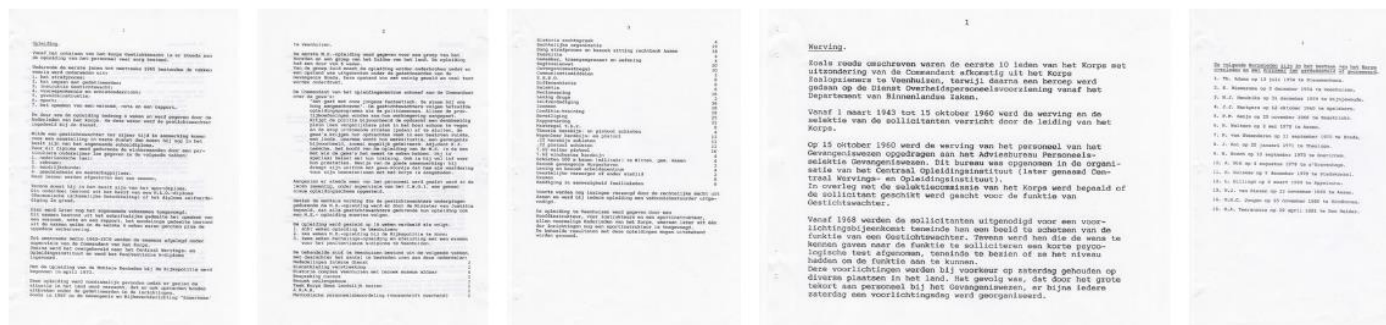
Het jaar van de vele vrije dagen voor U. 28 januari 1983 afscheid H.J.Geurtjens. P.F.J. Koehorst wordt de nieuwe directeur. Vosseveld wordt gekenmerkt door de sfeer van deze directiewisseling. Bij iedereen die pas "Nieuw" is op Vosseveld, rijst de vraag, wat en hoe en wie is Koehorst? Dit jaar begint al vroeg met protestacties van het bewakingspersoneel tegen de bezuinigingsmaatregelen van de Regering. Begin mei 1983 verhuizing v.d. Fam. de Bruin naar de Maaspoort. 24 juni 1983 Afscheid van J.J. de Bruin.

Uit archief voormalig brigadier Jan de Bruin Nieuw Vosseveld.

De gewa kever

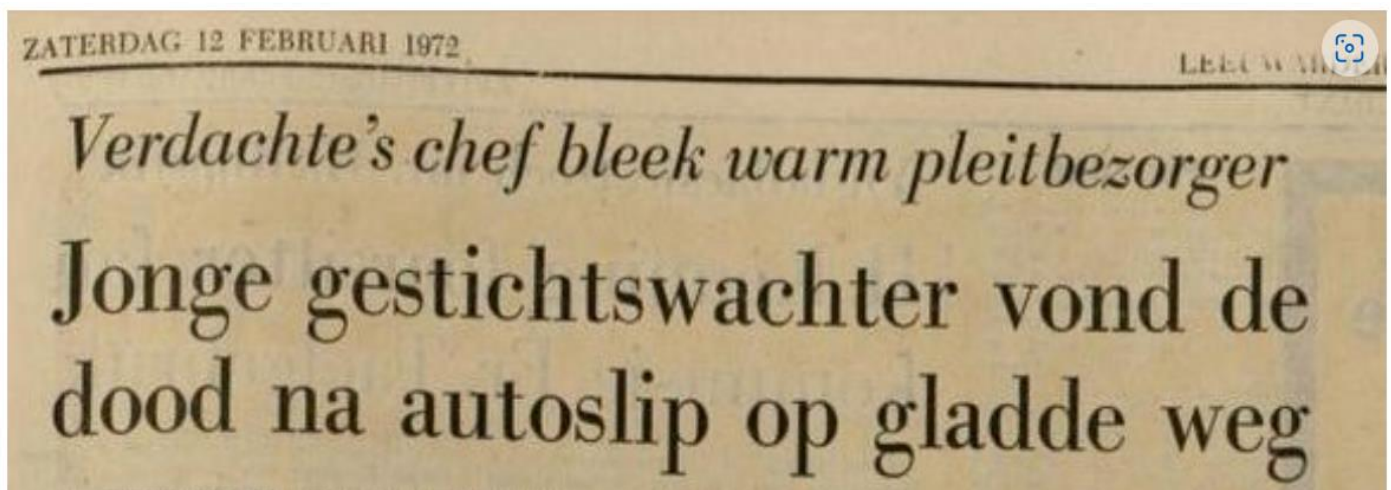
Diverse documenten

Knipsels Gewa

Krantenknipsels en documenten

Op internet gevonden knipsels en aangeleverde documenten van oud gestichtswachters. Met deze krantenknipsels en documenten krijgt u als bezoeker enig inzicht in het Korps Gestichtswacht dat in 1984 is opgeheven.

Rijkskledingsbesluit van 1928

Dit besluit heeft als doel standaardisatie in uniformkleding van de overheid en bezuiniging door fabricage van kleding, insignes en knopen in rijkswerkinrichtingen zoals die in Veenhuizen. Er komt een soort eenheidsmodel uniform met verschillen in stofkleur en biezen voor de verschillende overheidsdiensten zoals de posterijen, Staatsbosbeheer, de Gestichtswacht en de Rijksveldwacht. De gestichtswachters bijvoorbeeld, dragen het donkerblauwe uniform met groene kraag en biezen en geel metalen emblemen. Pet en uniformjas van het Rijkskledingsbesluit type komen ook in zwang bij de gemeente veldwacht en gemeentepolitiekorpsen.

Gevangenen, Huizen van Bewaring

Een heftige gebeurtenis in het leven van Jan Bosch. "Thuis adviseerden mijn ouders me om ambtenaar te worden. "Dan zat ik voor mijn leven lang goed". Ik werd, na een opleiding in Veenhuizen, gestichtswachter. Ik werkte in diverse Huizen van Bewaring in Amsterdam. Ook op de vrouwenafdeling van de nieuwe Bijlmerbajes. Dat waren pittige tantes, kan ik je verzekeren. Ik heb er negen maanden gewerkt. Vandaar ben ik naar de Raam in Grave gegaan. Een halfopen gevangenis, waar in die tijd nogal wat mensen die met te veel drank op gesnapt waren, kortstondig verbleven. bron: Freddy Kloté 17-11-2016

Dorp van Mythen

“Ik heb me altijd heel veilig gevoeld in Veenhuizen”, zegt Meester. “Ik beschouwde het dorp zelfs als een klein paradijs. Ik had 3000 hectare veld en bos als speelterrein. Criminelen lieten het wel uit hun hoofd om bij ons in te breken met zoveel gestichtswachten in de buurt. In sommige opzichten waren wij boven de wet verheven. De Wegenverkeerswet gold hier bijvoorbeeld niet. Mijn broers reden op hun zestiende al auto. Als mijn vader kerkkrantjes moest bezorgen, liet hij mijn broer achter het stuur zitten.” bron: Ruut Verhoeven – 20/09/97

De ondergrondse in 't Veen

Het wordt nooit meer hetzelfde. “Transport van 16 januari 1945, arrestaties in Veenhuizen, Norg, Roden e.o.” Auteur: Henriëtte J. van Dijk

Neuengamme Bulletin Maart 2013

Ondergrondse in het veen.pdf

Adobe Acrobat document [1.3 MB]

Download

Een heftige gebeurtenis in het leven van Jan Bosch

'Mijn leven verwerkt in foto's'

Door Freddy Kloete

GRAVE - Een heftige gebeurtenis in het leven van Jan Bosch kantelde zijn gezichtsveld. Hij keek de dood van heel dichtbij in de ogen. Verwoestende ogen. Moorddadige ogen. Op het nippertje werd Jan gered. De ogen met de drang te doden zijn hem zijn leven lang bijgebleven. Noodzakten hem van werk te veranderen. Gelukkig had hij in de fotografie een kunstzinnige uitlaatklep gevonden. “Verwerking” noemt hij de foto's die hij vanaf 18 november in de Graafse bibliotheek tentoonstelt. Een indrukwekkende serie foto's die je bijblijven. De geschiedenis van het leven van Jan Bosch.

Jan is geboren in Arnhem. Hij deed er na de basisschool de bis, afdeling elektrotechniek. Op zijn zestiende ging hij naar de marine in Den Helder: “Join the Navy and see the World”. “Mijn ouders moesten ook tekenen dat ik me voor zes jaar verbond aan de Nederlandse Marine. Ik zag ook daadwerkelijk een groot deel van de wereld. Het was 1968. Ik had mijn Kodak camera toegevoegd aan mijn tas. Je leerde er ook veel. Onderzoeksvormgeving met sonar. Onderhoud van die sonar. Het werken in ploegdiensten, wat me later nog goed van pas kwam. Ondertussen had ik in tijden dat ik vrij was, Jeltje leren kennen. Omdat we snel een huis aangeboden kregen, zijn we vlug

Jan Bosch.

getrouwd. Twee jaar later zaten mijn zes jaar dienst erop en begon een nieuw leven”.

>>> 8

GRAVE - Een heftige gebeurtenis in het leven van Jan Bosch kantelde zijn gezichtsveld. Hij keek de dood van heel dichtbij in de ogen. Verwoestende ogen.

Moorddadige ogen. Op het nippertje werd Jan gered. De ogen met de drang te doden zijn hem zijn leven lang bijgebleven. Noodzakten hem van werk te veranderen.

Gelukkig had hij in de fotografie een kunstzinnige uitlaatklep gevonden. “Verwerking” noemt hij de foto's die hij vanaf 18 november 2016 in de Graafse bibliotheek tentoonstelt. Een indrukwekkende serie

foto's die je bijblijven. De geschiedenis van het leven van Jan Bosch. [Het verslag](#)

Gravenaar Jan Bosch exposeert in de bieb

Vervolg van de voorpagina

“Thuis adviseerden mijn ouders me om ambtenaar te worden. “Dan zat ik voor mijn levenlang goed”. Ik werd, na een opleiding in Veenhuizen, gestichtswachter. Ik werkte in diverse Huizen van Bewaring in Amsterdam. Ook op de vrouwenafdeling van de nieuwe Bijlmerbajes. Dat waren pittige tantes, kan ik je verzekeren. Ik heb er negen maanden gewerkt. Vandaar ben ik naar de Raam in Grave gegaan. Een half-open gevangenis, waar in die tijd nogal wat mensen die met teveel drank op gesnapt waren, kortstondig

verbleven. Ik ben daar gebleven tot het gesloten werd. Na een werktijd in de open gevangenis de Marsstal is ook die inrichting naar Zeeland verhuisd als onderdeel van de Corridor. En daar gebeurde het incident dat de rest van mijn leven zou bepalen. Een gedetineerde viel me aan, drukte me tegen een muur en kneep mijn keel dicht. Toen voelde ik de dood heel dichtbij. Op het nippertje ben ik eraan ontsnapt. Lichamelijk. Geestelijk is het altijd bij me gebleven. Ik kwam in het hulpcircuit tennis. Eerst bij een traumapsycholoog, die vond dat ik er toch even uit moest. Maar ja, mijn

plichtsbeseft was groot en ik werkte verder. Daarna ben ik bij de psychologenpraktijk in Grave terechtgekomen. Die heeft me enorm geholpen. Ik nam toen in 2001, na 29 jaar met gedetineerden gewerkt te hebben, de beslissing om daarmee te stoppen. Op de administratie van de P.I. in Grave kon ik weer aan de slag. Dat betekende later wel, dat door die gebeurtenis in de Corridor ik vijf jaar langer moest werken, dan als ik als bewaker was verder gegaan”. Het zit Jan Bosch nog steeds dwars dat hij door die aanranding op zijn leven hij “gestraft” is met nog vijf jaar extra werken.

Verwerking

Jan is op twee manieren zijn traumatische ervaring te lijf gegaan. Allereerst is hij gaan fietsen. Niet even een straatje om, maar hij begon in 2014 met een tocht naar Frankrijk: “Ik kreeg veel tijd om na te denken. Heb 3600 kilometer gefietst. Op 38 campings geslapen. Veertien kilo afgevallen. Ik vond het fijn om alleen te fietsen. Alleen met mezelf. Met mijn gedachten. Ik noemde het achteraf “de be-

leving”. Vorig jaar ben ik naar Berlijn gefietst. Alleen. Veel gepraat met mensen die ik tegenkwam. Mijn verhaal verteld”.

De tweede manier om zijn leven te verwerken heeft Jan gevonden in de fotografie. Zijn Kodakje heeft al lang plaatsgemaakt voor een professionele uitrusting. Zijn leven lang heeft hij alles op beeld vastgelegd. Hij is lid geworden van fotoclub Kiekus in Wanroy. Zijn foto's zijn of worden afgedrukt in het personeelsblad “Balans” van Justitie en ook fotoblad “Beeld” heeft Jans foto's gevonden.

In de Graafse bieb komen zes foto's te hangen. Wie het levensverhaal van Jan Bosch kent, zal in deze “Verwerking” de fotografische kunstuiting van zijn leven herkennen. Van rauw in de foto “Benauwend” tot liefdevol op “Geborgenheid”, een foto samen met zijn Jeltje: “Ze heeft me al die tijd volop gesteund en geborgenheid gegeven. Daar zal ik haar altijd dankbaar voor blijven. Vandaag de dag gaat het goed met mij”.

Deze avond I.
Gedurende de laatste maanden van de Comediantje, het Corps Rukspolite (afgekort met het feit, dat dit Corps op 1 Juli 1977, naar bestuurswijze, is veranderd tot een afdeling van de rector van het COME...)

Met het Corps Rukspolite...
Het Corps Rukspolite heeft op 1 Juli 1977, naar bestuurswijze, is veranderd tot een afdeling van de rector van het COME...)

Voorts gaf het Corps...
Voorts gaf het Corps Rukspolite een verslag over de bezetting van de Commissie...)

Deze avond II.
Het Corps Rukspolite heeft op 1 Juli 1977, naar bestuurswijze, is veranderd tot een afdeling van de rector van het COME...)

Op 13 April 1976...
Op 13 April 1976 stonden daar 30 leden en 6 kadetten van het Corps Rukspolite...)

Vanaf die eerste...
Vanaf die eerste H.E. Opleiding in de COME, een kant van training en verrijking...)

Verwijfde en selectie.
Van voorlichtings...
Van voorlichtings worden de mensen in kennis gesteld van de aard en de doelstelling van de Gema. Ondervang van voorlichtingslagen...)

personeelsleden...
personeelsleden heeft er ook geleid, dat de Gema haar eigen, zij het onder het waken van het Instituut, grondige opleiding in zijn kader en met een groep ervaren instructeurs te Venloosia voort zet.

regio, bevestiging, rapportering, beschermingsdienst, A.F.I.R., training, gemaak, E.H.S.O., zelfverdediging, coördinatie, verhoor, hennep rooktoestel, functie arbeid en de beschikbare...)

De realisatie van...
De realisatie van 't Comediantje' dankt de directie en de werking van de Gema, voor hun bereidheid en medewerking aan de realisatie van dit themaanjaar.

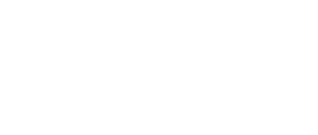
Deze avond III.
Lesen psychologie en achtergrondinformatie bij de H.E. Opleiding...)

Naar voor beide...
Naar voor beide groepen behoren in informatie over de de Gema's...)

Op 5 mei j.l....
Op 5 mei j.l. vertrok in richting Venloosia, niet een staf met te sinnen, maar een feest te vieren, omdat ik was uitgenodigd...)

Tussen 16.00 en 18.00...
Tussen 16.00 en 18.00 uur was Koo en Leder gelaten van een voortdurend...)

Deze avond IV.
Jakt een voor...
Jakt een voor het jaar van dit blad werd de Gema...)

Deze avond V.
Jakt een voor...
Jakt een voor het jaar van dit blad werd de Gema...)

Deze avond VI.
Jakt een voor...
Jakt een voor het jaar van dit blad werd de Gema...)

Deze avond VII.
Jakt een voor...
Jakt een voor het jaar van dit blad werd de Gema...)

GEESTELIJK LEVEN.

"Zo waarlijk helpe mij God Almachtig".

"Dat belooft ik".

Deze woorden kloeken uit de monden van de aspiranten, die in deze maand beëdigd werden en daardoor als ambtenaar in een kerkje werden opgestaan.

Elke aspirant trad vooraf een paar naar voren en sprak ten overstaan van de Algemeen Inspecteur van een kerkje en ten aanhoren van de vele aanwezigen, één van de hierboven aangehaalde volzinnen uit.

Eén van de aspiranten te Harlingen was "een" Christiaan Eenzinger. De meeste COME-medewerkers hebben we van onze tocht naar het Noorden reeds mondeling verslag uitgebracht en ik wil het hier nu ook naar bij de vermelding laten.

Wat uitvoeriger wil ik echter ingaan op het verschil tussen het aflaggen van de "eef" en de "belofte".

Een veel voorkomend misverstand is namelijk, dat mensen die de eef aflaggen berkelelijk of religieus zonden zijn, althans in het bestaan van een God geloven, terwijl degenen die de belofte aflaggen gemakkelijker ingedeeld worden bij de groep buitenkerkelijken of mensen die moeite hebben met het geloof in een hoger wezen.

Deze inselling is echter geheel onjuist. In de eerste plaats weten we allen wel van mensen die zich nimmer in hun leven bekommeren over het bestaan of niet bestaan van een God, maar doorgevoerd of doorgevoerd, gemakkelijker overgaan tot een eefaflegging.

Minder bekend is, dat zeer gelovige mensen de eef afleggen af te leggen uit een religieuze overtuiging. Men wil de heilige naam van God niet betrekken op zulke aardse zaken als het behouden van een ambt of beroep.

De overheid heeft respect voor deze overtuiging en waarben is dan ook de mogelijkheid geschapen, de belofte af te leggen.

Deze mensen betreffen zich op een paar bijbelteksten als Matt. 5:33 - 37. Daar zegt Jezus: "Maar ik zeg U, in het geheel niet te zweren,..... Laat het ja dat gij zegt, ja zijn en het neen, neen, wat daar boven uitgaat is uit de hees".

De apostel Jacobus heeft de woorden van Jezus goed onthouden en schrijft daarover later aan de gelovigen in een brief het volgende:

"Maar vooral, mijn broeders, zweert niet, noch bij de hees, noch bij de aerde, noch welke andere eef ook, laat ja bij U ja zijn en neen, neen, zodat gij niet onder het oordeel valt". (Jac. 5: 12.)

Blijft over, de vraag hoe andere gelovigen deze teksten verstaan en niet de minste moeite hebben bij het aflaggen van de eedformule.

Hier volgt een stukje zwegens:

Het was Israël verboden in het de gebod "de Naam van de Here liefdelijk te gebruiken".

De Joden in Jeruzalem vroegen echter gaarne dus, eef, maar wilden het gebod van de Heer niet overtreden. Daarom zwoeren ze bij het leven, bij de hees van Abree, bij de tempel, bij Jeruzalem en het altaar, bij hun koninkrijk enz.

Daar tegen richtten Jezus en Jacobus hun protest en niet tegen het verbodig aanspreken van Gods naam, bij zaken van gewicht zoals een ambtsaanvaarding of het aflaggen van een getuigenis, want een voorheid en leugen bevestigd worden worden.

Tot zover de religieuze achtergrond van het verschil tussen groepelingen die de eef vtrataan en zij die aan het aflaggen van de belofte de voorkeur gaven.

We hebben dus te maken met:

a.) degenen die de eef aflaggen, zonder enig godsdienstig ootloef;

b.) degenen die de eef aflaggen, juist vanwege hun godsdienstige overtuiging;

c.) zij die principieel voor het aflaggen van de belofte kiezen i.v.m. het ontbreken van enig godsdienstig ootloef;

d.) zij die principieel voor het aflaggen van de belofte kiezen, juist vanwege hun godsdienstige overtuiging.

In een land in het de ambtenaar pas sinds 1918 toegestaan te kiezen tussen het aflaggen van de eef of het doen van de belofte. (Wet van 26 april 1918 S. 174)

48.

De tweede dropping

De tweede dropping bij Veenhuizen was wel succesvol. In de nacht van 9 op 10 oktober '44 werd daar het 4-man sterke S.A.S.-team "Portia" gedropt, samen met 15 aluminium containers met wapens en vier pakketten. De K.P.-Noord Drenthe had voor deze dropping de hulp ingeschakeld van Ab Assies, gestichtswachter Lubbert Berga uit Haulerwijk, de commandant van de gestichtswacht en O.D. Nicolaas J. Duijster en 10 gestichtswachters.

De ondergrondse stond voor grote moeilijkheden omdat ze niet alleen de wapens snel moest verzamelen en verbergen, maar ook moesten patrouilles op zoek naar drie parachutisten die laag waren afgeworpen en daardoor niet op het afgesproken terrein terecht kwamen. Twee van hen, dat waren N.J. De Koning en W. Van der Veer, raakten tijdens de sprong gewond. Uiteindelijk zijn ze gevonden en met hun parachutes bij dhr. Duijster ondergebracht. Hij woonde met zijn gezin in de marechausseekazerne aan de Hospitaallaan in Veenhuizen II in een gedeelte op de begane grond. Hier waren kantoren gesitueerd. Op de eerste verdieping lagen de slaapvertrekken voor de gestichtswachters. Het huis leende zich goed voor onderduikers. De para's kwamen terecht in het rommelkamertje op de zolder. Ze moesten zich tijdens bureau-uren heel stilhouden omdat een commandant van de gestichtswacht, die daar zijn kantoor had, niet erg werd vertrouwd. Voor alle zekerheid werd daarom besloten om de para's naar andere adressen te brengen.

Team Portia: Twee Nederlanders Robert.C. Michels (alias Bob) en lt. W. Van der Veer, de Nederlandse Argentijn 1ste lt. Special Forces Niek J. De Koning en de Vlaming R.H.A. Groenewoud, een geroutineerde para die al 4 maal in vijandelijk gebied was afgesprongen. De genummerde containers waren ca. 2 meter lang en 60 cm in doorsnede en tussen 200 en 400 kg zwaar. Van De Koning is bekend dat hij onder een schuilnaam stond ingeschreven in het dorp Scharnegoutum. Aangezien Groenewoud met hem mee naar Friesland ging is het goed mogelijk dat hij bleef samenwerken met De Koning.

Droppingsploeg Veenhuizen

- Roelof Appelhof, landbouwer, lid KP Noord-Drenthe, gearresteerd 12-12-1944, †24-2-1945;
- Lubbe Boxem, medewerker KP, gearresteerd op 12-12-1944 te Laaghalerveen, †11-3-1945;
- Pieter Warntje Tuin, Gestichtswachter, gearresteerd 15-12-1944, †14-4-1945;
- Onno Dijkstra, Gestichtswachter, gearresteerd, 16-12-1944, †5-2-1945;
- Jan Johannes de Groot, gestichtswachter, gearresteerd 16-12-1944, †10-2-1945;
- Klaas Alberts, gearresteerd op 08-11-1944 door landwachters in Anreep, †10-3-1945;
- Krijn Adrianus Jan Bouman Gestichtswachter, gearresteerd 16-12-1944, †10-3-1945;
- Johannes Theodorus van Diesen, Gestichtswachter, gearresteerd 16-12-1944, †10-3-1945;
- Marinus van Oeveren, Gestichtswachter, gearresteerd 16-12-1944, †10-3-1945;
- Berend Okken, Gestichtswachter, gearresteerd 16-12-1944, †10-3-1945;
- Klaas Rodenhuis, Gestichtswachter, gearresteerd 16-12-1944, †10-3-1945;
- Engelke Rops, Gestichtswachter, gearresteerd 16-12-1944, †20-2-1945;
- Minse Kramer, Winkelier te Assen en commandant van het Rode Kruis, gearresteerd 18-12-1944 t.g.v. het doorslaan van een arts, die werd gearresteerd wegens de verzorging van piloten, †3--14;
- Marten Veldhuizen; Gestichtswachter, gearresteerd 16-12-1944, †22-2-1945;
- Willem Aten, Schrijver en ambtenaar Belastingen, lid van de KP Noord-Drenthe tevens LO Nulgroep, gearresteerd 10-11-1944, †10-3-1945.

Met uitzondering van Jacob van der Oord maakten alle hierboven genoemde mannen deel uit van het 110 personen tellende transport dat op 16 januari 1945 via Groningen naar het concentratiekamp Neuengamme. Op 18 januari kwam de trein aan. Niemand van deze groep heeft het overleefd.

Ingezonden verhalen

De GeWa in Nederland

Veel van de ontwikkelingen, verhalen en anekdotes over de Gestichtswacht (GeWa) heb ik beschreven in mijn Trilogie over Veenhuizen. Ditmaal ga ik wat dieper in op de achtergronden en taken van de Gestichtswacht in de jaren 1942-1984. In 1942 draagt de Marechaussee de bewaking van de inrichtingen in Nederland over aan de Gestichtswacht. Het is volop oorlog in Nederland en de opleiding hiervoor vindt vanaf dan plaats in Veenhuizen.

Korte Lijnen, snelle inzet

Het Korps Gestichtswacht, zoals het wordt genoemd, voert vanaf 1942 beveiligingstaken uit in en om de gevangnissen, ziekenhuizen en de Rijksasielen voor Psychopaten in heel Nederland.

Het Korps wordt rechtstreeks aangestuurd door Justitie. Dat betekent korte lijnen, zodat het snel ingezet kan worden bij onregelmatigheden in- en buiten de inrichtingen. Zodra een gevangene uit de inrichting ontsnapt, wordt de Gestichtswacht gealarmeerd om de voortvluchtige op te sporen en terug te brengen naar de inrichting. Bij een oproer of opstand in de inrichting wordt de GeWa diverse malen ingezet en ook bij het gedetineerden transport is de GeWa verantwoordelijk voor het vervoer door heel Nederland.

Bewapening en geheimhoudingsplicht

Veenhuizen is afgesloten van de buitenwereld en er heerst zwijgplicht. Verhalen en anekdotes blijven onder de pet. Dat geldt ook voor de Gestichtswachters (GeWa's). Hun werk is niet zonder gevaar. Voor de begeleiding van o.a. zware criminelen is het noodzakelijk dat de GeWa goed bewapend is. Daartoe krijgen ze na de opleiding de beschikking over een karabijn, een pistool, een knevelketting en een wapenstok. Bij bepaalde crisissituaties en in geval van nood moeten ze daar gebruik van maken. Zo is het vaak gebeurd, dat een GeWa gericht schoot op een deserteur die er na een waarschuwingsschot vandoor ging.

GeWa ontbonden

Voor veel van de op dat moment dienstdoende GeWa's zal het een teleurstelling zijn geweest dat op 1 februari 1984 het Korps Gestichtswacht wordt ontbonden. Niet dat de meeste medewerkers

nu gelijk aan de kant worden gezet, integendeel. Nu de beveiliging in en rond de gevangenissen wordt overgedragen aan de (BEWA), kunnen verschillende GeWa's hun taak inruilen voor een binnendienstfunctie als Bewaarder. Aan het GeWa-tijdperk is daarmee een einde gekomen, maar de herinneringen aan deze 42 jaar van zijn bestaan leven voort in de degenen die dit spannende beroep hebben uitgeoefend. Wat overblijft zijn de verhalen en anekdotes, waarvan vele nu blijvend zijn bewaard ....

(Zoals op bajesverhalen.nl en bajesverhalen.nl/shop en in de Trilogie Veenhuizen).

Vanaf de dag van de oprichting van het Korps op 1 juli 1942 tot en met de dag van de opheffing op 1 februari 1984, zijn er 3086 GeWa's en 179 bewakingsemployés werkzaam geweest bij het Korps. Lees hierover meer op gestichtswacht.nl: Standplaats: Rode Pannen Veenhuizen.

Veenhuizen viert dit jaar zijn 200-jarig bestaan als Kolonie van Weldadigheid en is Werelderfgoed van UNESCO geworden. Daarmee wordt het tijd voor een reünie van de Gestichtswacht die op 17 november 2023 zal plaatsvinden in Het Nationaal Gevangenis­museum in Veenhuizen.

Ingezonden door: Clemens van den Brink

UILTJE, DE KRUIWAGEN EN NIKKEL

Uiltje, de kruiwagen en nikkel

Als 5-jarige jongen herinner ik me een paar gevangenen in Veenhuizen die onder leiding van een werkmeester in de bakkerij tegenover onze woning aan de Oude Gracht (nu Gevangenis­museum) werkten. Ik kwam er vaak even en het versgebakken broodje dat ik kreeg zal ik nooit vergeten.

Het waren over het algemeen arme werkeloze sloebbers, die veroordeeld waren voor kleine vergrijpen zoals zwervers, bedelaars, alcoholisten die aan lager wal waren geraakt en daardoor in Veenhuizen terecht waren gekomen. Ze werden voor het minste geringste opgepakt en kregen van de rechter zo maar drie jaar Veenhuizen opgelegd. Ze werden daar zogenaamd 'verpleegd' en werden daarom 'verpleegden' genoemd.

'Werk en Bid' (het is toch 'Bid en Werk'? 't Is maar wat je belangrijker vindt) staat op een van de woningen daar en dat was ook waarmee ze van hun 'luiheid' en alcoholprobleem verlost zouden worden. Daar leerden ze een vak, werden ze een 'beter mens' en konden weer op eigen benen staan. Maar dat lukte lang niet bij iedereen. Het idee was natuurlijk geweldig, maar de praktijk was vaak anders.....Het gebeurde regelmatig dat, als een gevangene "Groot Verlof" had gekregen en zichzelf moest redden, hij tegen de winter opzettelijk weer in de fout ging en aanklopte bij de poorten van Veenhuizen om weer naar binnen te mogen. Zo ging dat ook met een van de meest opmerkelijke verpleegden: Leen den Uyl, die niet alleen door mij "Uiltje" werd genoemd. Het was een gedrongen mannetje met een typische spitse neus met daaronder een snorretje en hij had grote priemende ogen, als van een uilenkop. Hij was de zoon van een rijke boer in Zeeland. Niet onbemiddeld zou je denken, maar Uiltje was het zwarte schaap van de familie.

Hij was tussen wal en schip geraakt en moest bedelen om zich in leven te houden, want zijn familie had hem verstoten. Een vak had hij niet geleerd en hij had geen thuis meer. Het was op een bepaald moment zo erg met hem gesteld, dat hij vanwege bedelarij werd opgepakt en naar Veenhuizen gebracht. Daar kreeg hij werk, genoeg te eten en onderdak. Hij was een gelukkig mens en voelde zich helemaal thuis tussen zijn soortgenoten. Ik zag hem aan de overkant van de gracht de hele dag sjouwen achter zijn kruiwagen. Willem Kroes, die 9 jaar ouder was dan ik, kwam hem jaren later als GeWa geregeld tegen en vroeg vaak aan hem: "Hey, jij alweer hier, Uiltje? Gaat het goed met je?" Waarop Uiltje antwoordde: "Geweldig meneer, elke week een pakje Nikkel pruimtabak van 5 cent en elke week een verschoning, ik heb niks te klagen."

Als je hem vroeg, hoe hij in Veenhuizen gekomen was, wees hij op zijn keel en zei: "Kijk meneer, hier is een hele boerderij doorheen gegaan." Niemand had het lef om aan zijn kruiwagen te komen. Die stond bij de bakkerij op het Tweede Gesticht. Hij was de baas en bracht daar

dagelijks turf om de ovens heet te houden. Elke keer als hij verlof had, lag de kruiwagen aan de ketting. Het werd voorjaar en Uiltje's tijd zat er weer op. De kruiwagen ging aan de ketting en hij mocht naar huis. Maar waar moest hij heen? Hij had kind noch kraai en zijn familie zat ook niet op hem te wachten. Dus hij zwierf dan een paar dagen doelloos heen en weer tot het geld dat hij bij de bakkerij verdiend had op was en prompt meldde hij zich weer bij de poort van de gevangenis. "Pak me maar weer op meneer, ik wil er weer in," zei Uiltje. Zwarte Mulder, Majoor bij de GeWa, had een beetje medelijden met Uiltje, maar kon geen gehoor geven aan zijn verzoek. "Ik kan je zo niet binnenlaten," zei hij. "Je hebt geen overtreding begaan of een misdaad gepleegd. Dus kun je niet opgenomen worden, maar weet je wat? Ik moet naar Assen, ga maar mee naar de politie, dan proberen we het daar." Ze kwamen samen op het politiebureau, maar de dienstdoende agent had weinig oog voor Uiltjes probleem.

Hij reageerde hierop met: "Er zijn nogal wat regels voor opname in Veenhuizen. U komt zo maar niet meer de gevangenis in, maar heeft u ook geld?" "Ja," zei Uiltje trots, in de hoop dat hij zich hiermee zou kunnen inkopen in Veenhuizen: "Ik heb zeker wel honderd gulden, meneer." Dat was best veel geld voor die tijd, maar de agent reageerde negatief: "Nou, dan kunnen we u niet oppakken, want alleen mensen zonder geld kunnen we binnenlaten." Uiltje reageerde geschokt op dit voor hem onverwachte antwoord: "Maar wat moet ik dan doen om weer de gevangenis in te mogen? Moet ik dan eerst een ruit ingooien hier op het politiebureau?" vroeg Uiltje. "Ga eerst maar eens een paar keer naar de hoeren met je honderd gulden en als je niks meer hebt, kunnen we zien wat we doen," was het antwoord van de politieagent. "Dat is vies meneer", zei Uiltje. Hoe hij het daarna toch steeds klaarspeelde, wist niemand. Maar Uiltje kwam ook deze keer terug in zijn geliefde Veenhuizen en de kruiwagen voor de turf ging weer van de ketting.

Clemens H. J. van den Brink

Veenhuizen van onder de pet

Veenhuizen van onder de pet

Boeiend boek met een groot aantal spannende en waargebeurde verhalen. Veenhuizen bestond uit gevangenen en ambtenaren (meest bewakers). Veel beruchte topcriminelen zaten er een jarenlange straf uit. Meerdere nationaliteiten zaten op een relatief kleine ruimte onder een dak. Dat gaf vaak onbegrip, spanning, onrust, uitbraak en opstand.

De bewakers hadden geheimhoudingsplicht. Pas na hun pensioengerechtigde leeftijd kwamen 17 ex-medewerkers van de gevangnissen van BajesDorp Veenhuizen en één ex-gevangene met hun geheimen naar buiten in "Veenhuizen van onder de Pet". Hoe streng de regels in de gevangenis ook waren, de gedetineerden zochten regelmatig de grenzen op. Zoals die Chinees Wang: hoe kwam hij aan een levende eend in zijn cel? Hoe was het leven achter de tralies voor b.v. Cor van H. Willem H., Joop Vakenet, Pistolen Paultje en wie was John van L.-G., de beruchtste oplichter die Veenhuizen ooit gekend heeft?

www.bajesverhalen.nl/shop

Colofon

Opmaak en realisatie:

dinsdag 25 juli 2023 Willem Helfrich

Met dank aan:

Oud personeel van het Korps Gestichtswacht

Museum Blokhuispoort

Gevangenis­museum Veenhuizen

Clemens van den Brink

en iedereen die ik vergeten heb te vermelden.

Websites:

www.gestichtswacht.nl

www.blokhuispoort.nl

www.gevangenis­museum.nl

www.marechaussee­sporen.nl

www.rijksmonumenten.nl